

ОДБРАНА

**Бомбардовање
Србије 1999.**

ФОРМИРАЊЕ „ВОЈСКЕ КОСОВА“

Тема

**Под маском
лажне државности**

**Исповест командира
карауле „Кошаре“**

1914–2014 ЗАШТО РЕВИЗИЈА

**СТАРЕ И НОВЕ КОНТРОВЕРЗЕ О
УЗРОЦИМА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА**

аутора Милета Бјелајца

Сви смо свесни тенденције ревизије улоге Србије 1914, проналажења нових криваца за избијање Првог светског рата. Чињеница је да се ту негде и наша знања о новом ревизионизму завршавају. Какав је заиста, колико дубок, из којих корена потиче, од којих аутора, са којим образложењима и намерама је настао ревизионизам о коме се говори, мало је коме познато. Књига др Бјелајца прва је у Србији која научно и популарно полемиче са трендом ревизије о улози Србије 1914. године. Она нуди одговоре на поменута питања.

Броширано / ф. 14×20 / 248 стр.
шифра: 111303
Цена: 495,00, са попустом: 396,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
1. Шифра 111303/„1914–2014 • ЗАШТО РЕВИЗИЈА“,
по цени од 396,00 динара

Купац _____

ЈМБГ _____

Адреса становања, улица и број _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улази целокујној износа доставиши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге.
Кућена издања биће достављена поштом на адреси кућица.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
 УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШТУЉУ • МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“
 ВИСОКА ШКОЛА – АКАДЕМИЈА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ЗА УМЕТНОСТ И КОНСЕРВАЦИЈУ

Пана хришћанска уметност

МОЗАИК, ИКОНЕ И ФРЕСКЕ

Изложба радова професора Високе школе – Академије
 за уметност и конзервацију

27. МАРТА – 24. АПРИЛА 2015.
 МАЛА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

NOVI STANOV
 NA BANJICI

SVI
 troškovi
 obrade
 kredita
 GRATIS

PAUNOV BREG
www.paunovbreg.rs 063/303-787

VOJNI SUBVENCIONISANI KREDITI

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, потпоручник

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастијан Балаш,

др Славиша Влачић, Милосав Ц. Ђорђевић,

др Милан Миљалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић

Никола Остојић, Александар Радић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић (технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Даримир Банда, Душка Стефановић,

Јово Мамула (фото-репортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 229

У вечерњим сатима 24. марта 1999. отпочела је војна интервенција 19 земаља чланица НАТО-а на Србију и Југославију

Снимио

Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Специјални прилог

Авганистан – тридесет пет година ратовања

Формирање „Војске Косова“

ПОД МАСКОМ ЛАЖНЕ ДРЖАВНОСТИ

Стационарно логоровање припадника Мешовите артиљеријске бригаде

ТОПОВИ НА РУЈНИЧКОЈ КОСИ

Селективна обука кандидата за пријем у Специјалну бригаду

СПЕЦИФИЧНОСТ СПЕЦИЈАЛАЦА

Књига утисака Велике галерије Дома Војске Србије

ПИШЕМ ТИ, ПИШЕМ

Реч уредника

Небо нема љубимаца

Још један март, тринаести 2015. године оставио нам је ожиљак. Памтићемо тај дан као болан и неправедан. Пилоти наше војске мајор Омер Мехић и капетан Милован Ђукарић, механичари летачи заставници Небојша Драјић и Иван Миладиновић полетели су с батајничке писте у последњи лет.

Иако искусни професионалци, они иза којих су сати и сати проведени у ваздуху, већ потврђени у многобројним акцијама спасавања грађана Србије из поплавлених подручја, пожара и снежних мећава, нису се вратили са задатка.

Четворочлана посада транспортног хеликоптера Ми-17, наине, покушавала је да спаси још један живот – да из Рашке за Београд превезе болесну бебу. Судбина је те вечери, нажалост, хтела другачије. Узела је у том подвигу све животе – и детета и наших ваздухопловаца и здравствених радника из Новог Пазара. Није се обазирала на њихове добре намере, спремност да помогну, на њихове врлине, људскост...

Старогрчки филозоф Аристотел записао је: „Храброст је врлина на основу које људи у опасности чине племенита дела“. Може се рећи да је баш опасност и била свакодневица наших хероја. А ризик се у њиховој професији подразумевао. На њега су унапред били спремни.

Њихове племените намере, уз војничку дужност коју су часно обављали, могле су и до тада, небројено пута, трагично завршити. Али нису. У оном трену када би „животна клацкалица“ требало да превагне на добру страну, чини се да је тог 13. марта „небо раскинуло договор са њима“. И заувек су нас напустили. Али не и њихова дела.

Свима је лакше говорити о храбрости него бити храбар. А најопаснија је, међутим, храброст у чијој се великој сенци заклања опасност. И тога су сви војници свесни.

„Небо нема љубимаца“, забележио је Ремарк ту тужну и немилосрду истину, јер како каже „будућност досеже увек само до следећег дана“. Упркос свему... ■

Владимир ПОЧУЧ

- 6 Удес хеликоптера Војске Србије
ПОСЛЕДЊИ ЛЕТ
НАШИХ ВАЗДУХОПЛОВАЦА
- 8 Дан сећања на НАТО бомбардовање 1999.
ПАМТИМО...
- 10 Исповест командира карауле „Кошаре“
РАЂАВАЊЕ МЕ
СПАСИЛО СМРТИ
- 30 Искуства српских мировњака
у мисији АТАЛАНТА
ПИРАТИ ПРОМЕНИЛИ ТАКТИКУ
- 34 Шта доносе измене закона
о Војсци и одбрани
ПОБОЉШАЊА УСЛОВА
ЗА ЕФИКАСНИЈИ РАД
- 38 СИА формира одељење за борбу
против сајбер-тероризма
ВИРТУЕЛНО
ОДМЕРАВАЊЕ СНАГА
- 39 Паралеле
СТВАРАЊЕ „ТЕРОРИСТИЧКЕ
ИНТЕРНАЦИОНАЛЕ“
- 44 Архивска грађа у Великом рату
БРИГА О СВЕДОЧАНСТВИМА

In memoriam

Мајор Омер Мехић

Капетан Милован Ђукарић

У ДЕС ХЕЛИКОПТЕРА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Последњи лет наших вазд

У удесу транспортног хеликоптера Ми-17, који се 13. марта срушио у ширем простору београдског аеродрома „Никола Тесла“ код Сурчина, током операције трагања и спасавања, када је животно угрожена беба транспортована из Рашке у Београд, страдали су пилоти наше војске мајор Омер Мехић и капетан Милован Ђукарић, механичари летачи заставници Небојша Драјић и Иван Милединовић, као и лекар Џевал Љајић, анестетичар Мирослав Веселиновић и беба из породице Адемовић. До тог трагичног дана, они су у акцијама спасавања из поплава, пожара, снежних мећава спасили хиљаде живота, али, нажалост, живот бебе из Новог Пазара нису успели да спасу, и за тај подухват дали су и своје животе. Увек ћемо се сећати њихове храбрости, јер она сведочи њиховим делима...

Заслуженик Небојша Драјић

Заслуженик Иван Миладиновић

ухопловаца

ДАН СЕЋАЊА НА НАТО БОМБАРДОВАЊЕ 1999.

Памтимо...

Испред зграде некадашњег Генералштаба у Улици кнеза Милоша у Београду, 24. марта одржана је централна државна комеморативна свечаност којом је обележено 16 година од НАТО бомбардовања Србије и Југославије.

Симболично, у 20 сати зачуле су се сирене за ваздушну узбуну и подсетиле на трагичних 78 дана бомбардовања, када је животе изгубило готово три хиљаде људи.

Без сагласности Савета безбедности Уједињених нација, у вечерњим сатима 24. марта 1999. отпочела је војна интервенција 19 земаља чланица Алијансе на суверену земљу, у којој су убијена 552 припадника Војске, а рањено је

више од пет хиљада. Током операције „Милосрдни анђео“ убијено је 457 припадника полиције, док је више од три хиљаде рањено. Страдало је више од две хиљаде грађана Србије, међу којима је и 70 деце. Уништена је готово комплетна инфраструктура државе.

Подсећајући на трагично изгубљене животе премијер Србије Александар Вучић рекао је, поред осталог, да Србија никада неће заборавити 78 дана агресије и њене невине жртве, почев од прве, војника Бобана Недељковића, па све, затим, мучки и подло, с висине убијене грађане Србије, уз цинично објашњење „коллатералне штете“.

Он је нагласио да је то био рат за територију, када је на једну малу земљу кренуло 19 најмоћнијих земаља Европе, без одлуке највише међународне организације.

– Тих 78 дана стајали смо усправни, без страха од онога чега би се свако други уплашио... Није то био наш први рат, ми смо земља ратова, разарања, уништавања. Нема правде, има интереса много више него правде, има само богатих и сиромашних, малих и великих... Научила је и ту лекцију Србија. Да ће бити у праву само онолико колико буде јака, да неће бити крива само онолико колико буде велика и да ће бити велика само онолико колико буде могла да изгради, створи – навео је Вучић.

Премијер је такође је додао да у политици нема освете и да смо после свих победа и пораза схватили да ниједан рат нема победнике, већ само мртве.

– Нећемо сукобе ни са ким, ни са НАТО-ом, али љубоморно чувамо своју војну неутралност – истакао је премијер и додао да Србија није непријатељ са онима који су нас убијали, јер је то једини могући пут. Србија хоће у Европу поносна и чистог образа, али не да да јој било ко руши добре односе с Русијом и пријатељима на Истоку.

– Једина је победа она која се осваја после рата, она у којој земља и народ живе. У Србији мора да победи живот. Успешна, уређена и пристojна земља, наша је победа. Свака зграда коју подигнемо, сваки пут који изградимо, фабрика коју направимо, наша је победа – поручио је премијер Вучић.

Манифестацији, коју је организовао владин Одбор за неговање традиција ослободилачких ратова Србије, присуствовали су изасланик председника Републике Србије Томислава Николића, председник Републике Српске Милорад Додик, премијер Александар Вучић са министрима у Влади Србије, посланици Народне скупштине, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, представници верских заједница, дипломатског кора и многобројни грађани.

Тога дана је и у свим командама, јединицама и установама Војске Србије обележен Дан сећања на страдале у агресији НАТО-а. ■

– У Грделици, Батајници, на Кошарама, у Сурдулици, у Шуматовачкој улици у Нишу, у згради РТС-а..., убијани су невини људи, деца... Наша је дужност да у њихово име кажемо да памтимо сваку бомбу, сваки „томахавк“, сваки гелер и сваку смрт. Памтимо бесмисао, сирене, глас Аврама Израела, рушевине, графитне бомбе и оне с осиромашеним уранијумом и касетне, невидљиве авионе, порушене мостове... Ми памтимо, а сви остали треба да запамте да је дугачко то српско памћење и да никада нећемо заборавити – рекао је премијер Србије.

Рањавање

Стотинак момака од непуних двадесет година и петорица старешина граничара прихватили су први удар на караулу Војске Југославије на Велики петак 1999. године. Успели су да се одбране и сачекају појачање. Све до краја агресије, непријатељ није остварио циљ – да пресече снаге наше војске између Ђаковице и Призрена и овлада Метохијом. Шта се током 1998. и првих неколико месеци 1999. године дешавало на делу државне границе према Албанији, говори заставник Дејан Агочевећ.

Снимио Ј. МАМУЛА

Шеснаест година после рањавања у борбама на караули „Кошаре“, Дејан Агочевећ данас је један од водећих људи подофицирског кора Војске Србије. Носи чин заставника и на дужности је главног подофицира Команде за обуку. Шта је доживео и преживео док је био командир „Кошара“ до сада није гово-

рио у медијима. Овог пута пристао је да исприча шта се догађало 1998. и пролећа 1999. године на граници са Албанијом.

Ни он, ни његови саборци после „Кошара“ нису исти људи. Неки од њих никада се нису вратили својим породицама. Многи су из рата донели физичке, а највећи део њих психичке ожилке. Заставник Агочевећ, каже, спава мирно, али на јави често „пре-

мота филм“. Сlike су и даље живе. Са својим саборцима контактира често. Повремено се и окупе како би од заборава сачували херојство и патње оних који су чували границу отаџбине у годинама великих искушења.

Прича о „Кошарама“ одавно је ѿсћала легенда. Много шого је ѿромењено, ѿридогаћо. Када би сви који ѿврде да су би-

МЕ СПАСИЛО СМРТИ

ли на „Кошарама“ 1999. говорили истину, што би значило да се горе борила цела Трећа армија!

– „Кошаре“ су више симбол, него историјска чињеница. У овом тренутку не могу да оценим шта је важније. Истина је да многи који никада нису ногом крочили на то место данас испредају кафанске приче о томе како су се тамо борили. С друге стране, ми који заиста јесмо, знамо кроз шта смо прошли. Важно је да се подвизи људи који су се тамо борили не забораве.

О „Кошаре“ нису прва караула којом сте командовали?

– После завршетка Средње војне школе септембра 1995. године, прво место службовања било ми је караула „Морина“. Фебруара 1996. преузео сам дужност командира карауле „Годен“, а после две године примио сам „Кошаре“ и тамо сам био до 9. априла 1999. када сам рањен приликом напада.

О Како је прошле 1998. година? Тада је на шеришорији Косова и Метохије било доста борби са ОВК?

– За нас граничаре '98. била је на неки начин тежа од 1999. Када је почела агресија, знали смо где је непријатељ, успостављена је линија фронта. Пре напада НАТО-а на нашу земљу непријатељ је био свуда околу. Била је то игра шаха, само много опаснија. Смртоносна.

О О томе се није много говорило.

– Ситуација је и '97. и '98. године била изузетно напета. Готово да није било дана да са неке стране нису пуцали на граничаре. До јесени 1998. ОВК је била разбијена, Полиција и Вој-

ска контролисале су покрајину. Али, до тада свакодневни су били покушаји илегалних прелазака границе, кријумчарења оружја, муниције, војне опреме... Нападали су нас са свих страна кријумчари, групе терориста, па и

тимацију сакрио је испод седишта када је видео да аутобус у ком се возио зауставља патрола ОВК. Нажалост, један од Албанаца, његових сапутника приметио је то и сигнализирао терористима. После неколико месеци про-

са друге стране границе, из Албаније. И 1997. године било је напада на Војску Југославије, иако се о томе у медијима није пуно говорило. Један од мојих колега, доскорашњи главни подофицир Копнене војске упадао је два пута у заседу код карауле „Ђафа Прушит“, и оба пута једва преживео. Наш колега, водник Генев, медицински техничар заробљен је '98. док је путовао из Ђаковице у Приштину. Војну леги-

нађени су његови посмртни остаци. Има доказа да су га припадници ОВК неко време држали у животу како би лечио њихове рањенике. Потом су га убили током повлачења пред нашим снагама.

О Чак и за оне који никада нису ни ногом крочили на „Кошаре“ борбе које су се тамо догодиле биле су и остале симбол сирагања и јунаштва наше војске.

– Немам права да ту нашу борбу упоредим са борбама које су преци водили на Церу или Колубари. Али то кроз шта смо прошли одредило је наш живот. Не сме се заборавити да је 9. априла, када нас је сва та сила напала из Албаније, на караули „Кошаре“ било само пет старешина и око 110 војника на редовном одслужењу војног рока. Они су, када је почео напад, буквално излетели на положаје онако како смо увежбавали. Нико није устукнуо! На појединим местима било је по тројица, четворица њих. Нису се повлачили иако су стотине, хиљаде јуришале на њих.

Q *Шта се, заправо догодило тог 9. априла? Сугећи према ономе што су неки високи официри из тог времена говорили, најад на караулу био је изненађење.*

– Ноћ уочи Великог петка мало ко је спавао. Тако је било и претходних дана од кад је почело бомбардовање. Први извештај који сам добио током ноћи од граничара са коте 601 – „Раса Кошарес“ био је да се албанске територије чују моторне санке. Иначе, ништа неуобичајено. Касније смо сазнали да су они тада довлачили муницију

на полазну линију напада. Око три сата после поноћи нападнута је караула „Морина“. Била су то, у ствари, само демонстративна дејства да би се одвукла пажња са правца главног напада.

Q *Очекивали сте да најадну и вас?*

– Нико то није очекивао до напада на суседну караулу. После нешто више од сат времена после напада на „Морине“, ударили су на нас. И тада је почело оно што су прозвали „пакао Кошара“. Киша је пљштала. Били смо мокри до голе коже. Артиљерија је тукла бесомучно. Трчао сам од положаја до положаја,

храбрио момке. Нас стотинак бранило је око седам и по километара фронта. Планинског. Имали смо три заседна места – камен „Ц4“, објекат „Раса Кошарес“ и „Шабанове ливаде“ и положај у рејону „Старе карауле“, где је истрчало петнаестак војника који су бранили наступање тим правцем.

Q *Нису вас најадали само припадници ОВК?*

– Било је и њих. Али и припадника регуларне албанске војске, НАТО-а, Легије странаца... Велика сила. Намера им је била да преко „Кошара“ избију у Ђаковицу и пресеку наше снаге у Метохији. Деда ми је причао да су у Другом светском рату Италијани били стручњаци за минобацаче. Говорио је: „Италијан може да убаци мину кроз оџак!“. Управо они су нас гађали тада, како сам после сазнао. Био сам на „бровингу“ са још двојицом војника. Прва граната пала је испред нас неколико метара, друга за њом, мало иза нашег положаја. Знао сам шта се спрема, повукао сам их доле, обојицу и бацио се за њима на земљу. Следећа је погодила директно у наш положај!

Убрзо су полетели и „апачи“. Тада сам команди у Ђаковици намерно јавио отвореном радио-везом: „Крећу

хеликоптери. Чекамо их са системима *сирела, игла и шило* да их оборимо!”. После неколико секунди хеликоптери су се окренули и вратили назад. Да су дејствовали по нама, питање је шта би се десило.

Q *Да ли сте, уопште, имали неке ПВО системе?*

– Наравно да нисмо! Али то они тада нису знали.

Положај карауле био је изузетно невољан за одбрану. Прваво је чудо да тога дана нико није настрадао.

– Тако је. Караула се налазила у долини, окружена врховима који су на територији Албаније. Једина тачка са које смо ми могли да видимо шта се догађа са друге стране границе био је врх „Раса Кошарес“. Горе је био један подофицир и десетак војника, а нападао их је неколико стотина. И тај врх нисмо могли дуго да држимо. Чим сам схватио да нема шансе да се та тачка одбрани, пребацио сам људство на положај „Шабанове ливаде“ како бих ојачао то десно крило и спречио даљи продор. Није лако описати ту слику. Чули су се бубњеви и таламбаси, непријатељски војници сливали су се низ падину, горело је и небо и земља!

Q *Ипак сте успели да се одбранисте?*

– Велики посао одрадили су наши минобацачи. Водник Аврамовић командовао је минобацачима 82-милиметра чији је положај био на супротној страни брда, иза карауле, па непријатељ није могао да их лоцира. Данима пре тога „скидали“ смо елементе, па је ватра била прецизна.

Q *Како сте рањени, шта се догодило?*

– Из команде су нам послали три БОВ-а у помоћ, али су они пошли преко „Плаве земље“. Туда је било готово немогуће проћи и током лета чак и кад падне мала киша. Добио сам наређење да пођем и помогнем им да се извуку. Требало је довући и муницију које нам је понестајало. Бринули смо да ће их погодити авиони, да ћемо

улудо изгубити три борбена возила са послугама. Тада је на караулу стигао и мајор Димчевски који је преузео команду и командовао храбро, до краја.

Дакле, јасно се сећам сцене. Први БОВ стаје јер му се на путу испречио наш „пинцгауер“. Ја сам био у средњем возилу у колони. Вичем свима да осматрају, осећам опасност. Али не видимо ништа! Као искусан граничар могао сам да уочим пољског миша усред ноћи, али тада ништа нисам видео! Возач првог БОВ-а излази напоље и подиже са земље изрешетан шлем. „Овде је већ неко нападнут“, виче момак, а командир му каже: „Баци тај шлем и гурни „пинц“ с пута да прођемо“. Ми тада нисмо знали да је то било возило команданта батаљона мајора Шљиванчанина који је рањен пре но што смо ми наишли.

У тренутку када смо кренули, чим је БОВ трзнуо, зачула се детонација. Од тада су ми сећања испрекидана. Летео сам кроз ваздух. Поиспадали су ми оквири из борбеног прслука, пушка је остала на дрвету... Потпоручник који је био са мном у куполи, остао је без десне ноге. Задржала се „моторола“ јер је била у уском џепу и први завој којим сам касније превио главу. Некако сам се претурио преко потока који је набујао од кише, пронашао неки конопац и подвезао ногу која ми је била изрешетана гелерима.

Q Ко вас је нађао? Ошкуд ша за сега?

– Сазнали смо да се група терориста све време крила у подруму једне куће у селу Батуше, где су иначе биле стационаране наше снаге. Мештанин Албанац, коме је војска дозволила да се врати кући после протеривања ОВК, тајно им је доносио храну и крио их. Они су имали задатак да, када крене напад из Албаније, одсеку дотур муниције караули. Та група је из беспрзјаног топа погодила мој БОВ, а изгледа да су у истом тренутку подвукли и мину.

Q Како сће, уошшће, извукли живу главу?

– Први БОВ дао је гас и прошао. Моје возило окренуло се на куполу.

Чујем како двеста метара даље терористи вичу како ће да ме деру, да ме кољу... Излазим из стене, машем посади трећег БОВ-а да стану и покупе ме, али они ме нису видели и пролазе! Завијене главе, подвезане ноге ухватио сам једну шиљату стену спреман да ударим главом у њу, да се убијем или барем не будем свестан када ми приђу. Знао сам шта ме чека ако ме ухвате живог. У том тренутку, наши крећу из Батуше. И замислите, ја онако завијене главе извирим иза стене, а они помисле да сам из ОВК, па залегну. Могли су ме убити да ме један од мојих војника није препознао и притрчао да ми помогне. Убрзо је стигао камион. Мене убаце унутра. И све док нисмо изашли на пут Пећ–Ђаковица гађали су нас минобацима. Имали смо среће. Потом сам пребачен у Приштину, па у Ниш јер сам био тежи рањеник. Не могу описати осећај када су ми долазили моји такође рањени војници у посету. Слушајући те приче, мислио сам да нико неће преживети...

Q Из ове ѧерсѧекшѧиве шешко је разумеши како су ши млади момци, редовни војници, одолевали штаквом ѧришиску.

– Нико од њих није желео да својима кући јави какво је заиста стање на „Кошарама“. Када би некако успели да ступе у телефонску везу са карауле са породицама, говорили би: „Знаете да новинари лажу. Добро је. Безбедни смо...“ Један од мојих војника имао је ужасну породичну ситуацију – болесна мајка и болесна сестра. Почело бомбардовање, а њему јаве да му је сестра на самрти. Кажем: „Иди, ма-

ли, и не враћај се. Преузимам одговорност“. Отишао је, сахранио сестру и вратио се после три дана. Када сам га ујутру видео на смотри, ударио сам му шамар и загрио га...

Q Више ѧушѧа сће ѧоновили херојсѧиво ших младића, редовних војника. То Вам се ѧосебно урезло у сећање?

– Били су то клинци од 18, 19, 20 година... То шта су они поднели, не знам да ли је за причу. Много имена могао бих да поменем. Неки од тих људи изгубили су животе на „Кошарама“, неки су погинули и за време мира. Потпуковник Остојић, потпоручник Леовац, водник Васојевић, војници Крунић, Милићевић, Радоичић, војник Грубић... Моге друге требало би поменути да им се имена не забораве. Неки су живи, неки нажалост не. Леовац је погинуо на „Кошарама“, Грубић је погинуо после рата спасавајући људе на ауто-путу покушавајући да пружи помоћ људима настрадалим у саобраћајној несрећи...

Незамисливо звучи, али када је почело бомбардовање ти дечаци су се радовали, као да су прижељкивали борбу... А добро су знали против какве силе се боре. Када је потписано примирје, када је том паклу коначно дошао крај, они су плакали што морају да напусте положаје.

Q Да ли сће размишљали о шоме шшѧа би се десило да нисће рањени 9. аѧрила?

– Да тога дана нисам рањен, вероватно бих погинуо. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

СНИМИО М. МЕДЕНИЦА

ФОРМИРАЊЕ „ВОЈСКЕ КОСОВА”

Пише Милена МИЛЕТИЋ

Под маском лажне државности

С најавом преименовања БСК у праву, оперативну званичну војску, за српске преговараче „дествица” се поново померила. Нови „чвор” чији је један крај Заједница српских општина, други војска Косова, а трећи право Срба на опстанак, није само политичко питање, већ и безбедносно, и то за цео регион.

Косовски чвор је за све заинтересоване стране још далеко од разрешења, а пред Србијом се нашао још један велики и мучан проблем који треба решавати – тежња Приштине да верификује своју војску као праву, оперативну, додуше малу армију, чиме би измрвила још једну препреку у утврђивању самопроглашене независности. И док је за подржаваоце косовске независности ово пожељан и неопходан развој догађаја, за Србију, али и за већину земаља у региону, реч је о новом безбедносном изазову.

Како нове војске, по уставу самопроглашене „државе”, нема без двотрећинске већине у приштинском парламенту (што је мањи проблем за обе стране у преговорима), али ни без гласова Срба, то је јасно на какве су нове муке стављени српски преговарачи и косметски Срби. За Србију, због саме чињенице да та војска води порекло из бивше Осло-

бодилачке војске Косова, која на Србе у покрајини гледа веома непријатељски, ово питање јесте изузетно деликатно.

Питање о коме се (не)разговара

Марко Ђурић, директор Владине Канцеларије за Косово и Метохију, у разговору за „Одбрану“ каже да је тешко да у областима некадашњих ратних сукоба, с још присутним великим капацитетом за конфликте, милитаризација икоме добра може донети.

– Наш став не може бити јаснији: формирање оружаних снага противно је важећим документима на којима се темељи међународно присуство на КиМ и изузетно је важно да се све стране у процесу преговора чврсто држе својих надлежности и преузетих обавеза – каже Ђурић.

Ипак, две су ствари одмах јасне. Србија ће тешко моћи да спречи Приштину у њеном настојању, и може да

делује у оквиру „растегљивих“ решења и политичких гаранција за наше становништво у Покрајини, које ће морати да вежба нови ниво толеранције према нечему што за њих није повољно решење. Затим, та нова „војска“ биће дефинитивно још једна претња више у региону, ма шта тврдили спонзори косовске независности.

Сама тема, међутим, није од јуче, каже Фатмир Шехоли, политички аналитичар из Приштине.

– Та тема постоји одавно, али још није дошла на дневни ред у преговорима између Београда и владе Косова. Када ће се тачно наћи на дневном реду преговора остаје да се види, али се очекује да ће то питање бити решено до краја ове године – сматра Шехоли.

Душан Јањић, политички аналитичар из Београда, одличан познавалац прилика у јужној српској покрајини, потврђује да ова тема већ неко време постоји у неформалним разговорима.

– Подсећам да је априла 2013. године премијер Вучић рекао да има усмене гаранције НАТО-а да та војска неће имати приступа на Север. То што Вучић и Дачић говоре свих ових месеци само потврђује да се о овој теми разговара већ неко време.

То о чему је говорио ових дана српски министар спољних послова Ивица Дачић, односи се баш на спречавање будуће војске да улази на север покрајине, али и у српске енклаве. На то како би односи између српске заједнице у Покрајини и будуће војске могли бити уређени, вратићемо се касније.

Израстање БСК-а

Јањић је донекле у праву када каже да прича о формирању косовске војске у Приштини постоји практично још од потписивања Кумановског споразума. Власт у Покрајини преузели су водећи људи ОВК, који су у настојању да што пре заокруже своју самопроглашену државност тежили да створе регуларну војну формацију. Одлучан корак у том правцу учињен је 2009. године када су формиране Безбедносне снаге Косова, односно Косовски заштитни корпус (БСК), јединица од око 2.500 активних припадника и 3.000 резервиста. Упркос малобројности и притиску међународних представника да се ова оружана формација не зове војском (што није ни могуће према међународним прописима, због тога што независност Покрајине није потпуно призната), било је јасно да Приштина заправо мудро игра на карту времена и повољног тренутка за признавање потпуне оперативности и превођење те формације у регуларну војску.

Косовски заштитни корпус је уређен као Национална гарда САД, намењен, формално, реаговању у елементарним непогодама и ванредним ситуацијама, немирима и случајевима тероризма. Упркос тадашњим тврдњама неких америчких дипломата аутору овог текста да ће „команданти те јединице и само Министарство безбедносних снага Косова бити срећни ако као најављену помоћ од неких два

милиона долара добију чизме”, БСК је убрзо почео да при-
ма издашну и конкретну инострану војну помоћ.

Од поменутих чизама, наиме, брзо се прешло на обу-
ку, увођење стандарда НАТО-а, до формирања јединица,
како каже Душан Јањић, кадрих да попуњавају контингент
војске Албаније у мисијама НАТО-а у Авганистану, Ираку и

Политички консензус неколико моћних земаља света
око независности Косова омогућио је и набавке. Тако су
главни добављачи наоружања и технике који користи БСК
до сада били САД, Аустрија, Хрватска, Албанија, Турска и
Немачка. Реч је, махом, о пешадијском наоружању – пи-
штољима, полуаутоматским и аутоматским пушкама, ми-
траљезима, ручним ракетним
бацачима, тешким митраље-
зима, али и оклопним возили-
ма. У поседу БСК-а има нешто
и старог југословенског, со-
вјетског и кинеског оружја.
Буџет те формације био је из-
међу 47 и 50 милиона долара
годишње. Да се о стварању
праве војске у малом и те ка-
ко размишља, види се и по не-
давној набавци хеликоптера.

Подршка Запада

Улога Северноатлант-
ског савеза у оспособљавању
БСК-а и стварању будуће
оперативне војске без сумње
је значајна, иако је према
тврдњама часописа „Stars
and Stripes” НАТО још 2012.
године био скептичан када је
реч о досезању пуне опера-
тивности формације, одно-
сно нивоа на основу ког би
сама Алијанса могла прихва-
тити трансформацију те је-

динице у оперативну војску. Никад није било дилеме да
је БСК виђен као партнер и потенцијално будући члан,
али и неко ко је потребан пре свега за мисије у земљама
попут Авганистана и Ирака. Чињеница да је албанско
становништво на Космету махом исламске вере, уз одре-
ђено ратно искуство, чини их пожељним за припаднике
мисија НАТО-а у тим деловима света. Отуд Алијанса ре-
довно ради са припадницима КПС-а. Милован Дрецун ка-
же тим поводом да „НАТО припрема ту војску, он је и
гради и вероватно ће је он и контролисати”.

Према писању „Stars and Stripes”, у септембру 2012.
године водеће земље које подржавају независност Косо-
ва изашле су с низом предлога како да се БСК учини опе-
ративно потпуно способним и да га, потом, преименују у
војску. Тада је, наиме, косовско министарство одбране
предложило реформу БСК-а, а земље „Квинте” одлучиле
су да их подрже у томе. Резултат је био предлог Закона о
оружаним снагама Косова, који је требало усвојити још
2013. године, али се то до данас није десило.

Прошле године влада у Приштини покушала је да
„прогура” кроз скупштинску процедуру нови предлог за-

Снимио Марко ЂУКОВИЋ

Марко Ђурић, директор Канцеларије за Косово и Метохију

другде, да учествују у мисијама тог савеза, да делују у еле-
ментарним непогодама, па и као нека врста специјалних је-
диница. Однедавно, почела је да се формира и авијација.

Од оснивања до данас, та мала формација успела је да
се консолидује и да уђе у редован програм НАТО-а и САД
за обуку. Тако је „Stars and Stripes”, званични магазин аме-
ричке војске, 2012. године известио да су САД од оснива-
ња БСК-а годишње улагале у просеку између 5,5 и 7 милио-
на долара, махом у системе веза, униформе, али и у обуку.
Те 2012. године два подофицира завршила су обуку у не-
мачком центру Графенвер. Косовски заштитни корпус
ушао је и у програм сарадње с Националном гардом Ајове.

Иако је помоћ НАТО-а и САД-а у изградњи поменуте
формације суштинска, БСК је од оснивања до данас имао
и помоћ осталих земаља – Аустрије, Немачке, Албаније,
Турске, Велике Британије. Милован Дрецун, посланик и
геополитички аналитичар, каже да практично НАТО гра-
ди ту војску. Од 2008. и посебних споразума с Албани-
јом, омогућена је тесна сарадња с војском ове земље која
је унапређена споразумом из 2013. године, према коме
припадници БСК-а и албанске војске могу слободно да
делују на обе територије.

кона о војсци Косова, али недостајала јој је двотрећинска већина, као и српски гласови, према важећем Уставу. Како те већине није било, а ни Србија није показала спремност да разговара о том питању, међународна заједница извршила је притисак на косовске привремене институције да повуку поменути предлог и сачекају предстојеће изборе.

– Тачно је да је прошле године међународна заједница мало потиснула питања војске и Заједнице српских општина. С једне стране, разлог томе био је недостатак већине у Приштини, а с друге, то што Србија није предлагала ништа за Заједницу. Затим су рекли идите на изборе, а до тада би предлози закона о војсци и Заједници општина требало да буду готови и потом донети – подсећа Душан Јањић.

Избори су завршени, нова влада је у Приштини, а с њом и нова тема за бриселске разговоре. Крајем прошле године, Бранимир Стојановић, први човек Српске листе, рекао је да та тема долази на ред већ после првог састанка у Бриселу.

– Јасно је да је наш став о трансформацији БСК у такозвану војску Косова сасвим негативан – истакао је Стојановић.

Почетком године Јенс Столтенберг, генерални секретар НАТО-а, током посете Приштини, изјавио је да је БСК досегао потпуни оперативни ниво што је изузетно важна реченица за придобијање савезника који ће „аминувати“ нову војску. Влада САД се такође почетком годи-

Душан Јањић, политички аналитичар

не изјаснила – током посете Хашима Тачија Вашингтону у разговору са подсекретаром за одбрану САД Евелин Фаркаш, речено је да је формирање војске унутрашње питање Косова и да ће САД поштовати сваки избор. Другачије речено, за трансформацију у војску Приштина је добила „подигнут палац“.

Преговори или трговина

У међувремену, случај Александра Јаблановића, министра у влади Косова који је био приморан да се повуче, а са њим је кренула и Српска листа, бацио је додатни терет на разговоре Београда и Приштине. Наиме, без српских посланика и њихових гласова, према Уставу, нема војске Косова. А српских посланика до даљњег неће бити у клупама. Зато је сада и на Влади Србије и на комесетским Србима да виде како да за себе у новонасталој ситуацији, када се „лествица“ за преговоре и уступке поново подиже једним више него иритантним и болним проблемом за нашу страну, извући што се више може.

Нема сумње, случај Александра Јаблановића на свом почетку није имао никакве везе с трансформацијом БСК-а у војску, али је могуће да ће повратак српских посланика у приштинску скупштину на неки начин бити повезан и са овом, и још једном важном темом – Заједницом српских општина.

Марко Ђурић каже да нико не треба да гаји наду да ће таква идеја наићи на позитивну реакцију и подршку српске заједнице на КиМ, али не одбацује ни друге могућности.

– Не могу да одбацам могућност да ће бити покушаја да се та препрека отклони некаквим политичким марифетлукима, али ми ћемо свакако на такве ситуације умети да одговоримо – истиче шеф Канцеларије за Косово и Метохију.

И Душан Јањић очекује трговину у вези с питањима повратка српских посланика, Заједнице српских општина и трансформације БСК-а у оружане снаге.

– Биће трговине, тим пре што се сада наметнула и нова тема – Трепча. Ипак, биће добро ако будемо успели да пре повратка српских посланика у косовски парламент решимо цео безбедносни пакет, јер ће тада питање трансформације БСК-а и односа те формације с НАТО-ом моћи да се расправља и у оним паралелним каналима дипломатије где ми сада имамо, поготову после потписивања ИПАП-а с НАТО-ом, далеко веће могућности. Што шири круг преговора, боље по нас. Али никако не би ваљало ако би Срби пристали на неке личне уступке, па се врате у парламент, и тек онда кажу ‘хајде да се сада боримо за Трепчу, Заједницу српских општина’ и слично – сматра Јањић.

С друге стране, Фатмир Шехоли тврди да су у Приштини сви свесни да Срби с великом зебњом гледају на ту замисао, али и да званични Београд жели да о томе разговара у Бриселу. Подсећа да је својевремено лично Јаблановић рекао да ће се о будућој војсци разговарати с коалиционим партнерима, то јест албанским странкама.

– Постоје индиције да званични Београд жели да ту тему реши у разговорима у Бриселу, али за то треба имати и саговорника, а колико је мени познато, косовске институције уз подршку међународног фактора желе да то питање реше унутар својих институција – каже приштински аналитичар.

Милован Дреџун и Душан Јањић су категорични – Београд није та страна која отвара поменуто питање, јер је исто веома деликатно и болно за нас, и Србији и Србима никако не одговара. Може бити да тајна лежи у ономе што тврде Јањић и Дреџун – да су у Приштини свесни да с споразумом ИПАП, и другим каналима које је Србија проширила, имамо веће шансе да добијемо повољнија решења у Бриселу. А то значи, пре свега, оно о чему је говорио министар спољних послова Србије Ивица Дачић – да та војска, ни било каква друга, не може да улази на север Покрајине, нити у српске енклаве. Свакако не без пристанка Срба. Како год било, разговори о томе биће тешки, јер и да није политичке компоненте, постоји она друга – безбедносна.

Већа војска, велики проблем?

Различита су мишљења о степену опасности који стварање нове војске може произвести. Поједини аналитичари у Србији оцењивали су да „Војска Косова“ сама по себи не представља опасност. Њихов основни аргумент јесте величина те војске.

Још нема прецизних података о планираном бројном саставу, али према писању „Политике“ и добро обавештеним изворима у Покрајини, предвиђено је да ће има-

Фадмир Шехоли, политички аналитичар

ти: око 5.000 активних припадника, до 2.500 људи запослених у министарству одбране, генералштабу, разним обавештајним службама (које власти у Приштини веома активно већ годинама развијају), око 3.000 резервиста, и све видове осим, наравно, морнарице. Од укупног броја људи, та снага имаће око 1.200 специјално наоружаних активних припадника. Косовски заштитни корпус већ има пешадију, моторизовану јединицу а и авијација је у пово-

Милован Дрецун, народни посланик и политички аналитичар

РИЗИК – КО КОНТРОЛИШЕ ТУ ВОЈСКУ

Једно од кључних питања у проценивању безбедносног ризика који доноси успостављање нове оперативне војске у региону јесте ко ту силу, заправо, контролише, јер тај који све гледа одозго, може и да је злоупотреби у неким геополитичким замешаљствима. Милован Дрецун каже да је у случају БСК-а, односно будуће војске, то НАТО, и да то може бити лоше под одређеним околностима, али да може бити и добро.

– Ако је то НАТО, који је и гради, он може да обузда њену евентуалну злоупотребу зарад великоалбанске идеје, која је велика претња целом региону. Јер, НАТО је тај који је дао усмене гаранције да ове војске неће бити на северу још Бриселским споразумом, а сада, после потписивања ИПАП-а, имамо те гаранције и писане. И НАТО и сви међународни представници знају колико је ово осетљиво питање за Србе и шта се може догодити ако дође до уласка у енклаве и на север и мало је вероватно да би се НАТО и ЕУ компромитовали допуштањем Приштини да се „клиза“ по овом за њу пољу високог ризика – каже Дрецун.

Чињеница да је НАТО покровитељ и контролор безбедносних снага Косова, за Марка Ђурића представља изванредан простор за деловање српске стране.

– Резолуција 1244, на којој се темељи међународно присуство на КиМ, предвиђа могућност постојања само две оружане снаге на том подручју: КФОР-а (с мандатом УН) и Војске Србије, уз одобрење команданта КФОР-а. КФОР, у којем су значајан контрибутор земље чланице НАТО-а, у овом тренутку главни је гарант стабилности и безбедности на КиМ. Србија ће, узимајући у обзир сву специфичност односа с НАТО-ом, инсистирати на тој чињеници и наставити да објашњава да никоме на КиМ није потребан нови фактор нестабилности – сматра Ђурић.

ју. Основни тактички састави ће још задуго остати на нивоу батаљона.

Очекује се да ће, ако већ буде оформљена, косовска војска бити у прилици да купује и озбиљније наоружање од оног које сада има – ПВО системе, артиљерију... У томе може очекивати помоћ НАТО-а. Како ће те набавке тада бити решене, хоће ли се ићи на познати систем по коме чланице Алијансе дају новом члану стару, али употребљиву технику, остаје да се види. Фатмир Шехоли наглашава да се бројно стање неће бити изменити у односу на садашње, и да ће се у том погледу поштовати европски и стандарди НАТО-а – биће пропорционално броју становника. Исто ће важити, каже Шехоли, и за набавке – проценат за војни буџет биће у складу са стандардима Алијансе. Како се најављује буџет ове формације биће око 65 000 000 долара.

Говорећи о задацима, нема сумње да ће и даље акценат бити на обуци за мировне мисије. То је њихова тежишна активност у оквиру НАТО-а. Надовезује се и обавештајна компонента, напомиње Дрецун.

– Које ће јединице добити приоритет, зависиће од самог НАТО-а и његових потреба – сматра он.

Планирано је и да се оружане снаге граде у три фазе, од којих ће прва бити готова до 2016, а преостале две до 2019. године. И док је за Приштину верификација своје војске гаранција да ће се осећати сигурније и боље, без обзира на то што немају средстава за издржавање било какве озбиљније оружане силе, за све остале на Балкану тај потез представља „клизав“ и опасан терен.

Када је реч о оспособљености косовских безбедносних снага, већина аналитичара слаже се да сама војска пројектована тако како јесте, по Србију на пример, не би требало да представља већи проблем. Сматра се да таква оружана сила још дуго неће бити кадра да парира једној бригади српске војске. Неки од саговорника „Одбране“ кажу да се често од страних инструктора КПС-а, пре свега британских, може чути да ће проћи још доста времена пре него што та наоружана групација постане права војска. Милован Дрецун није изненађен.

– То је зато што потичу од ОВК и једина борбена дејства за која су мање више спремни су терористичке акције и евентуално неке герилске. Вештина класичног ратовања и да се буде права војска је још за њих далек циљ – истиче Дрецун.

Стручњаци напомињу да је веома важно што би таква војска дефинитивно била под контролом НАТО-а, а да тај савез, који ипак тежи добрим односима са Србијом, неће лако дозволити проблеме у региону. Разуме се, искуство деведесетих и промене у начину ратовања у савременом свету намећу такве „ограде“.

Два приступа косовске политике

Једина разлика међу албанским партијама по овом питању јесу следећа – треба ли им права војска или уједињење с Албанијом? Наиме, врло често се у Приштини може

чути „Самоопредељење“ које истиче да је косовска стварност заправо само један провизоријум до остварења старог сна – уједињења с Албанијом. Тако гледано, споразум с војском Албаније из 2013. године, по коме припадници обе војске могу слободно да се крећу и делују на територијама и Косова и Албаније, важна је ставка у свима безбедносним анализама тог питања у региону.

Милован Дрецун подсећа на случај „дрон“, као и на све иступе албанских политичара у целом региону током протеклих година када су јасно исказивали тежње ка такозваној природној Албанији, па и на недавно потписивање низа споразума између Приштине и Тиране, када је Еди Рама, премијер Албаније, рекао да су споразуми корак даље ка остварењу сна о уједињењу, и то под окриљем Европске уније.

Приземна политичка изјава за унутрашње циљеве или не, она је несумњиво истинита у оном делу о жељама.

– Без обзира на то што ни сама војска Републике Албаније није већа претња, рецимо Војсци Србије, поменути потези наводе на помисао да Албанци у овом часу покушавају да убеди међународну заједницу да је Велика Албанија право решење, а то у неком другом односу снага може значити велику опасност по регион Балкана. Уколико би дошло до неких немира у којима би будућа војска Косова могла бити злоупотребљена, уколико дође до прекрајања гра-

Сам БСК учествовао је, подсећа Дрецун, и у догађајима 17. марта 2004, само што тада није био званично оформљен као јединица. Иако је БСК од оснивања замишљен као мултиетничка сила, па је чак и привукао неколико Срба у свој професионални састав, већина неалбанаца нема дилему чије интересе та формација штити.

До сада је БСК имао задатке повезане пре свега с мирнодопским функцијама. Али, искуство с упадом специјалне јединице полиције „РОСУ“ у јулу 2011. године на север, када је дошло до паљења Јариња и сукоба, никога не може уверити да би БСК или будућа војска, у случају деловања екстремиста, потиснуо националну припадност и деловао као заштитник грађана. Осим тога, договорима Србије и међународне заједнице, а посебно Бриселским споразумом, било је договорено да, осим полицијских снага које имају посебан састав за север Космета, ниједна оружана сила не може тамо да уђе, свакако не без сагласности српских власти у том делу. Али, у предлогу новог Закона о оружаним снагама Косова, како се зове нови стратешки документ који је Приштина припремила још прошле године, стоји да ће будућа војска бранити интегритет Косова на свим његовим деловима. Осим што би прихватање те клаузуле значило признање независности Косова, било би то истовремено и примање у своје суседство оружане силе од које се страхује.

Косовски Срби већ предуго живе у опсадном стању, а то би само представљало нови притисак.

Гаранције Бриселског споразума

Како сазнајемо од Марка Ђурића, Север је заштићен Бриселским споразумом.

– Бриселски споразум је јасно предвидео да било какве оружане снаге не могу да уђу на север Косова и Метохије без наше сагласности. То је један од стубова Бриселског споразума. Јасно је да би улазак некаквих „косовских војника“ у било које српско место у Покрајини узнемирио становништво и узбуркао страсти у тренутку када нам је у процесу дијалога Београда и Приштине потребна

„хладна глава“ и способност рационалног, а не афективног решавања проблема – јасан је Ђурић.

Додуше, прича о Северу и Југу одавно је превазишла цртице из повеснице америчке историје и постала косовска стварност с дуплим дном за Србе јужно од Ибра, јер је она веома непријатна и за косовске Албанце.

– Када је Косово 17. фебруара 2008. прогласило независност, урадило је то за целу територију – подсећа Шехоли. – Не можете ниједну институцију па ни војску

ница, онда ће се то одразити на цео регион, а не само на Србију. И дефинитивно ће имати последице по читав простор НАТО-а, јер у неким чланицама Алијансе постоје потенцијални проблеми који би у таквом развоју догађаја могли ескалирати – објашњава Милован Дрецун.

Уже гледано, за Србију и Србе на Косову поменута тема изазива додатну панику због положаја Срба који тамо живе. Наиме, БСК води порекло од ОВК, а ОВК Србе на територији за коју очекује да контролише – не жели.

имати парцијално, већ за целу територију. Било који вид евентуалне поделе на север и југ Косова произвешће негодовање, незадовољство и нерационалност. Као што знамо, сада у срединама и општинама где већину чини српско становништво састав полиције Косова пропорционалан је броју и етничком саставу становништва. Такво искуство треба спровести и у војсци, односно, треба увек да се руководимо мултиетничким принципом, јер је Косово уставом дефинисано као мултиетничка држава.

За Душана Јањића, хладнокрвно размишљање значи да без обзира на сву оправдану бригу и емотивност, морамо задржати дах, избројати и рачунати паметно, што по њему, држава то и чини, већ неко време. А тај издисај са задршком значи да Београд с правом држи ово питање, као и питање Заједнице српских општина, отвореним, али и да не би смео да упадне у блокирање могућег безбедносног пакета који се односи на полицију, цивилну заштиту, војску, односе с НАТО-ом.

Јер, гаранције које постоје по Бриселском споразуму односе се на стационарање војске, а Србима је потребна свака заштита и сваки маневарски простор да би се борили за своја права. Управо потписани ИПАП споразум ове гаранције је ојачао, према Јањићевом мишљењу, док Дреџун сматра да их је поставио „црно на бело“.

Јањић мисли да не бисмо смели допустити да Срби на северу изгубе цивилну заштиту, чији ће један део остати оно што он зове „ватрогасном бригадом“, али други део може бити интегрисан у неку оружану формацију и тиме допринети бољем статусу и безбедности Срба.

– Постоји мала, али важна тајна која се тиче свих безбедносних споразума: кад се оформи војска Косова, КФОР ће променити улогу. Заправо, више га неће бити у оваквом формату и с оваквим задацима као што је то сада случај – упозорава Јањић. Зато морамо, сматра он, имати што ширу основу преговарања и лобирања уместо да се ослањамо на ризичну могућност да прича о војсци, безбедносном пакету и опстанку Срба у Покрајини, заврши у белешкама само једне особе, звала се она Федерика Могерини или некако другачије.

Укратко, тешки дани и још теже теме за српске преговараче тек предстоје. Бриселски дијалог све више почиње да личи на игру „лимбо“ у којој се играчу лествица заправо све више спушта, све док он више није кадар да се савије толико да се провуче без неугодног пада. О енклавама и њиховој демилитаризацији коју Ивица Дачић прижељкује, тек треба да се разговара. ■

СТАЦИОНАРНО ЛОГОВАЊЕ ПРИПАДНИКА МЕШОВИТЕ АРТИЉЕРИЈСКЕ БРИГАДЕ

Топови на Рујничкој

Припаднике Мешовите артиљеријске бригаде најчешће виђамо на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, кад изводе артиљеријска бојева гађања. Али, шта се ради у јединици кад хаубице и „оркани“ четвороцевци мирују, сазнали смо посетивши их у њиховој касарни „Мија Станимировић“ у Нишу. Сачекала нас је помало неочекивана динамика.

Командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Звонко Стојковић каже да се у овој фази рада тежишно баве реализацијом обуке, која је усмерена у неколико праваца – на обуку професионалних војника који су променили дужност и отишли на неке друге специјалности, потом на оспособљавање војника како би могли да раде на више артиљеријских система. Пример за то је реализација обуке у једној јединици 1. дивизиона 152 mm, која изводи обуку на топу 130 милиметара. Након тога, реализоваће се обука у Мешовитом ракетном артиљеријском дивизиону, тако што ће се послужити на ракетном систему „оркан“ обучавати и на систему „пламен С“. Потом ће уследити период интензивне обуке, у коме ће се вратити својим артиљеријским оруђима.

– Циљ нам је да све војнике оспособимо за најмање две допунске специјалности, како би у својој војничкој каријери могли да раде на једном, другом или трећем систему. Такође, код нас артиљераца уобичајено је и веома важно да и официри током своје каријере прођу све артиљеријске системе којима је бригада наоружана, како би касније, кад дођу на више дужности, познавали њихов рад и употребу – истиче пуковник Стојковић.

Он објашњава да ће обука на формацијским средствима са којима су те јединице наоружане започети средином априла и завршиће се извођењем тактичких вежби на нивоу батерије. Након тога, започеће реализација покретног логоровања, које ће бити завршено извођењем тактичке вежбе са бојевим гађањем дивизиона на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“. На Пасуљанкама ће тако ове године бити топови 130 mm, топ-хаубице 152 mm и ЛРСЧ 262 mm „оркан“.

Пуковник Стојковић каже да ове године планирају да позову и резервни састава из Мешовитог ракетног артиљеријског дивизиона, како би и њих, после индивидуалне обуке, укључили у предстојеће покретно логоровање и бо-

КОСИ

Кад топ-хаубице 152 mm популарне „Норе” мирују, топови 130 mm су у акцији. Хаубичари се увежбавају да раде као тобџије, али и као ракеташа, јер морају да познају рад свих артиљеријских оруђа. Срећом, то није тешко јер су угломер, даљинар и месна справа свуда исти. Припаднике једног дивизиона Мешовите артиљеријске бригаде ових дана затекли смо на стационарном логоровању на платоу Рујничка коса.

Командант Бригаде
пуковник Звонко Стојковић

јева гађања, на њиховим формацијским местима у оквиру јединице.

У Бригаду је крајем прошле године стигло и освежење – официрски артиљеријски подмладак са Војне академије.

– Новопечени официри, потпоручници, постављени су на почетне дужности у свим нашим јединицама. Распоредили смо их тамо где има војника, покретних ствари и где ће се у наредном периоду остварити као командири водова – истиче командант Бригаде.

Полуземунице у логорском простору

Речи команданта биле су увод за нашу причу, која се дешава неколико километара даље од касарне, на брду Рујник, тачније на платоу Рујничка коса, где обично артиљерци изводе обуку. Ту се тренутно на стационарном логоровању припадници 1. топовско-хаубичког дивизиона.

Земљишни и временски условима готово ратни – јутарњи мраз је забелео предео, дува хладан ветар, а синоћна киша оставила је блатњав траг по логорском простору. Снега нема,

али јутарња хладноћа штима незаштићене делове тела. Дочекује нас командант дивизиона потпуковник Слободан Васиљевић и показује логорски простор. Извињава се због блата.

– Ове године наша јединица је први пут на овај начин организовала логорски простор са укопавањем шатора, неком врстом полужемуница. Кад смо пролетос имали покретно логоровање такође смо користили овакве шаторе, али смо их постављали над земљом. Без укопавања. Овако је боље. Људство је заклоњеније, а и топлије је испод земље.

Пролазимо кроз логорски простор централном, клизавом, блатњавом стазом. Около су правилно распоређени мали шатори, израђени од шаторских крила, који су смештени у укопаним заклонима дубине од један до 1,20 метар. Свака полужемуница има своје ложиште, које је укопано у странеце, тако да је обезбеђена заштита од пожара. Чунак излази ван на неких метар од шатора.

– Око шатора смо направили дубоке канале јер у овом периоду има доста падавина. За сваки случај имамо и најлон, који је спреман за покривање, ако наступе већи пљускови. А што је још битно – у свакој земуници, у делу где су

ноге људи, ископан је канал, још 20 центиметара дубљи, како би се прикупљала вода ако случајно прелије, да се људи не поплаве. Тај канал може да прими барем 200 литара воде. За то време војници ће, по потреби, моћи да се евакуишу, што је веома битно. Сваки војник има своју врећу и по два ћебета – објашњава потпуковник Васиљевић.

Близна касарне омогућава им да одатле свакодневно доносе храну и да одлазе на редовно купање, тако да им ништа не недостаје. Командант дивизиона каже да се и поред поменути временских услова нико није разболео, нити је тражио лекарски преглед. Чак на терен долазе и они који су претходно били на боловању. Људи су, према његовим речима, мотивисани да раде, да стичу нова знања и жељно ишчекују мај месец, када ће имати артиљеријска бојева гађања.

Војници су се очеличили сређивањем заклона у логорском простору. Недељу дана пре изласка на терен уређиван је тај простор. Све је ручно копано, а гомиле земље са стра-

не говоре о том труду, о великом захвату, јер је земља тврда, помешана са камењем. Овога пута нису укопавани положаји за оруђа, али ће их све то сачекати на Пасуљанским ливадама.

Потпуковник Васиљевић прича да су их другог дана по изласку на терен обишле старешине из целе бригаде, официри и подофицири, и да су имали показну вежбу „Живот и рад јединице у зимским условима“. Командант бригаде био је задовољан и наредио је да убудуће по узору на њих тако раде све јединице.

Хаубичари као тобџије

Иако је Први топовско-хаубички дивизион наоружан топ-хаубицама 152 mm НОРА М84, поред својих оруђа, сада имају, ради обуке, и топове 130 mm М46. Дакле, хаубичари се на Рујничкој коси тренутно оспособљавају и за тобџије.

Потпуковник Васиљевић објашњава да се обука изводи по принципу кружне замене – свака батерија јединице најпре се обучава две недеље у касарнским условима. Ту војници са знају више о оруђу и основним радњама са топом 130 mm, његовим ТТ подацима, главним деловима, превођењем из маршевског у борбени поредак, и обрнуто. Након тога, излазе на логорски простор, где остају осам дана на стационарном логоровању. Задња два дана свака група изводи тактичку вежбу под називом „Батерија у борби“. Последња батерија изаћи ће на терен са командно-извиђачком.

– Враћамо се топовима и подсећамо на рад с њима, јер су дуго ћутали. Позитивно је и пожељно што ће наши људи бити оспособљени за руковање с два артиљеријска оруђа. Топ 130 mm има своје специфичности, другачији је конструктивно од наше хаубице и другачији је рад на њему, али морамо имати у виду да је НОРА новије производње и да је модернизација помогла да радимо лакше, сигурније, брже. И калибар је јачи, већи учинак остварује по циљу. Мада се за топ 130 каже да је артиљеријски снајпер, сматрам да је наша хаубица исто тако прецизна. За мене ја она најбоља. Иначе, ми смо једини на свету наоружани овом хаубицом 152 милиметра. Ово је наша НОРА, зато се поносимо и дичимо њоме. Ако да Бог за неку годину да буде и НОРА Б-52... – каже командант дивизиона.

Нису само *старијегесетице* нове у тој јединици. У 1. топовско-хаубички дивизион је стигло и девет потпоручника, који су прошле године завршили Војну академију. Они су прелетос пратили јединицу као посматрачи на покретном логоровању. Тада су могли да сагледају начин рада у јединици, а сада су први пут у улогама командира водова.

Међу новајлијама је и потпоручник Далибор Стојиловић, који је у Атини завршио четворогодишњу грчку војну академију, а после и једногодишњу родовску – артиљеријску. Он својим колегама током обуке преноси сазнања о томе како артиљерија функционише у грчким оружаним снагама и искуства са калибром 155 mm, на коме се обучавао.

Ћутљиве послуге

На Рујничкој коси старешине и војници свакодневно, у оквиру преподневне и послеподневне обуке, вежбају поседане положаја и гађање, те премештање са једног на други положај – с основног на резервни – ноћу и у АБХ условима.

Већина послуга је из Ниша, околине Алексинца, Прокупља, Лесковца, а има их и из Чачка. У просеку су од две до пет година у јединици, тако да је реч о млађем саставу. Са својим колегама је у дивизиону и једина жена послужилац на хаубици Наталија Никшић, професионални војник. Раније је у дивизиону било десетак девојака, али су због тежине посла завршиле преобуку за везисте, рачуначе или топографе. Наталија је остала. Она је пронашла себе у артиљерији, иако је војни рок служила у оклопним јединицама.

Њу и њене колеге затекли смо током обуке на положају, поред топова, и на тренутак прекинули њихов рад. Нису причљиви, па ни командир вода старији водник прве класе Милан Милетић. Потпуковник Васиљевић каже да ће ускоро с правом добити чин заставника. Милетић није случајно на терену. Његова искуства су драгоцене јер је он у бригади од 2005. па је гађао из топа 130 милиметра. И добро га познаје, јер су у то време са топовима и хаубицама често излазили не терене. Питамо га да ли је заиста топ артиљеријски прецизан, а он каже:

– Старије колеге које су гађале из топа увек су говориле да су задовољнији њиме него хаубицом, али је по мом мишљењу хаубица лакша за рад. Топ јесте прецизан и добар, али и с обзиром на дејство по циљу, није велика разлика ако посматрамо однос циљ–ефикасност. Можда је мало прецизнији, али је веће дејство код хаубице, па се своди на исто. Предност хаубице је у томе што она може гађати и горњом групом углава, што топ не може. Наша НОРА је топ-хаубица и она је објединила најбоље што имамо од топа и хаубице. Настала је као микс та два средства.

Прекинути новинарском знатижељом, чланови послуга препоручују нам да делегатски у име свих њих нешто каже нишанција Марко Марјановић, професионални војник. Њему је лако јер је нишањење на топу и хаубици исто. Остали чланови послуге морају да се муче са превођење из борбеног у маршевски поредак топа и обрнуто. За прву активност је, како кажу, потребно пет минута, а за другу 7–8. Најтеже од нај-

тежег јесте раздвајање и скупљање крака лафета, додају остали углас, и летњи ашов и цев, када се преводи из маршевског у борбени поредак.

Када сам их питала зашто су ћутљиви, нишанција Марјановић каже:

– Знамо да нам је ова обука потребна, али смо ми хаубичари и волимо наше „Норе“. О њима бисмо могли много више да вам причамо.

Слушајући те младе људе уверили смо се у једно – артиљерци ће се обучити да раде са свим средствима које има бригада, али увек ће волети „она своја“.

Преобука на „оркане“

Силазећи са Рујничке косе затекли смо на обуци послуге ракетног система ЛРСЧ 262 mm „оркан“. Изненађење је било тим веће јер смо као командира 1. ракетне артиљеријске батерије 262 mm „оркан“ угледали поручника Братислава Ђорђевића. Он је прошле године као командир командног вода 1. батерије НОРА у 1. топовско-хаубичком дивизиону, у својеврсном надметању артиљераца на Пасуљанкама, био у улози извршиоца гађања, и његов рад је оцењен петицом.

Са њим је и старији водник прве класе Александар Џунић, командир 1. лансирног одељења у ракетном воду 1. ракетне батерије Мешовитог ракетног артиљеријског дивизиона, који непосредно изводи обуку са војницима. Током своје војне каријере Џунић је гађао из средстава класичне и ракетне артиљерије, па су његова искуства драгоцене.

Поручник Ђорђевић објашњава да је у току обука са војницима који су променили ВЕС. Они су стигли из 1. топовско-хаубичког дивизиона и обучавају се за послужиоце на ЛРСЧ 262 mm „оркан“.

– Ови војници никад нису радили на „оркану“, нити су били на ракетним системима, осим десетара Бојана Ђорђевића, који је некад радио у 203. мешовитој артиљеријској бригади. Тренутно увежбавамо заузимање елемената за гађање, мере-

ње најмање елевације, послуживање оруђа, рад послужиоца и остало – каже поручник Ђорђевић и додаје да ове војнике након савлађивања предвиђених садржаја очекује евалуација индивидуалне обучености. После им предстоји наставак обуке и одлазак на Рујничку косу.

За ракеташе новајлије, систем „оркан“ је изазов, који радо прихватају. С разлогом, јер је то најсавременије средство наше артиљерије. А када смо их питали како се сналазе у раду, рекли су да им је посао олакшан јер су угломер, даљинар и месна справа свуда исти, а вишак знања и искуства не шкоди. ■

Мира ШВЕДИЋ

Обука са војницима који су променили ВЕС за послужиоце на ЛРСЧ 262 mm „оркан“

СЕЛЕКТИВНА ОБУКА КАНДИДАТА ЗА ПРИЈЕМ У СПЕЦИЈАЛНУ БРИГАДУ

Специфичност специјалаца

У осталим јединицама Војске Србије постоји конкурсни поступак при избору кандидата за попуну упражњених формацијских места, после чега одабрани ступају у радни однос и у статусу професионалних војника иду на даљу обуку. У елитној јединици „специјалаца” поступак је другачији – прво обучавају кандидате, па тек онда бирају најбоље и потписују уговор са њима.

Укасарни „Растко Немањић“ у Панчеву, од почетка марта, одржава се селективна обука кандидата за пријем професионалних војника у Специјалну бригаду Војске Србије. Конкурс је био отворен за момке и девојке из грађанства који су добровољно служили војни рок са оружјем. Од укупног броја пријављених кандидата, за селективну обуку изабрано је 39 момака и девојака, а одазвало се десет мање – њих 29 који су испунили опште и посебне услове конкурса – психолошка тестирања, разговор с изборном комисијом, лекарски преглед и прошли безбедносну проверу.

Већ после две недеље обуке кандидата има мање – 23. Према речима начелника Одсека за људске ресурсе у Команди Специјалне бригаде потпуковника Сенише Богоева, селекција је веома ригорозна.

– Селективна обука траје девет недеља, од 2. марта до 30. априла. Ко издржи, издржао је. За две недеље неколико кандидата својевољно је одустало, јер нису могли да издрже темпо обуке. Управо ова селекција показује нам каквим степеном обучености, физичке и менталне снаге кандидати располажу – каже потпуковник Богоев.

Обавезно служење војног рока са оружјем

Према конкурс, кандидати су обавезни да одслуже војни рок, али то не представља услов и за девојке. Иако у последње време све више њих добровољно служи војску, девојке које нису три месеца провеле у униформи, а пријаве се на конкурс за Специјалну бригаду, касније иду на посебну обуку. Међу 23 кандидата су две девојке које су завршиле добровољно служење војног рока, и то олакшава њихово оспособљавање.

– После селективне обуке сагледаћемо степен обучености кандидата и сазнати ко је и колико спреман да постане припадник ове бригаде. Организоваћемо завршни испит и тада изабрати оне који су испунили услове за пријем у нашу јединицу. После потписивања уговора, примљени кандидати постају професионални војници ко-

КО СМЕ ТАЈ МОЖЕ

Да би испунила своје задатке, Специјална бригада организује интензивну обуку, подељену у три дела, која се реализује током трогодишњег периода. Први део је селективна обука, други основна, а трећи део представља напредна обука специјалних јединица. Тежиште је усмерено на одабир најбоље ментално и физички способних и високо мотивисаних кандидата који могу издржати изазове током службе.

ји могу да наставе са усавршавањем на бројним лидерским курсевима – каже потпуковник Богоев.

Велико интересовање влада за места у Батаљону за противтерористичка дејства и 72. извиђачко-диверзантски батаљон. Међутим, постоји проблем упражњених места на која се кандидати не пријављују.

– Мало њих жели да ради као кувар, месар или на местима логистичке подршке. И даље имамо проблем да пронађемо такав кадар – објашњава начелник Одсека за људске ресурсе.

Најбољи међу најбољима

Завршни испит изводи се према истим критеријумима као за припаднике те елитне јединице. Ако кандидат не може да достигне задати ниво, онда није способан за Специјалну бригаду, јер се такве провере обављају и током предстојеће каријере. Психофизичко напрезање веома је снажно, а и физички најспремнији после неколико дана добијају жуљеве. На крају ипак остају само најбољи.

Да задатак одабира кандидата уопште није лак тврди заменик командира селективне обуке поручник Ђорђе Ђузић, који не крије да је задовољан припремљеношћу момака и девојака на обуци.

– Има веома спремних и спретних кандидата, сви имају снажну вољу и жељу, а то је веома битно. Важно је истаћи да су они својом вољом на селективној обуци. Сваког дана имају физичку обуку јер, иако су дошли припремљени, њихова кондиција треба да буде на највишем нивоу. Са њима треба радити сваког дана током девет недеља. Уз то, имају и тактичку обуку, као и тестирање сваке суботе. Ко све то задовољи одређеним резултатима постаје „специјалац“ – каже поручник Ђузић.

После селективне обуке и евалуације, изабрани кандидати потписују уговор на шест месеци и постају професионални војници у Специјалној бригади. У том периоду њихова обука и даље траје, а кандидати који задовоље наредне критеријуме настављају да буду војници и продужава им се уговор на још три године. Професионални војници касније се, према њиховим жељама, у складу са склоностима и способностима упућују на лидерске и под-официрске курсеве.

Психичка и физичка снага

Марина Јанковић, једна од две истрајне кандидаткиње, каже да су припреме пре пријаве на конкурс за Специјалну бригаду биле интензивне, али не и напорне јер се дуго бави спортом.

– Као фитнес инструкторки припреме су биле део моје свакодневице. Међутим, селективна обука јесте напорна, али не много. За девојке које су физички и психич-

ки спремне и стабилне не би требало да буде тешко. Препоручила бих девојкама да се пријаве, јер сматрам да је свако ко жели способан за овај изазов. Не треба заборавити да је психичка спремност најбитнија, да будеш способан да размишљаш у том правцу како можеш и хоћеш – каже кандидаткиња.

Дејан Ђајић је на обуци за 72. извиђачко-диверзантски батаљон. Каже да је обука захтевна, али да се инструктори труде да их подуче на најбољи начин.

– Припремао сам се протеклих годину и по за овај позив. Иако ми обука није много тешка, важно је почети с припремама много раније како не би долазило до телесних повреда. Психичка спремност је нешто најбитније, јер у току дана може доћи до кризних момената и тада мораш психички да будеш спреман, издржиш притисак и то прегураш. Због конкуренције мораш да имаш веру у себе, иначе одустајеш – објашњава Ђајић.

У осталим јединицама Војске Србије постоји конкурсни поступак при избору кандидата за попуну упражњених формацијских места, после чега одабрани ступају у радни однос, и у статусу професионалних војника иду на даљу обуку. У елитној јединици „специјалаца“ поступак је другачији – прво обучавају кандидате, па тек онда бирају најбоље и потписују уговор са њима.

Уз попуну радних места професионалним војницима из грађанства путем јавног конкурса, Специјална бригада расписује и интерни конкурс за активне професионалне војнике. Они, такође, пролазе селективну обуку с истим критеријумима. Тада кандидати реализују физичку обуку, гађање и ватрену обуку, тактичку, тактичку обуку специјалних јединица, топографију и оријентацију на земљишту, падобранску обуку и завршни испит. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Министри Гашић и Дачић у Бриселу

Министри одбране и спољних послова Братислав Гашић и Ивица Дачић састали су се 18. марта у Бриселу са генералним секретаром НАТО-а Јенсом Столтенбергом.

На састанку одржаном у седишту НАТО-а размењени су ставови о развоју сарадње с Алијансом после усвајања Индивидуалног акционог плана партнерства (ИРАП), који представља највиши степен сарадње с партнерском државом која није опредељена за чланство у тој организацији.

Говорећи о усвајању ИРАП-а, министар Гашић рекао је да Србија жели да развија сарадњу с Алијансом у оквиру Партнерства за мир, јер се на тај начин доприноси достизању интероперабилности у Војсци Србије, изградњи војних капацитета за допринос међународном миру и стабилности, те бољој сарадњи на билатералном плану с чланицама НАТО-а.

Према речима министра одбране, учешће у Партнерству за мир за Србију представља оптималан оквир за остварење безбедносних циљева и унапређење одбрамбених капацитета, уз задржавање прокламоване политике војне неутралности. Он је захвалио КФОР-у на професионалном приступу у извршавању мандата додељеног Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244, те закључио да је сарадња међународних снага и Војске Србије одлична на свим нивоима. ■

Обележен Дан Војне академије

У касарни „Генерал Јован Мишковић“ у Београду 18. марта обележен је Дан Војне академије. Први човек те високообразовне установе генерал-мајор Горан Зековић подсетио је на њену богату историју и традицију војног школства у Србији, чији је развој био нераздвојиви део стварања модерне српске државе током 165 година.

Начелник Војне академије нагласио је да се на тим „непресушним изворима традиције напајају и данашњи наставници и командири Војне академије који васпитавају и образују нове генерације ученика, кадета и официра“. ■

Генерал Диковић у Уједињеним нацијама

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић учествовао је на Првој конференцији начелника генералштабова земаља контрибутора снага у мултинационалним операцијама Уједињених нација, која је одржана 27. марта у Њујорку, а којој су присуствовали начелници генералштабова и војни представници из више од 100 држава чланица светске организације.

Учесницима се обратио генерални секретар Бан Ки Мун с поруком да је Уједињеним нацијама потребно веће учешће земаља чланица у мировним операцијама, политичка воља и јединство, као и да „ефикасан учинак захтева широки консензус око питања зашто, где и како мировњаци испуњавају свој мандат“.

Циљ Конференције био је да начелници генералштабова детаљније сагледају актуелно политичко, стратегијско и оперативно окружење у којем се изводе мировне операције Уједињених нација. Разговарало се и о могућностима да се заједничким напором унапреди ефективност мировних операција. Током скупа, генерал Диковић састао се с делегацијама Данске, Анголе, Малија и Белорусије, с којима је говорио и о могућностима за унапређење војне сарадње. ■

Заклетва најмлађе генерације војника

Војници на добровољном служењу војног рока генерације „март 2015“, слушаоци класа резервних официра Војне академије и Војномедицинске академије, професионални војници и кандидати за професионалне војнике, положили су 21. марта заклетву у касарнама „Аеродром“ у Сомбору, „Војвода Живојин Мишић“ у Ваљевоу и „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу.

Министар одбране Братислав Гашић поручио је у Сомбору да све већи број младих везује своју будућност за систем одбране наше земље. Он је подсетио да је војничка заклетва одувек заузимала прво место у богатој и славом ованчаној историји нашег народа и војске, означавајући пут предака који су несебично жртвовали живот да би очували српску државу и народ.

У Сомбору је заклетву положио 191 војник и 37 кандидата за професионалне војнике, у Ваљевоу њих 246, а у лесковачкој касарни 209 војника. ■

Пирати променили

**ИСКУСТВА СРПСКИХ МИРОВЊАКА
У МИСИЈИ АТАЛАНТА**

ТАКТИКУ

Екипа српских мировњака, њих дванаесторица, укрцала се 22. септембра ујутро на брод који су, у складу са Уговором између Европске уније и република Сомалије и Џибути, (о статусу војних снага ЕУ које делују у склопу EU NAVFOR), у операцији ATALANTA, били задужени да штите током пловидбе. Бригу о пловилу током боравка у лукама преузимали су локална полиција и војска, док је тим задржавао право на самоодбрану и проширену самоодбрану уз употребу минималне силе, у случају напада на брод или терористичког напада.

– Хуманитарну помоћ чинила је претежно храна, житарице, храна за бебе, јестиво уље и лекови – каже капетан Стеванчевић, који објашњава да служба на броду, због специфичних услова и психичког оптерећења, траје од три до четири месеца, а да је MSM DOURO две године стар брод, чији је власник немачка компанија, регистрована на Кипру.

Након сто дана пловидбе територијалним водама Џибутија, Кеније, Сомалије и Танзаније, капетан Горан Стеванчевић, вођа другог аутономног тима за заштиту бродова (2. АТЗБ), и старији

Дванаест припадника Специјалне бригаде боравили су од средине септембра до краја децембра, као прва ротација, на новом трговачком броду MSM DOURO, наследнику „Каролине скан”, где су успешно обезбеђивали акцију Светског програма за храну – достављање хуманитарне помоћи за народ у Сомалији. Иако су понекад таласи прелазили преко брода и припадници Специјалне бригаде морали да се везују за кревет због немирног мора, са тог задатка носе најлепше успомене и сматрају га привилегијом.

водник прве класе Лазар Гвозденов не могу а да у први мах не истакну утисак о општем сиромаштву у афричким државама у којима су боравили.

– За нас је то велико искуство. Нисмо ни свесни какву државу имамо и колико њоме треба да се поносимо. Ливаде, реке, планине, путеви... Све је то за афричке појмове луксуз. Људи заиста живе у беди, чак је и флаширана вода реткост. Навикли су да им се помаже, па то и очекују – истичу мировњаци српске војске.

На мору и у луци

Командир тима српских мировњака каже да је ангажовање наших људи током стодневног боравка на пловилу, који је изнајмио Светски програм за храну, подразумевао да је током пловидбе део тима стално на дужности. Један на командном мосту поред капетана, како би осматрао на радару и „ајсу” (аутоматском идентификационом систему), плус подгрупа на палуби, са задатком визуелног и осматрања оптичко-електронским уређајима. У лукама је процедура била другачија.

Капетан
Горан Стеванчевић
шоком боравка у луци

– Ту се утовара и истовара роба и компликованије је него током пловидбе јер постоје опасности, између осталог, и од терористичких напада. Није их било, срећом, али у Сомалији се дешава сваког дана да негде пукне бомба. Безбедност лука је на вишем нивоу него у дубини територије, јер их обезбеђује Војска Уганде, зато што Сомалија нема своју. Пуно је радника на утовару и истовару, од педесет до сто, пењу се и силазе с брода и треба то осматрати, пратити, па је у сваком тренутку тим био на дужности. Боравак у луци траје од три до осам дана – објашњава капетан Стеванчевић.

Он подсећа и на опасност која вреба у контакту с локалним становништвом због различитих болести – 90 одсто тамошње популације има хепатитис Б, па је, упркос вакцинацији пре доласка, неопходан велики опрез. Као додаток, баш у време боравка српских мировњака на том простору ескалирала је и ебола.

Старији водник прве класе Лазар Гвозденов прича да уобичајени радни дани на броду личе један на други и свде се на сменска дежурства, тренинге и одмор. Нема пуно простора за било коју врсту забаве и разоноде.

– Када нисмо на дужности, одмарамо или тренирамо. Храна је била добра,

Амбасадор Србије у Кенији и Танзанији Иван Живковић у посети српским мировњацима у Молбаси

јер су је кувари Филипинци спремали према европских стандардима. Кувар је прихватао наше рецепте и радо нам излазио у сусрет, па смо јели и мусаку и пасуљ. Са брода смо, због безбедности, могли да сиђемо само у Кенији и Танзанији, и да тада само накратко прошетамо до града, без задржавања и касног повратка. Не зна човек шта тада може да га очекује – каже старији водник прве класе Стојанов.

Брод није имао теретану, али је тим понео педесетак килограма тегова из Србије, за сваки случај.

– Срећом смо мислили на то, па је могло да се вежба. Без тегова једино бисмо могли да трчимо, а то је на броду посебна прича. Мерили смо тај круг, стотинак метара и то је то – истиче Гвозденов.

Он додаје да су у почетку, једном седмично, Филипинци организовали забаве, како би се боље упознали. Била су то, према речима Стојанова, лепа дружења од сат-два.

– На броду је највише било Филипинаца. Капетан и први официр су из Пољске, други из Црне Горе, један Хрват, а остало Филипинци. Укупно 11 чланова посаде и 12 наших мировњака.

Није било жена на броду. Били смо гости капетана и Филипинаца за католички Божић. Дивно су нас примили и угостили.

Таласи и уски ходници

Типичан дан подразумевао је доручак, припрему за посао, одлазак на смену под оружјем. Момци су могли да комбинују ноћне и дневне смене.

На питање шта је било најтеже, Гвозденов истиче да је то скучен простор и објашњава:

– Никада раније нисам боравио на броду. Још кад крене да се љуља, а уски ходници. Ако се пењеш или силазиш степеницама имаш утисак да ти неко седи на леђима. Кренеш па станеш, тетураш се... Најгоре ми је било кад имам смену у глуво доба ноћи. Устанем и требало би да се обучем. Често се закуцам у зид или кревет. Не може се на једној ноzi кад је немирно море.

Горан Стеванчевић, вођа другог аутономног тима за заштиту бродова, додаје да љуљање зависи од оптерећења брода и наводи примере:

– Највише смо товарили 5.500 тона. Тада се, иако је море немирно, врло

мало осећало дејство таласа. При мору јачине 3–4 на скали по Бофору нема проблема, али има ако је брод празан, а море јачине три бофора. Једном смо у Сомалији из Босасе празни пловили за Могадиш, а море је било немирно. Било је мучно. Није било неке драме и опасности, али смо, на пример, док спавамо, морали да се везујемо за кревет. Најјаче море било је при крају нашег боравка, свих осам дана пловидбе из танзанијске луке Дар Ел Салам у сомалијску Босасу, када је море било јачине 4–5 бофора. Таласи су пребацивали преко брода па нисмо силазили на доњу палубу, јер је тамо било воде до цеванице.

И поред свих тих временски искушења, није било страха међу нашим мировњацима и додају:

– Брод је нов, посада поуздана. Капетан искусан. Иако смо знали да брод може да трпи знатно јаче море, понекад је било баш непријатно. Срећом, то се дешавало при крају наше мисије, када смо се већ навикли. Првих дана пловидбе било је мирно море.

Нова тактика пирата

Српски мировњаци нису били у прилици да виде савремене пирате на делу. Кажу да је од покретања мисије *Ашаланџа*, 2008. године, због знатног присуства мултинационалних снага, пиратство на најнижем нивоу. Ратни бродови патролирају зоном операције, ту су пловиле која пресећу и контролишу сумњиве бродове и извиђачка авијација која стално трага по пиратским камповима.. Капетан Стеванчевић каже да су гусари прешли на друге облике криминала – сада се баве шверцом људи и наоружања, те рекетирањем.

СТАРА ЉУБАВ ЗАБОРАВА НЕМА

– У Могадишу нам се на перфектном српском језику обратио капетан сиријског брода, који је завршио факултет у Хрватској, у Ријеци. Тамо се и заљубио у мештанку, али њени нису пристали да је дају за њега. Данас има четири жене и десеторо деце, али каже да Ријечанку није прежалио. Док је причао са нама сузе су му текле. Рекао нам је да би све дао за њу и молио нас да му помогнемо како би је контактирао. И нама су нудили да женимо Сомалијке. Питали су ме колико имам жена, а кад бих им рекао једну, чудили су се. Говорили су, узми и ову. Неће бити скупо – сведочи капетан Горан Стеванчевић.

– У Путленду у Сомалији, рецимо, продају дозволе рибарима из Омана, Јемена, Индије. Или пресретну брод и саопште му услове под којим може да рибари у тим водама. Ако одбију, упућују претње да ће их физички напасти. Други начин је нуђење физичке заштите, обезбеђења. То раде полулегално. Основали су агенције које људима прете речима: „Морате узети наше обезбеђење, за ваше добро, или ћете бити нападнути“. Ако се повуку мултинационалне снаге, мислим да ће се пиратство вратити у старом облику. То је јасно – каже вођа српског тима.

Он каже да је сомалијски народ сиромашан и укратко објашњава политичке прилике. Нереди у тој земљи трају од 1968. године. Подељени су на кланове, који воде вишегодишње крваве окршаје, а велика међусобна нетрпељивост и неслога постоје и данас. Сомалијска Влада контролише тек 20–30 процената своје територије. Локално становништво има посебне верске, али и друге ритуале, и не воле да се фотографишу, сведочи капетан Стеванчевић.

– Све су то специфичности које смо морали имати у виду. Сложни су кад раде у луци, солидарису се и у случају било каквог конфликта, сви су као један. Срећом, није било озбиљнијег повода да то искушамо. Једном смо, истина, били на ивици инцидента, када се група радника побунила што смо их фотографисали. Кренули су на нас, уз псовке и претње. Одмах смо склонили фотоапарат и показали руком да је све у реду. Практично се извинили. На том примеру смо видели како би било опасно да те људе увредимо по било којој основи – додаје капетан Стеванчевић.

Старији водник прве класе Лазар Гвозденов прича како се једном у граду фотографисао са неким мештанима који су за ту „услугу“ тражили да им се плати.

– То смо и учинили да заобиђемо проблеме. Ипак, нису лоши као народ, дружељубиви су, иако су сиромашни. Нису ни нервозни. Присутствовали смо саобраћајки, када су се прислонила два аутомобила. Никаква свађа није настала, само су се одмакли и наставили даље.

Нашим мировњацима било је симпатично и то што су сви старији од педесетак година знали за Тита, за Југо-

ДУГОТРАЈНЕ ПРИПРЕМЕ

Да је за упућивање припадника на брод потребна посебна припрема потврђује и официр за односе са јавношћу Специјалне бригаде капетан Сениша Савић:

– Није исто у касарни и на броду. Специфична је мисија на мору и људи морају бити спремни за нове изазове. Нужно је да поседује одређене вештине и способности, да познају поморску тактику, опрему на броду, а морају бити и добри пливачи и рониоци. У бригади се обавља тестирање знања енглеског језика, а избрани се упућују на усавршавање.

Припреме за упућивање аутономног тима за заштиту бродова у мисију Европске уније започеле су крајем 2012. године, у НАТО поморском центру за обуку у извођењу операција пресретања на мору, на грчком острву Крит, а настављене средином марта 2013. године у француској поморској бази „AL FUSCOM“. Припадници Специјалне бригаде боравили су затим од 7. до 19 октобра поново на Криту, да би вођа тима у фебруару 2014. прошао обуку и у Оперативној команди Мисије EU NAVFOR, у британском Нортвуду.

Остатак обуке тим је савладао на полигонима и вежбаљима у Панчеву и Београду, док су непосредне припреме за упућивање у операцију, које је организовао Центар за мировне операције, реализоване од 9. до 13. јуна 2014. у касарни „Ратко Немањић“, у Панчеву.

славију. Говорили су им: „Југославија, стронг кантри!“

Квалификације за мисију

Члановима дванаесточланог тима српских мировњака боравак у Африци очигледно ће заувек остати у сећању. Многе колеге и младе људе уопште сигурно занима како су се ови припадници Војске Србије квалификовали за одлазак у ту мировну мисију.

– Конкурисао сам за то место равноправно с колегама. Било је три пута више кандидата, а комисија је правила избор – каже капетан Стеванчевић, некадашњи пешадинац, који је у Кумбору, у Ратној морнарици, прошао курс за поморског диверзанта и тако стекао

поморски ВЕС. Остао је тамо шест година, током којих је „на ваздух“ ронио 42 метра, а петнаестак „на дах“ и ба вио се подводним риболовом.

Осморица припадника панчевачког 72. извиђачко-диверзантског батаљона Специјалне бригаде, уз још двојицу колега из нишког 63. падобранског, кажу да су знали где иду и каква је ситуација у Сомалији. Већина их се пријавила да иде јер их је копкало да виде да ли могу да прођу селекцију.

На питање да ли су и даље заинтересовани за такву и сличне мисије и да ли ће им искуство боравак у Африци омогућити бољу проходност убудуће, кажу да је „реално и поштено свима пружити прилику“. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Старији водник прве класе Лазар Гвозденов на задатку

Шта доносе измене закона о Војсци и одбрани

Побољшања услова

Народна скупштина Републике Србије усвојила је на седници Четвртог ванредног заседања 28. јануара измене најзначајнијих прописа који уређују рад Министарства одбране и Војске Србије. Министар одбране Братислав Гашић истакао је да су успешно отклоњени уочени недостаци и решени правни проблеми у обезбеђивање у функционисања система одбране.

Образлажући пред посланицима измене Закона о одбрани министар Гашић рекао је да је сада омогућено рационалније коришћење и располагање војном имовином, уз могућност да одређене војне установе, у делатностима логистичке подршке Војске Србије, стекну статус правног лица.

– Оне би радиле за потребе система одбране и Војске, а у делу слободних капацитета пословале на тржишту, чиме би знатно растеретиле трошкове буџета – истакао је министар одбране. Такође је рекао да је формирањем Војног правобранилаштва утврђена и ефикасна заштита имовинских интереса државе када је реч о рационалнијем коришћењу и располагању војном имовином коју користи Министарство и Војска.

Војно правобранилаштво у саставу Министарства одбране обављаће послове које је до сада радила Дирекција за имовинско правне послове на основу овлашћења Републичког јавног правобраниоца.

Изменама Закона о Војсци Србије, навео је посланицима, прецизније се уређује организација и састав наше војске и начин припремања и доношења акта о организацији на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу командовања, као што је утврђено у Стратегији одбране Републике Србије.

Нови закон враћа назив Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана и прецизније уређује специфичности војне службе – летачку, падобранску и ронилачку, те надлежности Генералштаба у командовању и руковођењу Војском Србије, тако да обухватају и распоређивање

официра до чина капетана, подофицира и професионалних војника.

– Побољшана су и решења која се односе на услове за пријем у професионалну војну службу који, поред здравствене способности, захтевају посебну проверу психофизичке способности, а професионални војници који проведу девет и више година у служби, моћи ће да, уколико за тим буде потребе, без конкурса буду примљени у радни однос, као цивилна лица на служби у Војсци Србије – указао је посланицима министар одбране.

Исправљање уочених проблема у пракси

У Секретаријату Министарства одбране, као кључне проблеме које ће решити Закон о изменама и допунама Закона о одбрани, истичу оне уочене у практичној примени, на које се ука-

за ефикаснији рад

њу и образовању за учешће у одбрани у ванредном и ратном стању.

Циљ доношења Закона јесте да се обезбеди јединствено и ефикасно функционисање система одбране и потребни ниво средстава неопходних за његове редовне и развојне функције, као и за извршавање додељених мисија и задатака наше војске и институција цивилне одбране. То се постиже целовитим уређивањем свих послова одбране и надлежности органа у одбрани одговорних за стање и финансирање потреба система одбране.

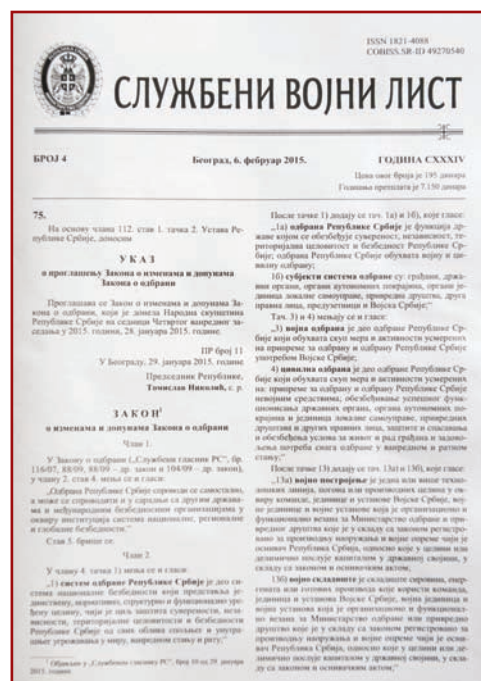
Одбрана се дефинише као државна функција, а одређују се и појмови који то нису били – војно постројење и војно складиште, Средњорочни план и програм развоја система одбране, планирање одбране, доктринарна документа нижег нивоа и стандард одбране Републике Србије (СОРС), а прецизирају се и по-

зује у годишњим извештајима о стању припрема за одбрану и годишњим извештајима о остваривању Плана одбране Републике Србије које разматра Народна скупштина.

План одбране усвојен је крајем 2014. године, а до тада су у примени били (преузети) савезни планови одбране, који су обухватили шири круг правних лица, носилаца обавезе планирања. Одлуком законодавне власти, почев од 1. јануара 2011, обустављена је обавеза служења војног рока у Војсци Србије и цивилној служби, а законом је уређен начин добровољног служења војног рока, што је наметнуло потребу ближег уређивања начина извршавања обавеза грађана у обучава-

Циљ доношења Закона о изменама и допунама Закона о одбрани јесте обезбеђивање јединственог и ефикасног функционисања система одбране и потребног нивоа средстава неопходних за његове редовне и развојне функције, као и за извршавање додељених мисија и задатака Војске Србије и органа цивилне одбране

једине постојеће дефиниције. Закон детаљније прописује основне документе планирања одбране и доктринарне документе које доноси председник Републике – Доктрина Војске Србије, као и оне на која председник Републике даје сагласност, при чему су уклоњене надлежности председника државе које се непосредно не односе на његове послове у одбрани, а уређене су у другим законима.

Надлежности Владе

Закон поједине надлежности Владе уређује детаљније, допунским овлашћењем за усвајање Процене војних и невојних изазова, ризика и претњи по безбедност земље, за доношење акционих планова за спровођење

Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране, те за усвајање Стратегијског прегледа одбране Републике Србије и Средњорочног плана и програма развоја система одбране. На тај начин прецизније се уређују послови Министарства одбране, посебно који се односе на методологију за израду планова одбране и Смернице за израду Плана одбране Републике Србије, делатности за потребе Министарства одбране и Војске Србије – спортска, музичка,

филмска, музејска, библиотечка, издавачка и остале, неговање традиција, прописивање заштитних зона око војних објеката, доношење стандарда одбране и слично.

У Секретаријату Министарства одбране наводе да су прецизиране и одредбе о безбедносно-обавештајним пословима од значаја за одбрану у складу с Законом о ВБА и ВОА, а уређују се и послови заједничког управљања и ратни режим саобраћаја на унутрашњим пловним путевима,

који до сада није био уређен, чиме се врши усклађивање са Законом о унутрашњој пловидби.

Једна од значајних одредби Закона јесте и она која прецизира вођење евиденције о погинулим, несталим, рањеним, заробљеним и убијеним припадницима оружаних снага бивше

ностима из њихових надлежности и достављање података о билансним и развојним потребама и могућностима вршења производње и услуга у делатностима од значаја за одбрану, а прописује се и да обавезу достављања података од значаја за одбрану имају само органи државне управе, а те обавезе су ослобођена привредна друштва, остала правна лица и предузетници.

Нови Закон детаљније дефинише дужности министарстава и осталих

државних органа у поступку планирања и спровођења припрема за рад у ратном и ванредном стању. Предвиђа се да делатности логистичке подршке Војске Србије, поред установа и јединица Војске, могу обављати и војне установе које су организационо и

делатност и делатност изградње и одржавања објеката инфраструктуре и послују по принципу стицања и расподеле добити, а имају статус правног лица и уписују се у судски регистар посебних правних лица.

Закон уводи и обавезу обучавања грађана за потребе одбране земље на начин који уреди Влада, на предлог министра одбране. Решењима која се односе на безбедност и мере заштите тајних података отклања се недостатак у законодавном уређивању те области. Као што је наведено, предвиђа се да послове заштите и заступања имовинско-правних интереса Републике Србије у погледу имовине коју користе Министарство одбране и Војска Србије обавља Војно правобранилаштво, имајући у виду обим и специфичности имовине, специфичности у погледу војне организације, војних делатности и војне службе, као и постојећу праксу у осталим државама и оружаним снагама, који опредељују такав предлог.

Изазови и решења у новом Закону о Војсци

Секретаријат Министарства одбране (као кључне) наводи следеће проблеме које је требало решити Законом о изменама и допунама Закона о Војсци Србије: прецизније уређивање састава и начела за организацију и организацијске промене у Војсци Србије, одређених надлежности органа за командовање и руковођење, специфичности војне службе за остваривање посебних права по том основу и мере заштите припадника Војске који раде на пословима с повећаним ризиком у служби. Ту су и посебни критеријуми за пријем у војну службу, мере заштите за време трудноће или неговања деце и болесних чланова породице припадника наше војске, начин упућивања на рад у иностранство за извршавање обавеза преузетих међународним уговорима о војној сарадњи, вођење обавезних евиденција из надлежности Војске, као и ближе уређивање начина и поступка ангажовања цивилних лица у војној служби. Трешало је уредити легитимације и заштиту тајних

Када је реч о условима за пријем у професионалну војну службу дефинише се да је поред здравствене, неопходна и психофизичка способност, изједначава се горњи лимит година живота за пријем у професионалну војну службу на одређено и неодређено време официра (40), односно подофицира (35).

СФРЈ за период од 1991. до 19. маја 1992. и о несталим и погинулим припадницима Војске Југославије на Косову и Метохији 1998. и 1999. године.

Прецизније се регулишу и посебне дужности цивилних органа у поступку припремања и спровођења планова одбране у пословима и делат-

функционално везане за Министарство одбране, у којима се обављају послови за потребе логистичке подршке наше војске, које немају статус правног лица, затим војне установе које су организационо и функционално везане за Министарство одбране које обављају производну и услужну

података о припадницима Војске Србије које оне садрже, признавање посебног права на пензију по основу престанка војне службе због организационих промена, као и право на продужено осигурање супружника по основу премештаја официра, односно подофицира.

Мере за решавање кључних проблема у поменутом закону заснивају се на потреби усаглашавања с решењима из посебних закона донетих у периоду од 2009. до 2014. године и природом војне службе. Наиме, прелазним одредбама Закона о Војсци Србије део садржаја савезних прописа о Војсци Југославије остао је у примени до доношења посебних закона којим ће се ставити ван снаге и уредити поједине области – попуна Војске Србије резервним саставом, право на продужено осигурање и накнада због престанка

Новим Законом прописује се да учешће професионалних припадника Војске Србије у групама синдикалног карактера мора бити у складу с правилима војне службе и да је дужност претпостављених на свим нивоима да штите интересе својих потчињених и командном линијом извештавају о свим општим проблемима о којима су информисани.

Прецизније се уређују специфична војна служба која обухвата летачку, падобранску и ронилачку, као и служба под отежаним условима која се врши на нарочито тешким, опасним по живот и за здравље штетним радним местима, односно пословима на којима су професионална војна лица изложена посебним напорима и повећаним ризицима.

Новина коју доноси Закон о изменама и допунама Закона о Војсци Србије је и поновно увођење ранијих чинова у роду речних јединица, а уређу-

пријема испуњава све прописане услове за пријем у службу, као и могућност да се професионални војник, који је у радном односу на одређено време провео најмање девет година (по уговору), прими у радни однос на неодређено време без јавног конкурса у својству цивилног лица на служби у Војсци, ради обезбеђења одговарајуће кадровске структуре у Министарству одбране и Војсци Србије.

Усклађивање годишњег прилива и одлива кадра

Новим приписима уређује се и садржај војне легитимације и идентификационе картице, сходно Закону о заштити података о личности, на начин да обрасце легитимација и идентификационих картица технички израђује и штампа Народна банка Србије – Завод за израду новчаница и кованог новца, због максималне заштите података које оне садрже.

Ради усклађивања годишњег прилива и одлива кадра, омогућава се да официру, односно подофициру у служби на неодређено време, који испуњава неки од услова прописаним Законом, може престати служба у Војсци Србије по потреби службе, с правом на пензију без стављања на располагање, ако је навршио најмање 50 година живота и провео непрекидних 20 година ефективне службе у Војсци у својству професионалног војног лица, по претходно прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове пензијског и инвалидског осигурања. Прописује се овлашћење Владе да уреди пријем цивилних лица на служби у Војсци Србије у целости, а не само пријем без јавног конкурса, јер се на пријем јавним конкурсом не могу у свему применити прописи о државним службеницима на које упућују одредбе важећег закона. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Једна од значајних одредби Закона јесте и она која уређује вођење евиденције о погинулим, несталим, рањеним, заробљеним и убијеним припадницима оружаних снага бивше СФРЈ за период од 1991. до 19. маја 1992, као и о несталим и погинулим припадницима Војске Југославије на Косову и Метохији 1998. и 1999. године.

запослења по основу премештаја, здравствено осигурање војних осигураника, као и пензијско и инвалидско осигурање професионалних припадника наше војске.

Права и обавезе најодговорнијих

Новим Законом измењен је и допуњен предмет уређивања (обухватају се евиденције у Војсци Србије и називи јединица и установа, а бришу се звања), и прецизније се уређује организација Војске и акта на којима почива. Прописује се да учешће професионалних припадника наше војске у групама синдикалног карактера мора бити у складу с правилима војне службе и да је дужност претпостављених на свим нивоима да штите интересе потчињених и командном линијом извештавају о свим општим проблемима о којима су информисани, а сходно томе је предвиђено да престаје важење Уредбе о синдикалном организовању.

је се вођење евиденција које садрже податке о служби у Војсци, у складу с законом којим се уређују евиденције у области рада и законом којим се уређује заштита података о личности. Код услова за пријем у професионалну војну службу прецизира се да се, поред здравствене, тражи и психофизичка способност, изједначава се горњи лимит година живота за пријем у професионалну војну службу на одређено и неодређено време официра (40), односно подофицира (35), прописује се, као услов, испуњавање безбедносних критеријума, а одслужен војни рок с оружјем постаје услов за оба пола, с обзиром на то да је изменама Закона о војној, радној и материјалној обавези укинута обавезно служење војног рока за мушкарце и омогућено добровољно служење војног рока и за жене под једнаким условима.

Закон прецизира да кадет војне високошколске установе може постати официр само ако у моменту

CIA ФОРМИРА ОДЕЉЕЊЕ ЗА БОРБУ ПРОТИВ САЈБЕР-ТЕРОРИЗМА

Виртуелно одмеравање снага

Јавност је недавно заинтригирала вест да је у току велика реорганизација америчке Централне обавештајне агенције (CIA), можда једној од највећих током 67 година њеног постојања, а највећи део тог подухвата подразумева фокусирање на операције у сајбер-простору. Наиме, циљ недавног формирања Дирекције за дигиталне иновације јесте да Агенција буде у току с најновијим технологијама у прикупљању обавештајних података, а то одељење биће у сагласју с четири велика одељења за науку и технологију, подршку, анализу и операције.

После више од деценије лова на терористе, раскривања завера и решавања криза, постало је очигледно да је CIA опкољена и надјачана на све актуелнијем фронту данашњице – дигиталном бојном пољу.

Имајући то у виду, уз најављено запошљавање младих стручњака у области дигиталних технологија, намера CIA јесте да унапреди капацитете за праћење „дигиталне прашине“, које потенцијалне мете остављају коришћењем платних картица, изнајмљивањем аутомобила или кретањем кроз град уз коришћење мобилних телефона.

Ривалске обавештајне агенције користе те дигиталне „отиске прстију“ као помоћ у праћењу оперативаца CIA, а Агенција намерава да трага за техникама помоћу којих ће службеници на тајном задатку успети да сакрију своје трагове на мрежи.

„Дигитални свет је у додиру са сваким аспектом нашег пословања“ – поручио је недавно директор CIA Џон О. Бренан, признајући закаснелу реакцију агенције коју предводи у одговору на изазове савременог света.

Реструктурирање у CIA наступило је након што су се амерички обавештајци показали као неспремни да се суоче с прошлогодешњом серијом дигиталних напада високог профила, када је Северна Кореја уништила компјутерске системе компаније „Сони пикчерс“, а Иран извео сајбер-напад на компанију „Лас Вегас Сендс“, највећу групацију казина на свету.

Директор Националне обавештајне службе Џејмс Р. Клапер упозорио је, такође, Амерички конгрес да су сајбер-напади већа дугорочна претња по националну безбедност него тероризам. Пентагон, FBI и Министарство за унутрашњу безбедност појачале су, такође, сајбер-операције, а Бела кућа најавила је прошлог месеца формирање нове агенције за помоћ при анализирању и размену информација у вези с дигиталним претњама између владе и бизнис сектора.

Амерички обавештајци су такође водеће мете напада. CIA је дуго забрањивала запосленима уношење паметних телефона, преносивих хард дискова и осталих ди-

гиталних уређаја у своје седиште, у намери да спречи копирање осетљивих датотека. Ти страхови појачани су када је Едвард Сноуден, бивши радник CIA који је отишао да ради за NSA, ископирао велики број строго поверљивих информација NSA система надзора и дао их новинарима.

Званичници, такође, истичу да ће се CIA убудуће мање фокусирати на прикупљање обавештајних података, а више на то како користити дигиталне алатке ради заштите америчких оперативаца.

„Ми не желимо да улажемо више времена, ресурса и енергије“, рекао је Бренан новинарима, додајући да је циљ да се „украду“ тајне које су слободно доступне на мрежи.

У оквиру реорганизације, Агенција ће отворити 10 регионалних центара у Африци, источној Азији или тамо где постоји претња по безбедност, као што су тероризам или нелегална трговина оружјем. Истовремено, Агенција ће модернизовати и програме обуке, па уместо да свака дирекција усавршава свој кадар, програми обуке биће обједињени у, како је истакао Бренан, нешто што се може назвати „CIA универзитет“. ■

Приредила Биљана МИЉИЋ

Пише
Александар РАДИЋ

Стварање „терористичке интернационале“

Једно од питања које је сада вероватно на врху листе приоритетних задатака обавештајаца водећих земаља јесте да ли су тачне информације о договору „о сарадњи“ Исламске државе и њених присталица на тлу Африке и покрета Боко харам из Нигерије, и колико би то савезништво било чврсто у пракси. Индиције кажу да је сусрета било и да се сада мора рачунати са садејством две мрачне екстремистичке организације које повезује убилачка моћ. Реченица коју је Боко харам пре неколико дана објавио на својој интернет презентацији гласи „Објављујемо нашу оданост Калифату“, потврда је постојања савеза.

У процени коју би штету „терористичка интернационала“ могла да нанесе обично се полази од досадашњег искуства са сликама које су карактеристичне и за Исламску државу и за Боко харам – убиства цивила где се стигне и колико се стигне. У сенци такве конвенционалне терористичке тактике треба на време препознати сценарио који би могао снажно да уздрма Европску унију – координација насилничких активности Боко харам од Нигерије према земљама Сахела, и притисак савезника Исламске државе са севера Африке, могао би да створи масовни избеглички талас, људски цунами који би преплавио у првом удару медитеранске земље, а затим би се размилео по дубини Европске уније. Атмосфера за покрете маса већ постоји и обликована је годинама у безнађу које је створила пропаст државне структуре у низу земаља Африке.

У тај лонац треба убацили раст популације и сурову реалност климатских промена. Због тога се у Африци кува нешто на дужој стази потенцијално катастрофично за свет какав знамо, и то ће бити јединствена шанса терориста да далеко превазиђу пројекат насиља који сада воде. У природи терористичке работе је сејање страха који би био покретач за протеривање маса од Сахела према северу. Либијска обала већ је пуна избеглица које траже начин да се пребаце „преко“ мора. До сада су виђене претрпане барке које иду на север. У скорој будућности катастрофична би била масовност – свакодневни покушај избеглица да дођу до севера.

У сенци такве конвенционалне терористичке тактике треба на време препознати сценарио који би могао снажно да уздрма Европску унију – координација насилничких активности Боко харам од Нигерије према земљама Сахела, и притисак савезника Исламске државе са севера Африке, могао би да створи масовни избеглички талас, људски цунами који би преплавио у првом удару медитеранске земље, а затим би се размилео по дубини ЕУ

Избеглички талас прво би довео ЕУ до стварног удара на њене границе и раскорака између система вредности за који се залажу најразвијеније земље модерног света и пуке потребе самоодржања пред налетом маса. Европска унија била би неминовно препуна потенцијалних „регрута“ терористичког пројекта, који би утицај и моћ увео дубоко у ЕУ масовношћу без преседана. Појединачне терористичке акције које су до сада предузимале присталице Исламске државе, Ал Каиде или самозванци у име тих организација, изгледале би само као почетне чарке пред велику битку.

Сада се отвара питање шта се може учинити на сузбијању рада Боко харам и ефективног повезивања с терористичким организацијама које су активне на североафричком приобаљу и у дубини Сахаре. Шире војно ангажовање није реално очекивати, јер су чланице НАТО-а у већој или мањој мери заморене одржавањем сталног војног присуства у Авганистану и Ираку последњих 14 година. Воља јавног мњења да подржи нове акције врло је мршава, посебно ако се крене од процене да би борба против Боко харам била тешка и дуга.

Француска се издваја међу чланицама ЕУ и НАТО као земља која због традиционалног присуства у Африци има веће занимање за тамошње проблеме. Зато је ушла у интервенцију у Чаду у којој је зауставила офанзиву побуњеника. Затим су савезнице Француске из ЕУ покренуле мултинационалну мисију за подршку развоју локалних снага безбедности самодовољних за наставак безбедносне стабилизације Чада. То би био модел од користи за низ афричких држава, али не и за Нигерију у којој је „дом“ Боко харам. Зато ће та држава бити кључ за будућност Сахела и посредно севера Африке и интереса ЕУ.

Процене у том погледу су екстремне – од оних који верују да ће Нигерија уз подршку из иностранства имати снаге да потисне Боко Харам, до присталица најмрачнијег сценарија слома државе и грађанског рата. Такав развој прилика представљао би основу за пуну афирмацију савеза Исламске државе и Боко Харам. ■

КЊИГА УТИСАКА ВЕЛИКЕ
ГАЛЕРИЈЕ ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Пишем ти, пишем

Није битна старост, пол или олакле сте.
Важно је да у њу упишете, а с осталима
поделите, најснажније утиске.

Посетиоци Дома Војске уписивали су утиске о изложеним поставкама и током претходне године. Осим коментара и порука, наводили су имена, датуме, бројеве телефона или су папир украшавали цртежима.

Важно је сместити Књигу на видно место, никако не мењати њен садржај и препоручити власнику да је прочита.

Дечја машта

Малишанима најчешће нешто друго одвуче пажњу у Галерији. Не изложбена поставка. Лазару је највећи утисак митраљез у углу просторије, Тари музика војног оркестра, а Луни бомбоне и клавир.

„Слике су веома лепе, уредан музеј. Људи су баш фини. Много маштате”, написала је Тара.

„Свиђа ми се венчаница, само ми није јасно зашто је онолико мала”, била је радознала Уна.

„Много ми се свиђа све што сте испричали. И све како сте поправили. Кућа вам изгледа као дворац. Ја вас поздрављам, то јест Нађа Николајев Ђирић, она девојчица која вас је хтела упознати, е то сам ја”, искрено је, чак два пута забележила, надајући се да ће аутор изложбе прочитати њену поруку.

Док је Софијин коментар био кратак и јасан: „Пресвиђа ми се изложба”, осмогодишњи Петар емотивно је написао: „Најлепша ноћ у мом животу”.

Вратићемо се

Књигу нису заобишле ни групне, организоване посете. Утисци „географа”, ученика средњих школа и Терапијске групе за болести зависности из Института за ментално здравље из Палмотићеве, испунили су странице Књиге утисака. Неки су се само потписали, без икаквих коментара.

„Много ми се свиђа све што сте испричали. И све како сте поправили. Кућа вам изгледа као дворац. Ја вас поздрављам, то јест Нађа Николајев Ђирић, она девојчица која вас је хтела упознати, е то сам ја”, искрено је, чак два пута забележила, надајући се да ће аутор изложбе прочитати њену поруку.

„Техноарт 118 (стилски кројач) Ивана, Марија, Каја, Ангелина, Ива, Тамара, (Ана недостаје) Нема дечака”, нагласиле су девојке.

„Дошли смо због домаћег задатка из ликовног, али вратићемо се самовољно јер је било дивно. Ирис, Ана, Софија, Алиса”.

На скоро свакој страници можете да прочитате похвале Дому Војске. Од тога да понуда надилази све претпоставке, до похвала организацији великих и значајних културних пројеката, уз истицање да је „Дом Војске Србије постао централно место културних дешавања у граду, и 'бренд' којим се поносе Министарство одбране и Војска Србије”.

Хвала што је бесплатно

Иако је Илију изненадила одлука да се изложе само скулптуре, био је баш задивљен избором. Зокију је призор који је затекао „лепота за очи, милина за душу”, а Н. Милутиновић жали: „Ах да је оваквих изложби више. Какав занимљив времеплов”.

Или, што би Љуба рекао, „Дођем, освежим и препорудим душу и одем”, а Ружица захвалила за „Лепо искоришћено преподне”.

Захваљују и остали. Често.

„Данас сам срећна јер сам обновила своје знање као дипломирани историчар уметности. Знам да је све што сам дела овде данас историја. Хвала. Сања Марић”.

„Хвала што је изложба бесплатна. Драган Чоловић”.

„Хвала за ово преболно подсећање. Вера Јовановић”.

„Сазнала сам нешто више о ономе што је требало да знам. Хвала организатору. Народ који не зна своју прошлост, не може имати будућност. М. Живановић”.

„Када човек уђе у ову салу осећа се као део неизбрисиве, свете српске историје. Хвала вам за све што сте учинили за нас”, није потписао искрени посетилац.

„Хвала вам што нам пружате овако дивне тренутке. Никола Маринковић”.

„Пуно ми је срце. Хвала на лепоти. С.”

Лепота сишла с неба

Уписивањем утисака посетиоци остављају различите поруке, у нади да ће их неко прочитати, прихватити, применити, или бар размислити о њима. Горан је поручио да је током извесне изложбене поставке „лепота сишла с неба и међу нас смртнике”, а Марко да изложба „доказује како је уметност безвремена лепота за душу и очи”. Сања је аутору поручила да „има лепу душу”, док је непотписани посетилац великим словима уписао: „Име си Драгане, највећи од сву децу”.

„Дивно осмишљено, професионално урађено”, затим „Сигурна рука сликарског вука” или „Ванвременска енергија човечности овековечена и заробљена у моћи тренутка”, неретки су коментари.

„Провокативно ми је деловао, у позитивном смислу. С обзиром на то да сада имам 63 године, мотивисао ме је за даље стварање и делање. Одушевљена, Д. Младеновић”.

„Фасциниран сам уметничким делима, савршено осликавају историју уметности данашњице. Волео бих да се уметници више друже и прошире уметност у било ком погледу, да што више стварају и шире љубав или позитивну енергију. Бојан Јовановић”

„Ах, ово је наива, и велико сликарство. Све остало је трговина. Н. В.”

„Да нисам данас имао прилике да видим ову изложбу, остао бих непознат с делом славне наше историје. Т. Ј.”

Само мало тише

У свему, па и у књигама утисака, постоје негативни коментари, односно лоши утисци посетилаца. Углавном су им сметали бучни посетиоци.

„Срамота како присутни галаме, а у току је ова дивна изложба. Радмила”.

„Изложба би била потпуно испуњавајућа кад би могла да се посматра у тишини, без чаврљања присутних. Бојан”.

Реткима засмета „порука” аутора изложбе, али и то је записано. О. Радишић се пожалио да је „тешко кад осетиш да слике много говоре, а ти ниси довољно писмен да их разумеш”. Рајко пак поручује другачије: „Чему ово сматрати уметношћу? Обичне шврљотине. Не атакујте на интелигенцију”.

У незнању шта је уметник „хтео да каже”, или недостатку „послужења пићем” на отварању изложбе, посетиоци настављају да कुде.

„Све је супер. Неке слике немају поенту. Вероватно је уметник био пијан.”

„Сматрам да изложба мора бити знатно боље постављена. Недостају легенде, штампани панои треба да буду лекторисани. Изложби недостаје да буде боље представљена. Драгана Купрешанин”.

„Изложба је врхунски доживљај. Жалим што је улаз бесплатан, па вас молим да за ове догађаје, за овакву лепоту, дајете цене”, молба је непотписаног посетиоца.

Да се зна да смо били овде

Књига утисака обилује и шаљивим порукама, изјавама љубави или обавестима да је некоме рођендан. Пише да Марина воли чоколадице с румом, да је Бранка добила инспирацију за опремање стана, да су Бојана и Чаби направили „селфи” и да професора Божу нико не воли.

„Веома су ми се свидели каучеви, удобни су. Утоке су редовно чишћене, лако опале. Количина злата коју смо узели сразмерна је величини Стефијевог носа. Слике су лако запаљиве и пуне живота. Федор Савић”.

„Слике су предивне. Чедо, волим те”, непотписана је љубавна порука.

„Ја сам краљ. Веома чудна изложба.”

„Кости је данас рођендан.”

Не тако мали број коментара написан је на енглеском, шпанском, италијанском, руском, кинеском, чак и на арапском језику. Већина захтева иностраних посетилаца Галерије Дома Војске односи се на легенде на енглеском језику, како би разумели поруку поставке. Чланови групних посета остављају печат потписима групе на читавој страници, а девојке траг пољупцем накарминисаних усана. Цртежи деце и одра-

„Изложба би била потпуно испуњавајућа кад би могла да се посматра у тишини, без чаврљања присутних. Бојан.”

„Изложба је врхунски доживљај. Жалим што је улаз бесплатан, па вас молим да за ове догађаје, за овакву лепоту, дајете цене”, молба је непотписаног посетиоца.

„Дошли смо због домаћег задатка из ликовног, али вратићемо се самовољно јер је било дивно. Ирис, Ана, Софија, Алиса”.

слих, произвољних тема или описујући изложбу, такође красе странице велике, тешке, старе, тврдо укоричене Књиге утисака Галерије Дома Војске Србије. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Празник над празницима

Христос васкрсе! Сре

У данима пред нама, највећем хришћанском празнику радоваће се и православни и римокатолички верници, уз остале хришћанске цркве. О том празнику током векова писали су многи. Као својеврсну духовну гозбу читаоцима „Одбране“ главни војни свештеник Слаћан Влајић препоручује беседу Светог Јована Златоустог, за коју кажу да је једна од најлепших. Главни војни капелан Горан Аврамов издваја беседу нашег савременика, патера Ивана Циндорија, дугогодишњег духовника младих богослова с Филозофско-теолошког института Дружбе Исусове.

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ: ВАСКРШЊЕ СЛОВО

Ако је ко побожан и богољубив, нека се наслађује овим дивним и светлим слављем. Ако је ко благо-разуман слуга, нека радујући се уђе у радост Господа свога. Ако се ко намучио постећи се, нека сада прими плату. Ако је ко од првог часа радио, нека данас прими праведни дуг. Ако је ко дошао после трећега часа, нека празнује са захвалношћу. Ако је ко стигао после шестог часа, нека нимало не сумња, јер ничим неће бити оштећен. Ако је ко пропустио и девети час, нека приступи не колебајући се нимало. Ако је ко стигао тек у једанаести час, нека се не плаши закашњења: јер овај

дивни Господар прима последњег као и првог, одмара онога који је дошао у једанаести час, као и онога који је радио од првога часа. И последњег милује и првога дво-ри; и ономе даје, и овоме дарује; и дела прима, и намеру целива; и делање цени, и принос хвали.

Стога дакле, уђите сви у радост Господа свога; и први и други, плату примите; богати и убоги, једни с другима ликујте; уздржљивци и лењивци, дан поштујте; ви који сте постили и ви који нисте постили, веселите се данас! Трпеза је препуна, наслађујте се богато сви! Теле је угојено; нека нико не изиђе гладан; сви уживајте у богатству доброте! Нека нико не оплакује сиромаштину, јер се јави опште Царство. Нека нико не тугује због грехова, јер опроштај засија из гроба. Нека се нико не боји смрти, јер

Ћан Ускрс!

нас ослободи Спаситељева смрт: угаси је Онај кога је она држала, заплени ад Онај који сиђе у ад, угорча се ад окусивши тело Његово. И предвиђајући то, Исаија закликта: ад се угорча сусревши Те доле! Угорча се, јер опусту; угорча се, јер би исмејан; угорча се, јер се умр-тви; угорча се, јер би срушен; угорча се, јер би окован; прими тело Христово, а наиђе на Бога; прими земљу, а срете небо; прими оно што виде, а паде у оно што не виде. Смрти, где ти је жалац? Аде, где ти је победа?

Васкрсе Христос, и ад се стропошта! Васкрсе Хри-стос, и падоше демони. Васкрсе Христос, и радују се анђели! Васкрсе Христос, и живот живује! Васкрсе Хри-стос, и ниједног мртвог у гробу!

Јер Христос, уставши из мртвих, постаде првина преминулих. Њему слава и власт кроза све векове. Амин!

ПАТЕР ИВАН ЦИНДОРИ: ТЕМЕЉ ХРИШЋАНСКЕ ВЕРЕ

Ускрс је најзначајније славље у црквеној години, као што је и ускрснуће Исусово највећи догађај у повести чо-вечанства. Према вазменом отајству (то јест мучи, смр-ти, ускрснућу и слави Исуса Христа) усмерена је читава црквена година, док у исто време свеукупна црквена го-дина и сви догађаји у њој добијају своје значење и светло од тог догађаја.

Црква сваке недеље слави вазмено отајство: „Ускр-сну Господ, уистину, Алилуја! Њему слава и власт у веко-ве векова”.

Овај радосни поклик одјекује током читавог ускр-сног времена.

Исус је ускрснуо рано у зору, још за мрака, да би својим ускрсним светлом растерао мрак, а зору човечан-ства обасјао својим светлом. Ускрснуће Исуса Христа те-мељ је хришћански вере и њена средишња стварност. Исус који је умро на крсту ускрснуо је, победио је смрт, распршио моћ таме, а патњи и тескоби дао смисао. Из-ван њега, живот верника остаје празан.

Да је Исус из Назарета, који је срамотно умро на кр-сту, трећи дан заиста ускрснуо, сведоче апостоли а по-сле њих Црква кроз сва времена. То сведочанство многи верници су „потписали” својом крвљу. Христ својим ускр-снућем даје верницима наду у преображај живота. То је сведочанство да је живот јачи од смрти. Ускрснуће је нај-јачи доказ да је ускрснули Исус заиста Бог.

Обичај је да се на Ускрс благосиља јело. Благосло-вљено јело знак је да се верник одриче старог, грешног начина живота, а прихвата нови живот који проистиче из Христовог ускрснућа.

Као симбол ускрснућа често се користи слика пи-лета које се управо излегло. Као што је оно пробило ко-ру јајета, тако је ускрсли Христ раскинуо окове греха и смрти. ■

Приредио В. ВЈЕШТИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 1–15. април

Православни

5. април – Улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим – **Цвети**
7. април – **Благовести**
9. април – Велики четвртак (велико бденије)
10. април – **Велики петак**
11. април – Велика субота
12. април – **Васкрсење Господа Исуса Христа – Васкрс**
13. април – Васкрсни понедељак
14. април – Васкрсни уторак

Римокатолички

2. април – Четвртак вечере Господње, Велики четвртак
3. април – Петак муче Господње, Велики петак
4. април – Велика субота
5. април – Недеља Ускрснућа Господинова
6. април – Ускрсни понедељак

Јеврејски

- 4–11. април ПЕСАХ

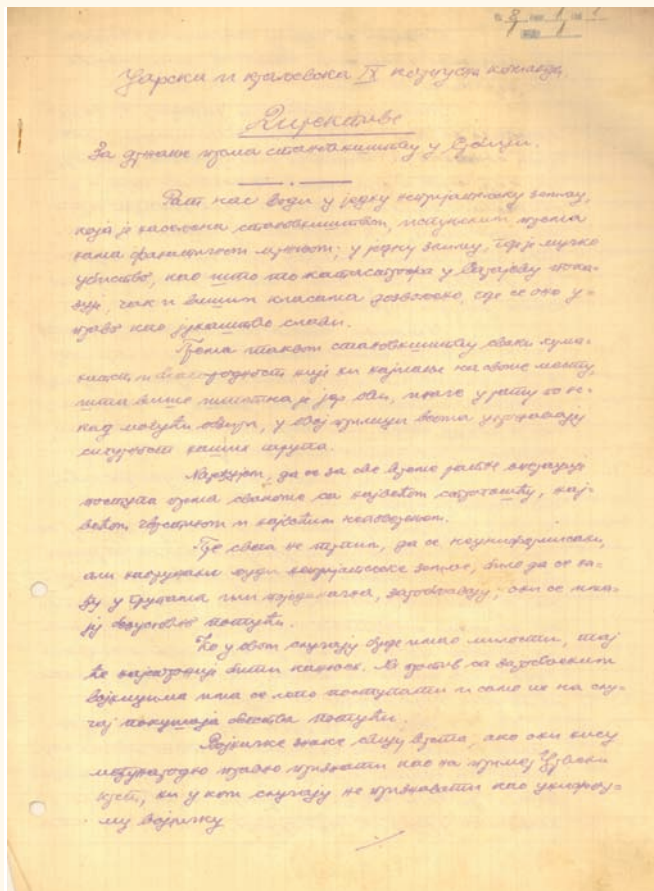
ВАСКРС – ХРИШЋАНСКА ПАСХА

Највећи хришћански празник, дан који црква слави као централни догађај Христове победе над смрћу. Васкрсење Господа Исуса Христа је темељ хришћан-ства: *А ако Христос није успао, онда је празна пројо-вед наша, празна је и вера наша* (1 Кор 15,14), тј. сва вера и проповед Христових ученика, а касније и сваког хришћанина, ниче из тог најважнијег Христовог дела. На истини да је Христос Васкрсао заснива се и нада хришћана у сопствено васкрсење: *јер као што у Ада-му сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети* (1 Кор 15,22). Дакле, Васкрс је врхунац хришћанске црквене године, празник над празницима, јер на тај велики дан испунило се очекивање и жеља свих праведника и про-рока од Адама до Св. Јована Крститеља. Васкрс се зове и Пасха, по угледу на старозаветни празник који су Је-вреји светковали у пролеће, у спомен чудесног ослобо-ђења из египатског ропства. У том смислу, Васкрс је хришћанска Пасха која означава прелазак са Христом из смрти у живот, са земље у вечни небески живот. По-што је Христово васкрсење било у недељу, тога дана ће се хришћани сећати и славити своје ослобођење од греха и смрти. Тога дана је новозаветни празник Вас-крс, а на тај дан црква пева: *Ово је дан који створи Го-спод, радујмо се и веселимо се у њему*. Васкрс је по-кретан празник, који се увек везује само за дан недељ-ни и може пасти у размаку од 35 дана, од 22. марта до 25. априла. Цела недеља по Васкрсу назива се Светла недеља, а црквене песме које се тада певају пуне су ра-дости и весеља, певају се чак и у тужним приликама, на погребу, ако би се десио те недеље. ■

Брига о сведочанствима

Оснивањем посебног одељења Главног ђенералштаба са задатком да сакупља историјску грађу, чува целокупну архиву и пише ратну историју 24. јануара 1876. (5. фебруара по новом календару) институционализовано је бављење војном историјом и архивистичком делатношћу у српској војсци

Судбина архивске грађа Историјског одељења Главног ђенералштаба у Великом рату била је повезана са судбином и страдањем српског народа и војске. Фрагментарно истраживање пута архивске грађе војне провенијенције може се извршити на основу сачуваних историјских извора у Војном архиву. У оквиру групе фондова Војске Кнежевине/Краљевине Србије и фонда откупљене и поклоњене архивске грађе сачуван је одређени број докумената и елабората који говоре о односу војног и државног врха према архивској грађи у време ратних дешавања, као и о изграђивању свести о потреби њеног чувања.

Прикупљање грађе до почетка Првог светског рата

Почасни ђенерал Јован Драгашевић (1836–1915) данас се сматра идејним творцем и оснивачем Историјског одељења Главног ђенералштаба. Његово професионално опредељење и војна служба били су посвећени борби за неговање традиције и прикупљање података о славној прошлости српског народа. Пореклом Пожаревљанин, из сиромашне занатлијске породице јужњачког порекла, Драгашевић се школовао у Артиљеријској школи. Већ као поручник био је у истој школи професор опште и историје ратне вештине и стратегије. Осим историјских предмета предавао је географију и статистику.

Осећајући значај традиције и историје, не само за образовање војника, већ и за организовано упознавање с традицијом народа, Драгашевић се 3. јуна 1865. обратио министру војном с предлогом да се при Министарству војном уведе одељење за историју. Иницијативи је 6. јуна прикључио и рад под насловом: „Начин како да се скупља грађа за српску ратну историју“. У образложењу предлога поручник Драгашевић је између осталог написао:

Господину Министру војном,

*Неусахлим одушевљењем за дела наших праоца
пошраћиван, усуђујем се са учтивошћу поднећи
Господину Министру војном предлог с молбом: да се нареди
скупљање грађе за нашу ратну историју.*

*Сваки је народ славан, који имаде славних дела. Али
и поред свију славних дела народ може бити без славе, ако*

Посебно сведочанство на основу којег је могуће данас реконструисати стратегију и ток битака које је водила српска војска од времена ратова са Турском све до краја Првог светског рата, представља архивска грађа коју похрањује Војни архив у својим фондовима. Након ратова прикупљана је и мемоарска грађа, непроцењиви историјски извор првог реда, који на јединствен начин расветљава поједине тренутке у рату, војну и политичку позадину односа Краљевине Србије према савезницима и ток преговора о миру.

му дела остiану незнана. Сiога је увек нужно, да се iа славна дела искуiе и iобележе, да се меiу у истiорију, као чуварку народног животиа, iа да их iоiомсiиво зна, знајући уважава и iошiује, уважавајући и iошiујући iо-држава. Велики су ушiицаји на iоiомсiиво од iакових сiомена, и народ се увек с достiојансiивом iонаша у све-iу, с каракiтером влада у животиу, с јунашiивом улази у iосао... Сваки народ има своје особине у свачему, iа и у ратиовању. И срiјски народ iоказао је у ратиовима за своју слободу iакових особина, којима се дивити и iоносити можемо. Па како је iе своје особине чинио он и iоказивао у iодобним околностима са будућим, с iодједнаким оружјем с садањим, iо једнаком iоиришiу с настiојећим: iо мислим, да нам мора много бити и интересу, да изучимо сав њихов начин војевања; да iроучимо како су војску дизали, како је издржавали, како крешали, да iромитримо где им бијаху зборишiа, разбијашiа, да разгледамо како им бијаху размешiене браничке и наiадне групе; уошiиe: да изучимо њихову iакиичну окреiност, сiрашeгијску даровишiост, административну сiособност и ратиичку свикнушiост. То би било од неоцењене користи за нашу војску и за наше будуће војевање....

У образложењу је изнета и замисао да се бележе догађаји који су имали везе са војном историјом и да се прикупљају извештаји и подаци административног и војног карактера. Предвиђено је упућивање појединаца или екипа широм

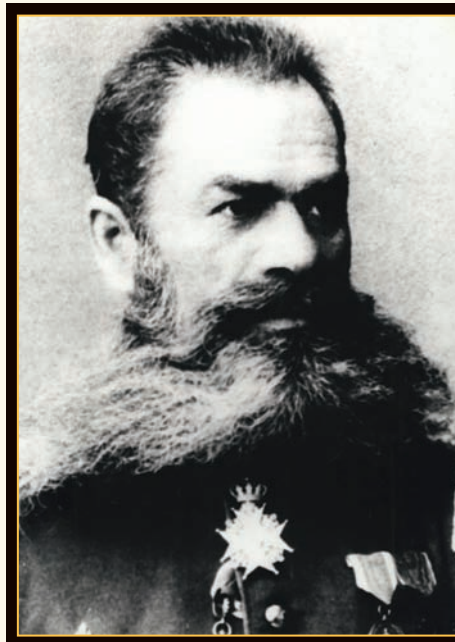
Србије с циљем прикупљања архивског материјала, као и сдржај упитника за прикупљање података. Наведени предлог и пројекат чувају се у Војном архиву, као и откупљена архива почасног ђенерала Јована Драгашевића.

Његова жеља остварена је 24. јануара 1876. године (5. фебруара по новом календару). Указом кнеза Милана Обреновића Четвртог о устројству Главног ђенералштаба Српске војске прописано је да се у оквиру Главног ђенералштаба организује посебно (треће) одељење са задатком да прибира „историјска дата“ и пише ратну историју, да чува целокупну архиву и руководи ђенералштабном библиотеком. Тако је утемељено прво институционализовано бављење војном историјом у српској војсци, као и бављење архивистичком делатношћу.

После рата са Турском 1876. године Драгашевић је организовао прикупљање података о минулом рату, у чему га је прекинуо нови рат 1877–1878. године. По завршетку тог рата постављен је на место начелника новооснованог Историјског одељења. У том својству покренуо је пројекат за реконструкцију српско-турских ратова. (Грађа која је тим путем прикупљена сачувана је данас у Војном архиву у малом обиму у оквиру групе фондова Војске Кнежевине/Краљевине Србије.) Упућен је позив свим командантима и војним надлештвима и старешинама бивше народне војске за чување свих историјских података у коме се наводи: ... *Рад наш,*

ируд наш, цениће доцнија iокољења iо резултатима које смо iосиigli, и iо истiоријским iодацима, које им ми као активни сувременици ратиова остiавили будемо.... Припадници Историјског одељења у највећем броју били су, према стручном опредељењу, официри с положеним испитом из генералштабне струке, што је у то време подразумевало високо војно знање и широку културу општег образовања, уз обавезно познавање једног од светских језика. Сви су били непосредни и активни учесници или сведоци сложених догађаја на прелазу из деветнаестог у двадесети век, а потом и у његовој првој половини у овом делу Европе.

По завршетку балканских ратова 1912–1913. године Врховна команда Српске војске наредила је да се сва ратна

ЈОВАН ДРАГАШЕВИЋ

У свом богатом наставничком раду предавао је географију Јовану Цвијићу на Великој школи. Био је члан Српског ученог друштва и почасни члан Српске краљевске академије. Бавио се публицистиком и писањем песама у патриотском духу, са тематиком ослобођења српства. Српско-турски рат у октобру 1876. године дочекао је у чину потпуковника. У чин пуковника произведен је 1880. године, а пензионисан је осам година касније. Звање почасног генерала с правом ношења униформе тога чина дато му је 1900. године.

архива среди и чува у установама, командама и надлештвима под непосредном одговорношћу лица која су њоме до тада руковала. У Ратној служби унета је измена да се оперативни документи после закључења мира достављају Ратној архиви Главног ђенералштаба, која се пред почетак Првог светског рата налазила при јединицама. Грађа из периода српско-турских ратова, са касније насталом грађом из мирнодопског и периода балканских ратова, чинила је језгро архиве коју су државни и војни врх настојали да сачувају у време Великог рата.

Уочи рата

У ратном вихору који је започео на Балкану 1914. године сукобиле су се највеће светске силе, распала су се царства, победиле су револуције и створене су нове државе. Велики људски губици и систематска разарања обележили су сукобе на свим ратиштима од којих је балканско било споредно, али најважније за Краљевину Србију. Мобилизација и спровођење ратних припрема у Краљевини Србији према плану из 1908. године уследили су након почетка аустроугарског напада. Регент Александар објавио је 16. јула 1914. године (по старом календару) ратни проглас и одбацио кривицу Србије за атентат указујући да га је извео поданик монархије на њеној територији, те да је Србија по сваку цену желела да

избегне сукоб, до тога да је *изашла у сусрет аустроугарској влади до крајњих граница појусљивости, преко којих не може ићи ниједна независна држава*. Позвао је све Србе да бране своје огњиште и српско племе. Наследник престола обратио се 22. јула 1914. године (по старом календару) српској војсци драматично указујући да је *највећи и заклетни непријатељ наше државе и нашега народа изненада и без икаквог разлога насрнуо бесомучно на нашу част и на наш живот*.

Аустроугарска политика према нападнутој српској држави, њеном становништву, војсци, духовном и културном наслеђу огледа се у „Директиви за држање према становништву у Србији“ из јула 1914. године. У питању је била наредба генерала Хорстштајна, заповедника 9. армијског корпуса аустроугарске војске. Суровост коју су војници били дужни да покажу и примене односила се првенствено на сејање страха и терора међу становништвом, као и на немилосрдно уништавање духовних и културних споменика: *Рајн нас води у једну непријатељску земљу, која је насељена сивановнишћом, исцупљеним према нама фанатичном мржњом; у једну земљу, где је мучко убиство, као што то кајасирофа у Сарајеву показује, чак и вишим класама дозвољено, где се оно управо као јунаштво слави. Према таквом сивановнишћу сваки хуманист и благородност није ни најмање на свом месту... Наређујем, да се за све време ратне операције постоји према свакоме са највећом строгишћу, највећом чврстином и највећим неверењем...*

Имајући у виду да је српска влада очекивала бомбардовање Београда, одмах након објаве рата издато је наређење о евакуацији двора, Владе, трезора и Народне банке у унутрашњост земље. Влада и Народна скупштина прешле су у Ниш, Врховна команда у Крагујевац, док су у Крушевац смештени Државни савет, Касациони и Апелациони суд и Народна банка. Српска влада у Нишу била је смештена у згради Окружног начелства. Народна скупштина одржавала је седнице у згради Официрског дома, Министарство просвете у згради Гимназије, док је Министарство војно било смештено у згради Нишке задруге.

Пут архиве Историјског одељења након почетка рата повезан је са путем оперативне, односно текуће архиве која је настајала у раду Главног ђенералштаба, који је почетком Првог светског рата преформиран у Врховну команду. Део архиве Главног ђенералштаба остао је у Београду. Главне локације на које је почетком рата пребачен већи део архивске грађе војне провенијенције биле су: Команда места у Нишу, зграда суда у Крагујевцу, у којој је била смештена Врховна команда и део њене оперативне архиве. Остатак архиве Врховне команде био је евакуисан у Управу барутане „Обилићево“ која се налазила поред Крушевца. У Београду су 1914. године остале библиотека Главног ђенералштаба и архива Главне инспекције у згради Учитељског дома (наведене установе исељене су у фебруару 1915. године у зграду Геолошког музеја).

Приликом првог повлачења српске војске министар војни, пуковник Душан Стефановић обратио се 7. новембра 1914. Врховној команди депешом у којој је скренуо пажњу да архиву Главног ђенералштаба, посебно ратну, ако већ није склоњена, треба што пре пребацити у Ниш. Као познавалац локације и садржаја архиве наводи се артиљеријски капетан Светозар Туцаковић који је био задужен за њено транспортање и смештај. Истовремено у Врховну команду приспела

је и депеша из села Даросаве (данас село Партизани код Аранђеловца) од команданта 2. армије Степе Степановића, који моли да га хитно обавесте где да шаље архиву, која се *много увећала и постала терет за оперативне јединице, односно заузимала је у коморама много простора поштебног за храну и муницију*.

Штаб Врховне команде реаговао је одмах по пријему наведених депеша. Штабу Дунавске дивизијске области наређено је да преосталу архиву Главног ђенералштаба пребаци из Београда у Ниш, а управнику Барутане „Обилићево“ да раније склоњених 30 сандука архиве пошаље у Команду места у Ниш. Архива је пренета железницом 9. новембра 1914, док је команданту 2. армије достављено слично наређење за транспорт архиве.

Слом аустроугарске офанзиве у Колубарској бици и победоносни завршетак ратне 1914. године за Србију омогућили су предах српској војсци која је према речима немачког публицисте Максимилијана Хардена *још једном васкрсла из гроба Косова поља и из колубарског врела црпеће током читавог једног века горду храброст за највеће битке*.

На врхунцу војне славе

Краљевина Србија је почетком 1915. године била земља на врхунцу војне славе која је привукла пажњу савезничких и неутралних земаља, али и земља девестирана у борбама. Током деветомесечног затишја, Врховна команда припремала се за наставак ратовања. У том периоду старешински кадар схватио је важност чувања архивске грађе тако да се и о појединачним документима водило рачуна. То се може видети на основу акта од 21. марта 1915. команданта Комбинованог артиљеријског одреда уз који се шаљу три свеске деловодног протокола и две књиге регистра, нађене у вили Милана Павловића на Топчидерском брду. Наведена документа припала су Ибарској војсци.

Догађаји на ратишту, током септембра 1915. године, утицали су на Врховну команду да донесе одлуку о даљем повлачењу и евакуацији становништва, што је подразумевало и одлуку у вези са новим пресељењем архивске грађе. Пут који је архивска грађа војне провенијенције прелазила током другог повлачења српске војске у октобру и новембру 1915. године није био унапред трасиран. Маршрута је била условљена искључиво тренутном ситуацијом на ратишту и свеукупним развојем ратних операција. Једно од кључних наређења којим је у том периоду регулисано архивско пословање у Врховној команди било је *Наређење Врховне команде О. Бр. 22 500 од 3. октобра 1915. године*. Прикупљање архивске грађе требало је да се обавља при ађутантским одељењима, односно при ађутантским одсецима у командама и установама. Тиме су одсеци постали једна врста сабирних центара војне архиве у оквиру јединица.

Пренос архиве био је неплански уз честу промену наређења приликом њиховог спровођења. Потврду о разматрању могућих локација, на којима би била смештена војна архива, налазимо у наредби војводе Радомира Путника о преносу архиве из Крушевца и Ниша у Косовску Митровицу од 3. октобра 1915. године. Сачуван је њен оригинал. ■

(У следећем броју: На Крфу)

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем на службу у Војску Србије на неодређено време у својству војних службеника

На основу члана 5. став 3. Уредбе о пријему на службу у Војску Србије и Министарство одбране без јавног конкурса („Службени гласник Републике Србије” бр. 03/09), а у вези са чланом 120. и 121. Закона о Војсци Србије („Службени гласник Републике Србије” бр. 116/07, 88/09 и 101/2010 – др. закон и 10/2015), Генералштаб Војске Србије расписује интерни конкурс за пријем професионалних војника на службу у Војску Србије на неодређено време, у својству војних службеника, на формацијска места:

у Управи за људске ресурсе (Ј-1) ГШ ВС (пријаве се достављају ВП 1084 Београд)

1. деловођа-оператер у канцеларији Одсека за оперативне и опште послове, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Београд, један (1) извршилац;
2. деловођа-оператер код војнодисциплинског тужиоца Нови Сад, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Нови Сад, један (1) извршилац;
3. записничар у Првостепеном војнодисциплинском суду – Ниш, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Ниш, један (1) извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да се налазе на служби у Министарству одбране или Војсци Србије у својству професионалног војника,
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест (6) месеци и
- да немају негативних службених оцена.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ:

- да имају завршену одговарајућу врсту и степен стручне спреме (ССС у четворогодишњем трајању – гимназија, правна или економска школа) предвиђену за формацијско место за које конкуришу;
- да имају сертификовано знање рада на рачунару у програмима за обраду текста (Word) и обраду табела (Excel);
- за радно место деловођа-оператер код војнодисциплинског тужиоца Нови Сад потребно је знање из дактилографије;
- за радно место записничар у Првостепеном војнодисциплинском суду – Ниш потребно је знање из дактилографије.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидати молбе подносе јединицама-установама у којима се налазе у служби, са назнаком за које формацијско место конкуришу. У пријави мора да буде недвосмислено наглашено на које радно место конкуришу. Кандидат, зависно од тога на колико радних места конкурише, доставља један примерак оригиналне документације и потребан број копија (оверења их овлашћено лице у команди јединице у којој се кандидат налази на служби). Пријаве у којима није наведено за које радно место кандидат конкурише неће се разматрати.

Команде јединица-установа примљене молбе службеном поштом достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије.

УЗ МОЛБУ ПРИЛАЖУ:

- биографију (са наведеним основним личним подацима, адресом и телефоном за контакт),
 - уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест (6) месеци.
- Јединица, команда или установа у којој је кандидат на служби у обавези је да достави оверене копије докумената из њихових досијеа персоналних података, као и остала потребна документа, по следећем:
- извод из матичне књиге рођених,
 - уверење о држављанству,
 - диплома о завршеном образовању и сведочанства о завршеном сваком разреду средње школе
 - налаз, оцена и мишљење о здравственој способности,
 - попуњен и оверен образац и сагласност за извршење безбедносне провере (тражити га у команди јединице у којој се налазе на служби)
 - сертификате односно уверења о познавању рада на рачунару.

Кандидати који су се пријавили на раније објављен конкурс за наведена формацијска места не морају поново достављати целокупну документацију већ само допуну недостајуће (сведочанства, сертификате, дипломе...).

У току изборног поступка ради процене оспособљености, знања и вештина, комисија за избор обавиће интервју са кандидатима који испуњавају опште и посебне услове конкурса, а провериће и знање дактилографије.

У току поступка, овлашћене здравствене установе урадиће психолошку процену кандидата. О месту, дану и времену интервјуа и психолошке процене кандидати ће бити након обавештени.

Након обављене психолошке процене кандидати ће бити ранжирани у складу са одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 10/2012).

За кандидате који задовоље критеријуме за проверу оспособљености, знања и вештина, уз њихов писани приставак, биће извршена безбедносна провера.

Предност приликом избора имаће супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије (погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе) и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Рок за подношење пријава за пријем на службу је осам (8) дана од дана објављивања конкурса.

Неблаговремене, неразумљиве и непотпуне пријаве неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидатима који не буду изабрани. ■

Beograd, Vojvode Vlahovića 49v – okretница 26
Usetljivi stanovi svih struktura
Cena od 850 eura do 1.250 eura sa PDV-om
Specijalni popusti za Uskršnje praznike

KUPOVINA NA RATE
NA 5 GODINA
DIREKTNO OD INVESTITORA
BEZ KAMATE

tel: 011/39-61-700, mob: 064/87-28-116
mail: gpvuksa@gmail.com, www.vuksainzenjering.com

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

ВОЈНООБАВЕШТАЈНА АГЕНЦИЈА

Расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем на рад у изасланствима одбране Републике
Србије у 2016. години

1. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Аустрији (ФЧ пуковник),
2. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Босни и Херцеговини (ФЧ пуковник),
3. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Бугарској (ФЧ пуковник),
4. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Италији (ФЧ пуковник),
5. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у СР Немачкој (ФЧ пуковник),
6. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Руској Федерацији (ФЧ пуковник),
7. Изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Француској (ФЧ пуковник),
8. Помоћник изасланика одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Сједињеним Америчким Државама (ФЧ потпуковник).

**ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА
ДА ИСПУЊАВАЈУ:**

- да су кандидати професионална војна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да кандидати за изасланике одбране испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 23. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС”, број 35/2012);
- да кандидати за помоћнике изасланика одбране испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 22. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС”, број 35/2012).

**ПОСЕБНИ КРИТЕРИЈУМИ КОЈЕ КАНДИДАТИ
ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:**

- да се против кандидата и чланова његове уже породице које са собом води у иностранство не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
- да су он и чланови његове уже породице које са собом води у иностранство држављани Републике Србије и да немају држављанство друге државе;
- да је здрав и способан за дужност у изасланству одбране и да су чланови уже породице које планира да води са собом у иностранство здрави, о чему прилаже доказ прибављен од надлежне здравствене установе;
- да поседује возачку дозволу за управљање моторним возилом и да активно вози;
- да испуњава безбедносне критеријуме за избор на дужност у изасланство одбране;
- да након истека периода обављања дужности у изасланству одбране, који у начелу траје три године, има најмање три месеци до испуњења услова за престанак професионалне војне службе по сили закона;

- да има последње две службене оцене најмање „истиче се”;
- да познаје стране језике потребне за рад у изасланству одбране земље пријема и то:

- за дужност изасланика одбране у Републици Аустрији – немачки 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у Босни и Херцеговини – енглески 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у Републици Бугарској – енглески 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у Републици Италији – италијански 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у СР Немачкој – немачки 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у Руској Федерацији – руски 2. степен;
- за дужност изасланика одбране у Републици Француској – француски 2. степен;
- за дужност помоћника изасланика одбране у САД – енглески 2. степен.
- да у току припрема за дужност достигне 1. степен знања језика земље пријема односно, знање енглеског језика на нивоу 1. степена, ако је неопходно знање језика земље пријема;
- да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде постављен на дужност по потреби службе.

**УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ
ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:**

- попуњен упитник за конкурс за пријем на рад у изасланство одбране;
- попуњен упитник, додаток „Б” и сагласност за безбедносну проверу;
- мишљење начелника сектора или самосталне управе, односно лица истог ранга у Министарству одбране – за лица распоређена ван Војске Србије или мишљење начелника генералштаба ВС – за лица из Војске;
- оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;
- оверене фотокопије две последње службене оцене;
- лекарска уверења о здравственој способности за кандидата и чланове породице;
- уверења о познавању захтеваних страних језика (уколико поседује);
- уверење да се не води кривични поступак против кандидата и чланова његове породице које са собом води у иностранство;
- извод из матичне књиге венчаних не старији од шест месеци, уколико са собом у иностранство воде супружнике;
- уверења о држављанству за кандидата и чланове породице које са собом воде у иностранство;
- оверену фотокопију возачке дозволе;
- изјаву да по повратку са дужности пристаје на распоред и постављење по потреби службе.

НАПОМЕНА

Приликом избора за дужност у изасланству одбране, при истим условима, предност на ранг-листи имају лица која обављају дужности у обавештајним или безбедносним организационим целинама система одбране. За све дужности могу конкурисати официри са познавањем потребног страног језика за један степен нижим од захтеваног уз обавезу да захтевани степен познавања језика достигну у току припрема. О достигнутом степену вршиће се провера, као услов за одлазак у изасланство одбране.

Образац Упитник за конкурс на рад у изасланству одбране кандидати могу преузети са сајта Војнообавештајне агенције www.voa.mod.gov.rs.

Обрасце Упитник за основну безбедносну проверу, Додатак „Б” за посебну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу кандидати могу наћи у „Службеном војном листу”, број 18 од 30. јуна 2010. године (прилози број 1, 3 и 4).

Надлежни руководилац дужан је да кандидату изда документ са својим ставом, без обзира на то да ли је позитиван или негативан.

Фотокопије и документа из службене евиденције оверава надлежни персонални орган јединице, односно установе у којој је кандидат на служби.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС

Пријаву за конкурс са потребном документацијом доставити Војнообавештајној агенцији (за лица из МО преко сектора или самосталних управа, а за лица из ВС преко Генералштаба ВС). Некомплетна и неблаговремено достављена конкурсна документација неће се разматрати.

Конкурс је отворен 15 (петнаест) дана почев од дана објављивања у листу „Одбрана”.

О резултатима конкурса кандидати ће бити обавештени по завршетку конкурсног поступка.

Контакт телефон: 32-081 и 23-798. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветерана

ОБАВЕШТЕЊЕ О МОГУЋНОСТИ ДОДЕЛЕ ПРОСТОРА АДАПТИРАНИХ ЗА СТАНОВАЊЕ

Пресек 9. 4. 2015. године

Одељењу за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ВГЦ „Београд” је доставила пријаве 26 простора адаптираних за становање за расподелу у следећим местима и гарнизонима:

1. **БЕОГРАД:** 6 гарсоњера, 6 једнособних, 4 једноипособна, 1 двособан и 1 двоипособан;
2. **КРАГУЈЕВАЦ:** 1 једнособан;
3. **НОВИ САД:** 1 једнособан;
4. **ПОЖАРЕВАЦ:** 1 гарсоњера;
5. **ПАНЧЕВО:** 1 гарсоњера;
6. **СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА:** 1 једнособан;

7. **СОМБОР:** 1 гарсоњера;

8. **ШАБАЦ:** 1 гарсоњера, 1 једноипособан.

Право на доделу наведених адаптираних просторија имају лица запослена у Министарству одбране, која су постављена и примила дужност у наведеним гарнизонима односно местима службовања и остварују право на доделу адаптираних простора за становање, сагласно одредбама члана 21. Правилника о давању на коришћење станова за службене потребе запосленима у Министарству одбране и Војсци Србије („СВЛ” бр. 20/08), а у вези са чланом 2. Правилника о давању службених станова у закуп запосленима у Министарству одбране и Војсци Србије („СВЛ” бр. 31/04 и 33/06), ако та лица односно чланови њихових породичних домаћинстава немају у месту службовања стан односно кућу у својини, у закуп или по било којем другом основу.

Стамбеном интересенту се може дати адаптирани простор и мањи од адаптираног простора који му припада, ако се о томе писмено изјасни. Одричањем и прихватањем структурно мањег адаптираног простора, сматра се да је лице по овом основу коначно решило стамбено питање у месту службовања и не може више остваривати право на доделу већег адаптираног простора.

Потребно је да о наведеном обавештењем најхитније обавестите сва лица на служби у јединицама – установама из нашег састава, с тиме да уколико постоје кандидати – лица, која желе прихватити доделу конкретног адаптираног простора, морају дати писану изјаву, оверену у јединици – установи у којој су на служби, да се одричу доделе структурно припадајућег адаптираног простора и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег адаптираног простора.

Заинтересована лица треба да доставе изјаве да се одричу доделе структурно припадајућег адаптираног простора и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег адаптираног простора, најкасније до 9.4.2015, који је одређен као дан пресека стања за доношење Одлуке о расподели адаптираног простора, Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ул. Немањина бр. 15, Београд. Све информације у вези са могућношћу решавања стамбеног питања заинтересована лица могу добити путем електронске поште: utsv.stambeno@mod.gov.rs или на телефон инфо центра 011/3201-073 или на мобилни тел. 066/8722-800 сваког уторка и четвртка у периоду од 11.00 до 15.00 часова и на Интернет презентацији Министарства одбране www.mod.gov.rs, рубрика „СТАМБЕНО”.

По достављању изјава заинтересованих лица, стамбени орган ће на основу укупног збира бодова ти рангирати кандидате, а адаптирана просторија биће додељена лицу које за одређени гарнизон или место у коме конкурише за адаптирану просторију, има највише бодова и буде обухваћен Одлуком о расподели адаптираног простора.

Београд 10.3. 2015. године. ■

ПРЕГЛЕД ПРИЈАВЉЕНИХ АДАПТИРАНИХ ПРОСТОРА ЗА РАСПОДЕЛУ

Р.бр.	МЕСТО / Гарнизон	СТРУКТУРА								СВЕГА
		0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	
1	БЕОГРАД / Београд	6	6	4	1	1				18
2	КРАГУЈЕВАЦ/ Крагујевац		1							1
3	НОВИ САД / Нови Сад		1							1
4	ПАНЧЕВО/ Београд	1								1
5	ПОЖАРЕВАЦ / Пожаревац	1								1
6	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА/ Крагујевац		1							1
7	СОМБОР/ Сомбор	1								1
8	ШАБАЦ / Шабац	1		1						2
СВЕГА АДАПТИРАНИ ПРОСТОР		10	9	5	1	1				26

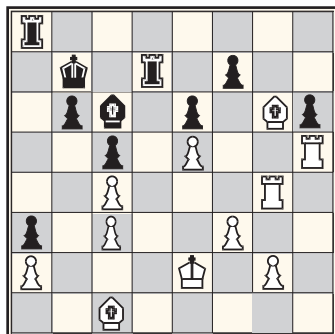

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

КАРЛСЕНОВА ОДБРАНА ТИТУЛЕ ПРВАКА СВЕТА

Магнус КАРЛСЕН је у новембру 2014. године победио изазивача Вишванатана АНАНД-ДА резултатом 6,5 : 4,5 и тако одбранио титулу првака света. Доносимо 6. партију мача у којој је искористио млади Карсен то што Ананд није видео његов пропуст па га је победио и тиме стекао психолошку предност коју је сачувао до краја меча.

Магнус КАРЛСЕН (Норвешка) – Вишванатан АНАНД (Индија) 1 : 0
6. партија меча за првака света, Сочи (новембар 2014) Сицилијанска одбрана

Позиција:

Бели: Ke2, Tg4, Th5, Lc1, Lg6,
пешаци: a2, c3, c4, e5, f3, g2
(11 фигура)

Црни: Kb7, Ta8, Td7, Lc6,
пешаци: a3, b6, c5, e6, f7, h6
(10 фигура)

(1) e4 c5 (2) Sf3 e6 (3) d4 cxd4 (4) Sxd4 a6 (5) c4 Sf6 (6) Sc3 Lb4 (нападачки потез са претњом освајања пешака па бели мора конкретно да се брани) (7) Dd3 Sc6! (боље је било d5 са игром за изједначење) (8) Sxc6 dxc6 (9) Dxd8+ Kxd8 (10) e5 Sd7 (11) Lf4 Lxc3+ (12) bxc3 Kc7 (13) h4 b6 (14) h5 h6 (15) 0-0-0 Lb7 (16) Td3 c5 (бели пре-васије тора па g – линију како би нападао g7 пешака) (17) Tg3 Tag8 (18) Id3 Sf8 (19) Le3 g6 (20) hxg6 Sxg6 (21) Th5 Lc6 (22) Lc2 Kb7 (23) Tg 4a5 (24) Ld1 Td8 (25) Lc2 Tdg8 (26) Kd2? a4? (Ананд као црни не увиђа могућност да одигра 26)... Sxe5 27) Txxg8 Sxc4+ (28) Ke2 Txxg8 29) g3 Ld5 па су шансе црног на победу велике) (27) Ke2 a3 (28) f3 Td8 (29) Ke1 Td7 (30) Lc1 Ta8 (31) Ke2 La4 (32) le4+ Lc6 (33) Lxg6

(види дијаграм)

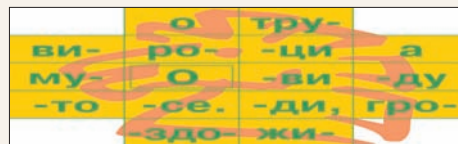
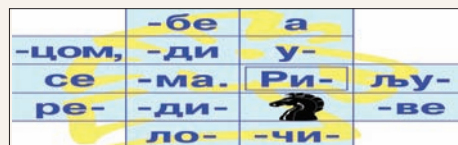
Карсен као бели се одлучује на расплет после кога остаје са пар пешака више. Без обзира на разнобојне ловце има добијену позицију.

(33)...fxg6 (34) Txxg6 La4 (35) Txe6 Td1 (36) Lxa3 Ta1 (37) Ke3 Lc2 (38) Te7+ и црни предаје јер бели остаје са три пешака више.

Припремио Владимир ШАРИЋ

Коњићи скокови

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне пословице

Решење судоку – водоравно: 2-5-6, 3-8-7, 4-1, 3-1, 5-9, 8, 8-9, 1-6, 3-7, 7-2, 9-5, 6-8, 9, 8-4-1, 3, 8-3, 6-2, 5-4, 3-7, 1-9, 8-6, 4, 7-6, 5-9, 6-8, 5-2-3, 1-4-7.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА
ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА:

Проблем број 1:

1. e4!, Sxe5 (Sa5, Lb5, Sb7) 2. Lg7 (Sf3+, Sxb5+, Sxc6 мат) Sc6 или Lb7 (Kxc4, Kxe5) 3. Sxc6 мат или Sb5 мат (Txb4 мат, Lg7 мат) 1. e4!, Lxc4 2. Txb4, Sxb4 или Sxe5 или Kxe5 3. Sf3 мат или Sb5 мат или Lg7 мат

Проблем број 2: I варијанта 1. La7, Sc3 2. Sd7+, Kd5 3. Db7+ Kc4 4. Se5 мат

II варијанта 1. La7, Tf4 2. Sc4+, Kd5 3. Db5+ Ke4 4. Sd2 мат

III варијанта 1. La7, Kd6 2. Db5, Kc7 3. Dd7 мат

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

MILITARYSHOP.RS

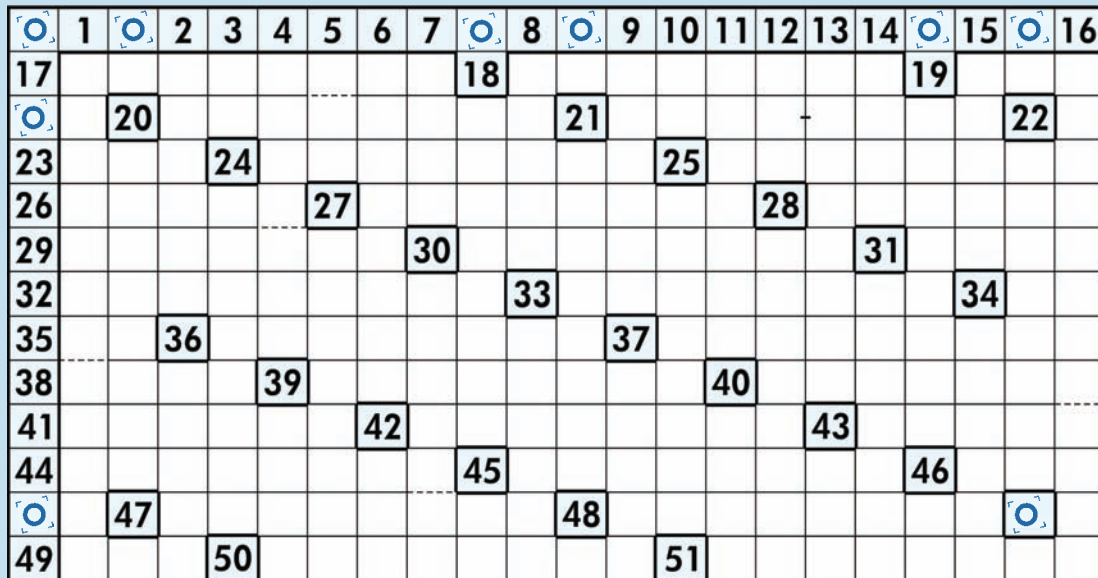
Militaria d.o.o.
Bulevar Despota Stefana 1a
064 076 07 39 / 011 2695 144

Mogućnost plaćanja čekovima
i administrativnom zabranom
na 6 mesečnih rata

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

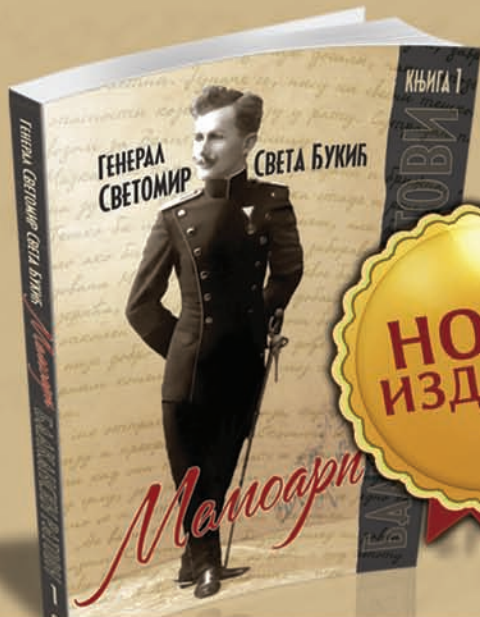
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА витилиго, саламура, ију, о, Анадолац, ацетерин, р, ЈС, кератине, рогатори, наоко, шкочларци, отицај, антолит, мастилар, Ниче, атимирати, тајити се, ул, ка, итациста, Ана Карина, Ауст, ништаван, Калабак, дилери, Танасија, ирато, етатиста, академац, Дис, м, нистатин, Сицилија, т, Ија, тарирати, Аталанта.

ВОДОРАВНО:

17. Фудбалски клуб из Лисабона, 18. Лука на Сицилији, 19. Популарна област у Индији, 20. Лоптице са куглицама које звече, 21. Материја из азијских морских алги, 23. Страна скраћеница за исток-југоисток, 24. Болестан, болешљив (лат.), 25. Похлепност, грабљивост, 26. Француска глумица, Софи, 27. Посуде израђене од fine иловаче, 28. Дивљи магарцац, 29. Одбацивати се ногама од земље, 30. Безимен, непознат, 31. Галама, граја, 32. Пловило са два трупа, 33. Градити канате, 34. Иницијали академика и правника Лукића, 35. Информационе технологије (скр.), 36. Велики корак, 37. Старогрчки научник из Кирене, 38. Морски сисар, туљан, 39. Киселост (хем.), 40. Говорити речи похвале, хвалити, 41. Насеље у општини Пирот, 42. Мушко име, 43. Сликар Вјекослав, 44. Дати отказ, 45. Врста папагаја, 46. Артиљеријски ракетни вод (скр.), 47. Популаран лек, ацисал, 48. Храм богиње Атине на Акропољу, 49. Правилан звук, 50. Савезна америчка држава, 51. Врста драгог камена.

УСПРАВНО:

1. Фронт који је НОВЈ, ојачана јединицама Црвене армије, пробила . године, 2. Писана уредба (лат.), 3. Ратна резерва (скр.), 4. Час тамо, час овамо (изр.), 5. И још пола, 6. Прописивач нормe, 7. Израштај на леђима камиле, 8. Лука у Либану, 9. Рано воће и поврће, 10. Авико-група (скр.), 11. Лигња (зоол.), 12. Узвик при јуришу, 13. Легална, 14. Такмичење у Старој Грчкој, 15. Који је ошамућен (у боксу), 16. Звездани свет, 18. Јединица цијана са металима, 19. Шпански фудбалер, Хозе, 20. Осакаћеност, 21. Узрочник додатних издатака (екон.), 22. Административни службеник, 24. Врста инсекта, 25. Део динамике, 27. Поплочавати каменом, 28. Људи без талента, 30. Пренемагати се, 31. Област у Италији, 33. Ни најмање, 34. Зрнато тесто за супу, 36. Мушко име одмила, 37. Пео пређеног пута, 39. Муслиманско мушко име, 40. Енглеска мера за дужину, 42. Име песника Ујевић, 43. Страно мушко име, 45. Јака играћа карта, кец, 46. Јединица електричног отпора.

МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА СВЕТЕ ЂУКИЋА - БАЛКАНСКИ РАТОВИ

Мемоари генерала и председника Олимпијског комитета Србије (Југославије) Светомира Ђукића највећим делом обухватају његово активно учешће у ратовима за ослобођење и уједињење Срба, Хрвата и Словенаца 1912–1918. Рукопис мемоара настајао је на основама дневничких белешки које су вођене током рата, а потом допуњаване 1922. године током службе у Загребу и у позним годинама живота у емиграцији (1957–1959). А генерал пише: „Зарекао сам се да ћу у случају рата искрено бележити сензације свих чула, осећања – и своја и људи у окружењу, све што видим, чујем, привидим или причујем. И... то сам учинио: бележио сам свако треперење душе бораца, искрено и тачно”.

Броширано / ф. 14×21 / 248 стр./ шифра: 111314
Цена: 440,00, **са попустом: 308,00**

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
Шифра 111314/„МЕМОАРИ ГЕНЕРАЛА СВЕТОМИРА
СВЕТЕ ЂУКИЋА – БАЛКАНСКИ РАТОВИ”, по цени од 308,00 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улази целокућној износа доставиши МЦ „Одбрана”, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена поштексиресом на шереш купца.

Миливоје Пајовић

ВЛАДАРИ СРПСКИХ ЗЕМАЉА

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:
Шифра 111302/„ВЛАДАРИ СРПСКИХ ЗЕМАЉА”, по цени
од 646,80 динара

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о улази целокућној износа доставиши МЦ „Одбрана”, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена поштексиресом на шереш купца.

YUGOIMPORT - SDPR

ПОКРОВИТЕЉ
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

UNDER THE AUSPICES
OF THE MINISTRY OF DEFENSE
OF THE REPUBLIC OF SERBIA

МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ НАОРУЖАЊА
И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ ПАРТНЕР 2015
Београдски сајам, Београд, Србија
23–26. јун 2015.

PARTNER 2015

Sajam naoružanja

INTERNATIONAL FAIR OF ARMAMENTS
AND DEFENSE EQUIPMENT
Belgrade Fair, Belgrade, Serbia
June 23–26, 2015

www.partner.mod.gov.rs

БЕОГРАДСКИ САЈАМ

ОДБРАНА

Специјални прилог 117

АВГАНИСТАН ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

ДАЛЕКО ЈЕ МИР

Изрека да је историја савременог човечанства историја ратова, као да се односи на Авганистан и народе који трају на тим просторима. Вековима се у Авганистану и за Авганистан воде борбе, ратује и гине.

Друга половина 20. и почетак 21. века карактерисало је мноштво локалних и регионалних сукоба и страних војних интервенција. Управо су Авганистан и његову територију потресали бројни унутрашњи сукоби и војне интервенције. Током осамдесетих година прошлог века бивши Совјетски Савез, у одговору на унутрашњу кризу и ради заштите својих интереса у тој земљи, извео је неуспешну војну интервенцију. Десет година касније, а после жестоких унутрашњих сукоба, истим поводом и са истим циљем, војну интервенцију у Авганистану, такође неуспешну, извели су Сједињене Америчке Државе и Северноатлантски савез.

Обе суперсиле имају значајна искуства у извођењу војних интервенција – прва мање, друга много више. Свака од њих користила је властиту стратегију и тактику, што се одразило и у Авганистану.

Примењена стратегија и тактика употребе снага великих сила привукла је пажњу готово свих војних посматрача. Међутим, ништа мању пажњу политичких аналитичара привукли су такође поводи и циљеви интервенције, као и циљеви и методи борбе противника страног војног ангажовања – у првом случају муџахедина и Ал Каиде, а у другом талибана и опет Ал Каиде.

Исламска Република Авганистан заузима површину од 625.000

квадратних километара Централне и Југозападне Азије, на којој живи око 31 милион становника (процена из 2012. године). На југу и истоку граничи се са Пакистаном, на западу са Ираном, на северу са Туркменистаном, Узбекистаном и Таџикистаном (до 1992. и са Совјетским Савезом), а на северозападу са Кином.

Авганистан заузима веома важан геостратегијски положај. Кроз висове планинског ланца Хиндукуш воде правци према Средњем истоку (од Персијског залива Авганистан је удаљен свега 600 км), Централној и Југоисточној Азији, због чега је Авганистан непрекидно изложен бројним војним походима, интервенцијама и надметања великих сила у поку-

шајима успостављања контроле над тим подручјем. Територију Авганистана походиле су трупе Александра Македонског и Џингис-кана. Освајали су је Персијанци, Арапи и Турци. У Новом веку за њу су се борили Британци и Руси, а затим Совјети и Американци.

Изразито планинска земља, са јако разгранатим високопланинским ланцима који раздвајају северну низију од јужне висоравни, Авганистан садржи три главна географско-топографска подручја. Највећи његов планински комплекс Хиндукуш, са највишом врхом Тирач Мир (7.750 м), пружа се правцем северозапад–југоисток и на северу се спушта у висораван, а затим у просторну равницу, а слично томе и на југу. Такав терен погодује вођењу борбе партизанског и герилског типа и отежава извођење антигерилских дејстава.

Бруто друштвени производ те ретко насељене, изразито неразвијене земље једва прелази 1.000 америчких долара по становнику. Најважније привредне гране су пољопривреда и сточарство. У индустрији

(поглавито прерађивачкој) запослено је мање од десет одсто становника. Познат је по производњи опијума. Иако готово непрекидно доживљава кризе и ратове, наталитет је веома висок, највиши у муслиманском свету.

Авганистан је „земља Авгана“, највеће етничке групе која насељава ову земљу. Име Авган најчешће се поистовећује са именом Паштун. „Речи Авган и Паштун су синоними“, пише у Британској енциклопедији. Просечно 38 одсто становника чине Авгани/Паштуни; 25 одсто су Таџици, 19 одсто Хазари, 6 одсто Узбеци и 12 одсто остали. У новије време у Авганистану се појавила и делује етноконфесионална група (покрет) названа талибани, која вуче порекло од Паштуна. Они су између 1996. и 2001. држали власт у Авганистану испољавајући своју склоност према терористичкој групи Ал Каида.

У поглавито исламској земљи чак 99 одсто становника су муслимани, 85 одсто сунити и 15 одсто шиити. Вера има веома важну улогу у политичком животу земље. У разним

ситуацијама, кризама и ратовима, верске вође преузимале су главну улогу у друштву, мада међу њима не постоји пуна сагласност и јединство. На подручју које је вековима било стециште различитих народа и мета многих освајача, персијских, арапских, индијских, отоманских и других, прва независна држава, краљевина Авгана, настаје у јужном делу данашњег Авганистана, око 1709. године, као резултат борбе против Индуса.

Док се Авганистан борио од на сртаја Иранаца и Индуса и градио своју независност, јачало је ривалство између Британске империје и Руске царевине за супремацију у Централној Азији. Почетком 19. века отпочела је и пуних сто година трајала „велика игра“ између две војне силе. Британци су се, наиме, побојали могуће руске експанзије у Централној Азији и руске амбиције да угрози „драгуљ у круни империје“, тј. Британску Индију. У том случају, Авганистан би могао да постане одскачна даска за напад на Индију. Да би такву могућност предупред-

дили, Британци су прибегли јачању својих позиција у Авганистану, отпочевши Први англо-авганистански рат (1839–1842), у којем су претрпели тешке губитке.

Надметање између Британије и Русије за престиж у Авганистану је настављено. Успостављање руског дипломатског представништва у Кабулу било је повод за нови покушај Британаца да освоје власт, односно Други англо-авганистански рат (1878–1881), у којем су Британци успели да успоставе нову марионетску владу и преузму вођење спољних послова Авганистана све до 1919. године.

Међутим, догађаји у Русији (револуција 1917. године) одразили су се и на ситуацију у Авганистану. У одговор на потписивање споразума између авганистанског краља Аманулаха и вође Октобарске револуције Лењина, Британци су 1919. године предузели Трећи англо-авганистански рат, који су изгубили, практично се повукли из Авганистана и признали му готово пуну независност.

Приближавање Совјетском Савезу

После победе у рату против Велике Британије и потврђивања условне независности Кан је убрзао модернизацију земље. Успоставио је дипломатске односе са већином светских сила, укључујући и Совјетску Русију. Мере које је предузео, међутим, наишле су на незадовољство и отпор племенских и верских вођа. Крајем 1928. године избиле су побуне широких размера, па је Аманулах Кан био принуђен да абдицира у корист свог старијег брата, који се на том положају није дуже задржао. Убрзо је збачен с престола и ликвидиран, а на његово место дошао је Мохамед Надер Шах, којега је новембра 1933. године наследио његов син – Мохамед Захир Шах. Он ће бити авганистански суверен – краљ пуних 40 година – до 1973. године.

Када је 1953. године Захир Шах поверио дужност председника владе

свом блиском рођаку Мухамеду Дауд Кану, многи су били изненађени његовом одлуком да се за економску и војну помоћ обрати Совјетском Савезу. Оштар отпор опозиције, па и сукоб са самим сувереном Захир Шахом, резултирао је стварањем неколико незваничних партија са својим платформама о будућности земље. Једну такву групу сачињавала је Народна демократска партија Авганистана (НДПА), која је релативно брзо успоставила блиске идеолошке односе са Совјетском комунистичком партијом и авганистанском владом.

Основана 1965, НДПА је првих десет година свог постојања означена као најзаслужнија за привредни и друштвени развој земље. Међутим, већ 1979. дели се на две странке: Калк (Масовна) са Нур Мохамед Таراقيјем и Парчам (Застава) са Барбак Камелом на челу – прва за независну спољну политику, а друга за чвршће везе са совјетском владом и партијом, што ће касније имати кобне последице по судбину земље.

Јула 1973. године, актуелни председник владе Мохамед Дауд Кан извео је, уз подршку левичарских војних кругова и чланова фракције Застава, војни удар и од краља Захир Шаха преузео врховну власт. Уместо монархије прогласио је Републику Авганистан, а себе именовоао за председника Централног комитета Републике и председника владе. Међутим, 27. априла 1978. организована опозиција извела је пуч, познат и као „Априлска револуција“. Власт је преузело крило Калк, а његов вођа Нур Мухамед Тараки постао је председник Револуционарног савета и премијер новоуспостављене Демократске Републике Авганистан.

Америчко противљење

Присуство и утицај Совјетског Савеза у Авганистану нису благонаклоно примљени у Сједињеним Државама и водећим земљама муслиманског света. Штавише, и једни и други прижељкивали су да у Авганистану имају свој утицај. Амерички интерес за Авганистан, видније испољен седамдесетих година прошлог века, није био сасвим нов. Он потиче од завршетка Другог светског рата, тј. од постизања пуне независности Авганистана, а вођен је по принципу замене британског присуства у бившим колонијама. Сједињене Америчке Државе, међутим, нису јавно експонирале свој

интерес за Авганистан. Тек фебруара 1979. године када је у Кабулу убијен амерички амбасадор, њихово прикривено деловање је интензивирано. Централна обавештајна агенција (ЦИА), наиме, помагала је муџахедине који су се борили против режима у Кабулу, а тиме и против совјетског утицаја у тој земљи. Активно је радила и на компромитовању СССР-а и стварању „услова“ за његову војну интервенцију у Авганистану.

Вишегодишња авганистанска криза ескалирала је почетком 1979. године у стање које се могло окарактерисати као прави грађански рат. Масовни нереди и оштра фракцијска борба унутар владајуће партије НДПА представљали су главна обележја унутрашњег стања у Авганистану.

У пролеће 1979. масовни нереди избили су у 28 од 32 провинције, а фракцијска борба је интензивирана. У тој борби сви представници просовјетског крила Парчам збачени су са положаја у партији и на власти, а у крилу Калк настале су веће персоналне промене. Нур Мохамед Тараки задржао је положај председника Републике и врховног команданта оружаних снага, положај председника владе преузео је Хафизулах Амин, који је шест месеци касније (14. септембар 1979) војним пучем преузео дужност председника и вр-

ховног команданта оружаних снага, док је Мохамед Тараки погубљен.

Доласком на власт Хафизулах Амина стање у земљи није побољшано, штавише оно је убрзано погоршавано. Амин се неко време одржавао на власти захваљујући совјетској економској и војној помоћи. У критичним ситуацијама председник Амин обраћао се с позивом на Уговор о пријатељству и сарадњи Совјетима за већу војну помоћ и непосредну подршку у борби против побуњеника, али совјетско руководство је само делимично удовољавало тим захтевима.

Међутим, како је криза ескалирала совјетско руководство почело је да губи поверење у Амина и његову владу. У страху од могућности да се Амин приклони Американцима и на тај начин доведе САД на границе са СССР-ом, убрзане су припреме и за војну интервенцију.

Војна интервенција

Мада су припреме за војну интервенцију предузете знатно раније, коначна одлука о њеном покретању донета је тек 12. децембра 1979. године. Главни циљ војне интервенције био је промена власти у Кабулу (свргавање постојеће и успостављање нове, поуздане и Совјетском Савезу одане владе), консолидовање НДПА и снага безбедности (армије и полиције) и обезбеђење трајног присуства и утицаја СССР-а у Авганистану. Совјетско руководство сматрало је да ће тај посао, са ослонцем на оружане снаге Авганистана и себи наклоњене чланове и присталице НДПА, обавити релативно брзо. Међутим такве процене, очигледно, нису биле добре. Очекивана подршка је изостала, а совјетска војска и Совјетима наклоњена влада Авганистана наишли су на масован отпор унутрашњих снага. Тако су Совјети морали да се ангажују у две врсте рата у Авганистану – у класичној војној интервенцији и у антигерилској борби.

Одлуку о извршењу, обиму и карактеру интервенције, совјетско руководство донело је 12. децембра 1979. године. У граду Терез (бивша совјетска република Тацикистан) успостављен је Оперативни штаб са генерал-потпуковником Акромајевим на челу, а за извршење је одређена 40. армија, чије су јединице шест месеци припремане тај задатак.

Комбинована операција копних и ваздухопловних снага отпочета је 27. децембра изјутра. Оклопно-механизоване снаге прешле су границу на северу Авганистана, док су ваздушнодесантне јединице спуштене у неколико градова у дубини територије, где су их дочекали претходно десантирани делови Совјетске армије и јединице авганистанских снага безбедности. На аеродрому Баграм, недалеко од Кабула, спуштене су јединице 103. гардијске ваздушнодесантне дивизије, које су одатле развиле дејства према (и у) Кабулу.

Према раније усвојеном плану, припадници већ десантиране специјалне групе „Гром“ и групе „Зенит“, преобучени у униформе авганистанске војске извршили су 27. децембра препад и заузели све важније објекте у Кабулу, укључујући седиште председника Амина, који је том приликом погубљен (према совјетском објашњењу погубили су га партијски

противници, а према другим изворима Совјети). За новог председника Владе и шефа партије (крило Парчам) постављен је бивши потпредседник владе, а тада актуелни амбасадор Авганистана у Прагу Барбак Кармал.

Совјетске јединице су потом заузеле и друге важне стратегијске центре и запоселе главне комуника-

ПОЧЕТАК СОВЈЕТСКЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

У првом таласу инвазије учествовале су снаге 40. армије, укључујући две мотострељачке дивизије (5. гардијска и 108. мотострељачка), 103. ваздушнодесантну дивизију, две ваздушнодесантне (падобранске) и две самосталне мотострељачке бригаде, пет самосталних пукова и бројне друге јединице за борбену и помоћну подршку, укупне јачине од око 80.000 војника са око 1.200 тенкова, 2.000 оклопних транспортера и више од 1.000 борбених и помоћних авиона и хеликоптера. За њихово ојачање накнадно су упућене две мотострељачке дивизије, 58. и 201. (резервна), 56. самостална ваздушнодесантна јуришна бригада и 56. мешовити ваздушни корпус, укупне јачине од 25.000 до 30.000 људи. Тако се се у извршењу интервенције на авганистанском ратиште нашле снаге од око 110.000 најсавременије опремљених и обучених совјетских војника.

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

ције. Међутим, побуњеници су и даље држали више од 75 одсто територије под својом контролом, представљајући озбиљну претњу авганистанској војсци и администрацији али и совјетским јединицама. У међувремену, побуњеници протерани из заузетих градова, којима су се придружили и етничке и верске вође, све више су интензивирали своју активност, док је борбена способност авганистанских снага безбедности константно опадала (губљење морала, дезертерство и друго). Тако су се совјетске снаге нашле у ситуацији да се боре против снага герилски распоређених „свуда и нигде”.

Антигерилски рат

На почетку Совјети нису предвиђали да ће ући у непосредну борбу са побуњеницима, већ су сматрали да ће бити довољно да пружају подршку и помоћ авганистанским снагама. Мислили су да ће оспособити авганистанску армију и полицију за успешнију борбу у успостављању мира и стабилности у земљи. Међутим, њихов долазак имао је супротан ефекат. Побуна је добијала у интензитету, у снази и у броју побуњеника, а авганистанске снаге безбедности нису биле оспособљене за нове изазове. Масовна дезертерства из авганистанске армије су настављена, а они њени припадници, нарочито из редова војничког састава, који су остали у униформи легитимне армије, нису били нарочито расположени за борбу против својих сународника и истовјерника.

Снаге које су се бориле против Аминовог режима наставиле су да се боре и против Кармелове власти и совјетског војног присуства, али ојачане, са већом жестином и уз већу инострану моралну подршку и материјалну помоћ, која је долазила из САД, Пакистана, Ирана, Саудијске Арабије, Кине и неких других земаља. Те снаге биле су организоване претежно у мале јединице, наоружане лаким пешадијским наоружањем, ређе

са преносним противоклопним средствима, готово редовно под окриљем локалних племенских и верских вођа. Свим расположивим средствима дејствовале су против људства и објекта режима, а после доласка совјетских војника и против њих. При томе користили су устаљену герилску тактику „нападни и бежи“.

У борби против побуњеничких снага и њихове тактике совјетске снаге користиле су стратегију и тактику умногоме сличну оној коју су Американци користили у Вијетнамском рату. У току првих пет година, или у првој фази свог ангажовања (период 1980–1985), оне су, уз садејство са снагама авганистанске армије, предузеле и извеле најмање девет операција типа „претражи и уништи“, у којима су копнене снаге, подржане дејствима из ваздуха, покушавале да

претраже шира подручја, униште и протерају противника са територија захваћеним ратним операцијама. Прибегавале су и опкољавању већих побуњеничких групација, а затим и дејствима из ваздуха, претежно наоружаним хеликоптерима, да разбију опкољене формације, али ни та тактика није давала резултате. Опкољене снаге нису сачекивале напад у окружењу. Најчешће су успевале да нађу излаз, а понекад и да нападну противника с леђа или да пребегну на туђу (пакистанску) територију.

Током петогодишњег ангажовања у Авганистану совјетске снаге нису успеле да остваре значајнији успех у остваривању унутрашње стабилности и безбедности. Нестабилност владе председника Барбак Кармала и тешкоће са борбеним оспособљавањем авганистанске армије настављени су у

недоглед. Побуњеничке снаге су јачале, учвршћивале позиције на територијама под властитом контролом и постепено, али сигурно су је шириле.

Ал Каида, нови подстицај побуњеничкој борби

Побуњеничке снаге, или снаге отпора, добијале су током година све већу материјалну помоћ од противника совјетског ангажовања у Авганистану. На челу тих противника биле су Сједињене Америчке Државе, које су посредством Централне обавештајне агенције интензивирале помоћ побуњеничким снагама, њиховом организовању, опремању и борбеном оспособљавању. На том плану помогле су организовање и увођење

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

у борбу посебне екстремистичке организације, познате као Ал Каида.

Ал Каида („База“), међународни савез исламских терористичких организација, основана је ради прикупљања средстава и регрутовање добровољаца спремних за борбу против совјетско-авганистанских „неверника“. У развоју својих активности у Авганистану Ал Каида је, као и њен вођа Осама бин Ладен, добила снажну подршку и материјалну помоћ бројних земаља, укључујући САД, Пакистан, Саудијску Арабију, Арапске Емирате, Иран и друге. Сједињене Америчке Државе пружиле су своју помоћ Ал Каиди обуком и опремањем њених припадника, па и самог њеног вође – Бин Ладена. Ал Каида је, у ствари, творевина Централне обавештајне агенције.

Долазак Бин Ладена у Авганистан и формирање Ал Каиде довело је до великих промена у организацији и деловању побуњеничких муџахединских снага. Раније мале и готово широм државне територије распрострањене јединице локалних вођа – ратних команданата, груписане су у веће тактичке јединице са одговарајућим командним кадром и јасно дефинисаним задацима. Маја 1985. године, седам најважнијих побуњеничких организација организовало је савез за борбу против Совјета. Добро организоване и опремљене новим средствима наоружања и војне опреме муџахедини су интензивирали своје активност, преносећи борбу све ближе Кабулу, главном граду Авганистана. Тако је 1985. означена као најкрвавија година у совјетско-авганистанском рату.

Тражење излаза из неповољне ситуације

У немогућности да сузбију наведене активности муџахедина, стабилизују владу председника Кармала и борбено оспособе авганистанску војску, Совјети су почели све више да

размишљају о повлачењу. Таквим размишљањима допринеле су и промене у Совјетском Савезу. И сам нови председник СССР-а Михаил Горбачов схватио је да Совјетски Савез нема више шта да тражи у Авганистану и треба што пре да се извуче из тог пакла. Тај његов став дискретно је провлачен у јавност преко промовисаног принципа „гласност“. У том смислу учињен је покушај преносења одговорности за судбину земље на саме Авганистанце. Тако је

крајем 1986. године председник Кармал замењен Мохамедом Наџибулахом, шефом авганистанске тајне полиције.

Нови председник, као и неки његови претходници, покушао је да спроведе нове и додатне друштвене реформе. Донео је нов устав, увео вишепартијски систем, дозволио слободу говора, увео исламски правни систем у независном правосудју, промовисао је политику националног помирења и друго. Нова политика, међутим, режим није учинила популарнијим нити безбеднијим. Није пронађен прави одговор на даље јачање муџахедина и на њихову примењену стратегију и тактику.

Покушај Совјета да директну конфронтацију замене политиком придобијања умеренијих фракција, није дала очекиване резултате. У пат позицији, Совјетима није преостало ништа друго него да се повуку и Авганистан оставе у хаосу какав су и нашли, или још већем. Одлука о повлачењу, које је трајало до фебруара 1989, објављена је 25. јуна 1987. године.

Тешке економске, социјалне и друге последице

Совјетски Савез ушао је у авганистански рат са погрешном политиком, погрешном проценом ситуације и погрешно вођеном стратегијом и тактиком. Деценијама је СССР подржавао и потхрањивао политику непримерену условима једне земље и једног народа. На крају је, опет на бази лоших процена, ушао у један специфичан, неконвенционални рат за који се његове снаге нису припремале и опремале.

Совјетске снаге нашле су се у рату без савезника и са много противника. Авганистанска армија била је у расулу пре совјетске интервенције и на-

ставила је да се дезинтегрише током интервенције. Слично је и са снагама унутрашње, државне безбедности. Те снаге нису биле мотивисане да се бо-

ПОРАЗ

Совјети су напустили своје „вијетнамско“ бојиште, изгубивши близу 15.000 (14.453) убијених у борби и три пута више рањених и за рад онеспособљених војника. Губици Авганистанаца у овом, као и у готово сваком другом герилском/неконвенционалном рату, прецизно нису пребројани, али неке процене указују на то да је око 18.000 авганистанских војника погинуло, 75.000 до 90.000 муџахедина убијено и 75.000 рањено. Око милион људи умрло је од глади и немаштине, а исто толико избегло из земље или интерно расељено. Материјални губици могу само да се процењују, али никада да се са приближном тачношћу прикажу.

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

ре против својих сународника и браће по вери, а њени припадници испољавали су и отпорност према тој борби нарочито када су Совјети масовно и неселективно користили ватру са земље и из ваздуха чак и против цивилних циљева. Насупрот томе, снаге побуне и отпора, иако неадекватно организоване и опремљене, показале су се као веома снажан противник.

Војно ангажовање у Авганистану убрзало је, ако не и узроковало, колапс СССР-а и његове идеологије. Совјетско војно присуство (и америчко противљење том присуству) повећало је бунт авганистанског народа, продубило исламски верски фундаментализам и узроковало настајање нових терористичких организација, које ће се у касније намножавати и уносити неред у међународне односе.

Период унутрашње нестабилности

Ера совјетске војне интервенције у Авганистану обележена је, поред осталог, појавом Ал Каиде на бојишту и њеним активностима, а пост-совјетски период обележен је појавом талибанског покрета и његових активности. Осама бин Ладен сматрао је да је обавио свој посао и са својом групом муџахедина повукао се са бојишта у борби против прокомунистичког режима у Авганистану заменили су га талибани.

Авганистанска просовјетска влада опстајала је док су је Совјети подржавали (и одржавали). После крупних међународних промена у Европи и свету крајем осамдесетих и на почетку деведесетих година, укључујући и распад Совјетског Савеза, таква помоћ је прекинута. У одсуству те „помоћи“ и без непосредног страног војног присуства, у земљи је настао прави грађански рат. Муџахедини су интензивирали своје акције и операције, укључујући терористичке нападе и диверзије у великим градовима.

Влада председника Наџибулаха покушала је да изађе из кризе без

непосредне стране војне и друге помоћи, али у томе није успела. Настојала је да у свом деловању покаже исламско обележје. Сви позиви на социјализам били су уклоњени из јавних комуникација. Међутим, све то није било довољно или је било сувише касно. Муџахедини, оличени у покрету отпора, хтели су много више. Хтели су власт.

У пролеће 1992. године дошло је до промене власти у Кабулу. Председник Наџибулах је најпре понудио оставку, која није прихваћена, да би затим прихватио план Уједињених нација о прелазној влади и по налогу Ватам партије, крајем априла, абдицирао. С обзиром на то да му је претила опасност, нашао је уточиште у згради УН у Кабулу, где је остао све до 17. септембра 1996, када је и погубљен. За вршиоца дужности шефа држава постављен је Абдул Рахим Халиф, који је на том положају опстао непуну годину. Већ идуће године муџахедини су освојили Кабул, а њихови лидери – Узбек Абдул Рашид Достум и Таџак Ахмад Шах Масуд,

компромисно, за новог председника постављају Бухранудина Рабанија.

Продор и владавина талибана

У пролеће 1994. године у Авганистану се појављује до тада непозната фракција муџахедина названа талибанима. Они су из Пакистана продрли у јужни део Авганистана, заузели Кандахар и околне провинције и наставили поход према Кабулу. У том походу дошли су до знатних количина наоружања и војне опреме, при чему су им се локалне вође, такозвани господари или лордови рата, већином предавали без борбе. Септембра 1996. године ушли су и у сам главни град Авганистана – Кабул, одакле су, као и из Кандахара, владали Авганистаном до следеће стране војне интервенције у 2001. години.

Освојивши врховну власт и успоставивши контролу над већим делом територије, талибани су анулирали све раније прописе и норме понашања. Донели су шеријатски закон ко-

јим су жене присиљене да носе бурке, мушкарци кратку косу и дугачку браду. Женама је забрањено да похађају школу, а уведене су и забране коришћења средстава забаве, разоноде и комуникација (ТВ) и друго.

Талибани су пружили уточиште Осами бин Ладену, који се са својим саборцима, после необављене мисије на Блиском истоку, вратио у Авганистан где је наставио припреме за нове терористичке акције и операције. Резултат тих припрема је, поред осталог, терористички напад на виталне америчке привредне и војне објекте септембра 2001. године.

Изазов Америци

После повлачења Совјета, Осам бин Ладен вратио се као херој у Саудијску Арабију, нудећи своје борце за

протеривање „неверника“, углавном америчких војника, с подручја Персијског залива, укључујући Саудијску Арабију. Међутим, Бин Ладен није наишао на разумевање и подршку Ријада, већ му је забрањено одузимањем држављанства и протеривањем из земље.

Из Саудијске Арабије Бин Ладен је прешао у Судан, где је наишао на добар пријем и слободу деловања. Ту је, наводно, сковао планове за касније нападе на америчке амбасаде у Танзанији и Кенији, изводио нападе на америчке снаге у Сомалији и планирао друге терористичке акције и операције. Међутим, под притисцима САД, влада Судана протерала га је из земље, тако да се он 1996. године поновно нашао у Авганистану.

У тој земљи Бин Ладен је сковао савезништво између талибана и њего-

ве организације. Његови следбеници наводно су интегрисани са регуларном војском талибанске владе. Тако је он обезбедио повољне услове за обуку својих присталица и за предузимање нових терористичких напада, укључујући напад и на амерички разарач УСС Коул, у јеменској луци Аден, када је убијено 17 и рањено 39 припадника америчке ратне морнарице.

Највећи и најорганизованији напад у историји терористичког ратовања Ал Каида је извршила на привредне и војне објекте САД 11. септембра 2001. године. У том нападу два путничка авиона ударила су у зграде близнакиње Светског трговачког центра у Њујорку, када су погинуле 2.603 недужне особе и 147 путника и чланова посаде два боингова авиона. У нападу трећег путничког авиона на Пентагон погинуло је 125 људи и 147 путника и

чланова посаде, док је четврти авион са путницима и члановима посаде „нестао“ у подручју савезне државе Филадельфије. Наведени терористички напади били су повод и разлог за отпочињање борбе против тероризма, односно за војну интервенцију САД и међународне заједнице у Авганистану.

Терористички напад на важне привредне и војне објекте у самом центру САД представљао је изненађење за америчку владу, домаћу и светску јавност. Неспорно, САД су знале за активности Ал Каиде, њену идеологију и њене циљеве. Међутим, САД, а пре свега њене обавештајне службе, нарочито Централна обавештајна организација, која је Ал Каиду и подигла на ниво највеће, најбоље организоване и најопремљеније терористичке организације, потцениле су њене организацијске способности. Занете својим успесима у борби против комунизма у свету и совјетизма у Авганистану, занемариле су суштинско сагледавање значаја посвећености Ал Каиде борби против „неверника“ свих врста и на свим меридијанима.

Војна интервенција снага САД и НАТО

Сједињене Америчке Државе настојале су, као и у другим сличним случајевима, да проблем међународног тероризма и ситуацију у Авганистану интернационализују. Осим снажно потенцираног проблема у средствима јавног информисања, председник Буш говорио је, десет дана после отпочињања бомбардовања, у Генералној скупштини Уједињених нација о проблему међународног тероризма, нагласивши да нису само Сједињене Државе у опасности од тог светског зла, него и све остале земље савременог света.

Наступ председника Буша наишао је на општу подршку. Неке земље (Немачка, Француска, Италија, Јапан) упутиле су своје војне контингенте у Авганистан, а убрзано је следило и доношење резолуције Савета безбедно-

сти УН о формирању посебних међународних снага за Авганистан.

Пошто је Авганистан типично континентална земља, удаљена хиљадама километара од САД и Западне Европе, са великим бројем других земаља између, требало је обезбедити слободне пролазе кроз те земље. Сједињене Америчке Државе су и ту наишле на разумевање и подршку бројних земаља, укључујући Руску Федерацију, које су дозволиле коришћење својих копнених праваца и ваздушних коридора за прилаз Авганистану.

Операција „Трајна слобода“

Операција „Трајна слобода“ је званични назив за војну интервенцију америчких и међународних снага у Авганистану. Извођена је под заједничким „кишобраном“ глобалног противтерористичког рата, прокламованог од бившег председника САД, Џорџа Буша млађег.

Ал Каида званично није преузела одговорност за напад на америчке виталне привредне објекте 11. септембра, као што је учинила за напад на амерички разарач у луци Аден (Јемен). Она је само изразила задовољство за успешно изведен напад. То је, поред претходних сазнања о њеним активностима, било довољно да САД закључе да управо Ал Каида стоји иза терористичког напада на куле близнакиње. Председник Џорџ Буш млађи одмах је од талибанске владе, која је подржавала активности Ал Каиде, захтевао да:

- ухвати и Сједињеним Државама преда све вође Ал Каиде;
- пусти из затвора све стране држављане;

– одмах затвори све полигоне за обуку терориста;

– похвата и затвори све терористе и оне који их подржавају;

– дозволи Сједињеним Америчким Државама слободан прилаз свим полигонима за обуку ради инспекције.

Талибанска влада није удовољила наведеним захтевима. Затражила је да Бин Ладен напусти Авганистан,

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

15

али је одбила да га преда америчким властима пре него се докаже његово непосредно учешће у датом терористичком нападу. У накнадном одговору 7. октобра, прихватила је могућност да му се суди у Авганистану по исламском закону, што владу САД није задовољило. Сједињене Америчке Државе су прекинуле даље разговоре о томе и истог дана, заједно са Великом Британијом, предузеле извођење операције „Трајна слобода“. Снагама САД и Велике Британије већ почетком децембра придружили су се почетни елементи снага неколико других земаља – Аустралије, Канаде, Немачке, Француске и Италије.

Циљ и фазе интервенције

Операција „Трајна слобода“ предузета је ради хватања или убиства Осаме бин Ладена, разбијања његове терористичке организације и инфра-

структуре, смене талибанске владе у Кабулу, успостављања нове владе послушне Сједињеним Државама и њеног оспособљавања за успешну борбу против противника и за успешно руковођење земљом. Ако се посматра ангажовање интервентних снага и развој ситуације на ратишту, реализација операције „Трајна слобода“ може се поделити на неколико фаза:

- почетно ангажовање снага САД, В. Британије и других земаља у свргавању с власти талибанске владе и наношење почетних удара Ал Каиди, крај 2001 – почетак 2002. године;

- успостављање и јачање мултинационалних снага под командом НАТО-а и њихово ангажовање у антигерилској/антиустанничкој борби (2002–2006);

- јачање снага САД и других снага под командом НАТО-а и интензивирање антигерилске/антиустанничке борбе (2006–2011);

- покушај стабилизовања ситуације и почетак повлачења снага САД и мултинационалних снага из Авганистана (2011–2014);

- повлачење главнине међународних снага из Авганистана и преносење тежишта борбе против остатака талибана и Ал Каиде на снаге националне безбедности (војска и полиција) владе у Кабулу, 2014.

Свака од наведених етапа имала је своје карактеристике по степenu и по начину ангажовања и међународних снага и снага противника.

Почетак и први резултати војне интервенције

Операција „Трајна слобода“ отпочета је 7. октобра 2001, рано изјутра ударима из ваздуха и активношћу специјалних снага на копну. Ваздухопловне снаге САД и Велике

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

Британије предузеле су нападе из ваздуха на склоништа и полигоне за обуку припадника талибана и Ал Каиде, аеродроме и положаје ПВО талибанске војске и друге стратегијски важне циљеве. Тим ударима подвргнути су, поред планинског масива Тора Бора, аеродром Кабул, град Кандахар, седишта талибанског вође Мула Омара и град Џалалабад.

Почетак интервенције и прве војне акције и операције на авганистанском ратишту предузеле су и извеле углавном америчке и британске снаге уз ангажовање првенствено снага за специјалне операције уз снажну ваздушну подршку. Међутим, САД су још пре „дана д“ предузеле широку акцију за оснивање међународних снага и њихово увођење

у борбу против Ал Каиде и њених штићеника.

Међународне снаге за безбедносну помоћ Авганистану основане су Резолуцијом Савета безбедности УН бр. 1386 од 1. децембра 2001. године. Њихова првобитна намена била је да надзиру безбедност и пружају помоћ у обуци снагама безбедности (војске и унутрашњих послова) нове авганистанске владе. Њихово деловање било је ограничено на подручје Кабула и ближе околине. Касније су, одговарајућим одлукама СБ УН (Резолуција 1519 и др.), њихова улога и задаци у подршци авганистанске владе проширени на читаву територију Авганистана.

Истог дана (1. децембра 2001), када је у СБ УН донета резолуција 1386, у Бону је одржана међународна конференција на којој је Хамид Карзај изабран за шефа Привремене администрације Авганистана, коју је годину дана касније скупштина локалних вођа Лоја Цирга преименовала у Транзициону администрацију

МАСОВНИ УДАРИ ИЗ ВАЗДУХА

У масовним ударима ваздушних снага САД и Велике Британије на Авганистан учествовали су, поред осталог, стратегијски бомбардери Б-1 „лансер“, Б-2 „спирит“ и Б-52 „летећа тврђава“, затим палубни бомбардери Ф-14 и А/Ф 14 „хорнет“ лансирани са носача авиона из Персијског залива, вођене крстареће ракете „томахавк“ лансиране са америчких и британских бродова у Персијском заливу и други.

На тактичком нивоу велику улогу имали су борбени и помоћни хеликоптери – први, типа „апач“, звани „топовњача“ (гунсхип) у дејствима против идентификованих циљева и у подршци акција и операција специјалних снага, а други за извршење ваздушних десанта. У дејствима против „просторних“ циљева (лоцираних или претпостављених логора, полигона за обуку и слично) коришћени су и стратегијски транспортни авиони АЦ-130, звани „топовњаче“ опремљени са касетним и разорним бомбама.

и држави дала ново име – Исламска Република Авганистан.

Оснивање међународних снага и њихово увођење у посао текло је прилично споро и трајало дуго. Почетком фебруара 2002. успостављена је њихова почетна структура, утврђени су јој задаци и усвојен план ангажовања са предвиђених 5.000 људи, ниво који ће бити достигнут тек крајем исте године.

Улога и задаци међународних снага на почетку су били ограничени и у географском и у професионалном смислу. Оне нису биле упућене у Авганистан да се боре против Ал Каиде и талибана, њихов основни задатак био је помоћ снагама националне безбедности Авганистана и њихово оспособљавање за успешну борбу против противника нове авганистанске владе. Борбу против талибана и Ал Каиде на почетку водиле су коалиционе снаге – снаге САД и Велике Британије, Снаге националне безбедности Авганистана и снаге које су неке земље упутиле у Авганистан и пре доношења наведене резолуције СБ УН. С временом, међутим, оне су шириле подручја свог деловања, попримајући и борбену улогу.

Априла 2003. године на основу одлука Савета безбедности УН, надлежност над међународним снагама у Авганистану пренета је са УН на НАТО. Нешто касније (октобра исте године) одобрио је јачање тих снага и њихову територијалну експанзију деловања и стратегијски распоред. Наведени планови требало је да се реализују у четири фазе.

У ствари, САД су ушле у рат с проценом да талибанске снаге неће пружити већи отпор и да ће се део тих снага придружити снагама САД, Велике Британије и партнерских земаља. Полазећи од те претпоставке, оне нису ишле на инвазију са јаким оперативним снагама већ са снагама специјалне намене. Њихов основни задатак био је упад у одабране градове, ступање и контакт са локалним вођама и војним командантима талибанске војске ради њиховог придобијања за борбу против званичне

власти и Ал Каиде. Најпре су то били тимови Одељења за специјалне активности ЦИА, који су пре почетка бомбардовања били инфилтрирани и тајно деловали у Авганистану. Њима су се придружиле снаге за специјалне операције КоВ САД (делови 5. групе специјалних снага), елементи специјалних снага РВ САД (160. авио-пука) и британски командоси, које су својим дејствима и снажном подршком из ваздуха релативно брзо протерале талибане и успоставиле контролу у Кабулу.

Првих месец дана присуство оперативних америчко-британских јединица на копну било је готово симболично. Специјалне снаге и обавештајни оперативци ЦИА са војним искуством, под заштитом ватре из ваздуха кретали су се напред, ступајући у контакт са авганистанском милицијом и локалним вођама ангажујући их за заједничку борбу против талибана и Ал Каиде. Нису ступали у озбиљнију борбу са противником све до почетка борбе за Северну алијансу новембра 2001. године.

Борбе за Северну алијансу

Када се говори о Северној алијанси Авганистана, онда то често асоцира на географски појам, а тако се у неким западним изворима и означава. Међутим, она је више политички него географски појам. Основана је 1996. године, након што су исламски емирати (талибани) заузели Кабул и успоставили контролу над већим делом државне територије, као уједињени фронт за спас Авганистана. Основали су га Ахмад Шах Масул и Абдул Рашид Достум, који су у ширим пределима североисточног Авганистана организовали „одбрамбени рат“ против талибана и њихових пакистанских саучесника. Почетком новембра 2001. године снаге Алијансе, уз снажну ватрену подршку из ваздуха и заједно са специјалним снагама КоВ и РВ САД и тимовима Одељења за специјалне активности ЦИА, пред-

узеле су напад на талибане и заузеле оближњу војну базу, један од два аеродрома и сам град Мазар-е-Шариф.

Заузимање Мазар-е-Шарифа имало је вишеструки значај. Талибанима је нанет тежак ударац, а интервентним снагама отворен је коридор за допрему материјала и људства из Казахстана. Олакшана је, такође, копнена веза севера са југоистоком. Тако је пре краја новембра у руке америчко-британских трупа пао и Кандахар у којем се налазио вођа талибана, Мула Омар, чиме је означен крај званичне владавине талибана у Авганистану. Они су изгубили пуну контролу и у последње четири провинције у јужном делу земље. Вођа талибана Мула Омар напустио је земљу са својим најближим сарадницима и прешао у суседни Пакистан, а делови његове војске потражили су склоништа у планинским пределима и у Пакистану.

У релативно кратком периоду интервентне снаге добиле су битку, али не и рат. Поражени талибани нису се предали. Делоом повучени у планинске и руралне пределе, они су најпре наставили борбу ниског интензитета да би касније прешли на реорганизовање и јачање својих редова, али и на преузимање иницијативе на бојишту.

Устоличење нове владе у Кабулу, с патронатом Сједињених Америчких Држава, уследило је као резултат одлуке бонске међународне конференције од 1. децембра 2001. године. Затим је организовано формирање и борбено оспособљавање Снага националне безбедности (војске и полиције) Авганистана и њихово постепено увођење у борбу против остатака талибана и Ал Каиде. Операција „Анаконда“ представљала је прво озбиљније крштење њених јединица.

Операција „Анаконда“

Операција „Анаконда“ изведена је у источном делу Авганистана с циљем уништења и протеривања групе талибанских снага и снага Ал Каиде из долине Шах-и-Кот. Планирано је да се операција заврши за три

дана, али је трајала 17 дана (од 2. до 19. марта 2002), што је последица лоших обавештајних процена у погледу јачине и борбене способности противника. Представљала је комбиновану операцију изведену дејствима специјалних јединица, употребом ваздушних десанта и фронталним нападом. Отпочета је инфилтрирањем специјалних снага САД, уз учешће британских командоса и специјалаца неколико других земаља – Канаде, Немачке, Норвешке, Турске и Аустралије. Њихов задатак био је да продором у дубину територије откривају положаје/присуство противника, ступају у контакт са локалним вођама, откривају погодне правце за продор снага на копну или положаје за ваздушне десанте и ступање у борбу против појединаца и група, уколико се то покаже неизбежним. У тој операцији учествовао је такође већи број оперативнотактичких јединица.

У извођењу ваздушног десанта учествовале су јединице 101. ваздушнодесантне дивизије (187. пук) КоВ САД, а дејства на копну предузеле су јединице америчке 10. планинске дивизије и 87. пука ренџера, док су ва-

трену подршку из ваздуха пружале јединице РВ и РМ САД и РВ Француске (ове последња уз употребу ЛБА типа *мираж 2000Д*). Непосредно у борбама против 500 до 1.000 талибана и Ал Каиде учествовало је око 1.700 америчких војника, 1.000 припадника новоформиране авганистанске војске и полиције и око 350 припадника оружаних снага других земаља.

Према америчким оценама и саопштењима, операција „Анаконда” успешно је окончана. Противнику су нанети осетни губици („неколико стотина талибана и бораца Ал Каиде убијено је или протерано из долине Шах и Кот”). Међутим, долина Шах Кот није очишћена од побуњеника и терориста, они ће релативно брзо обновити своје акције и све озбиљније угрожавати опстајање нових структура власти и страних трупа у тој долини и шире. После операције „Анаконда” међународне снаге су предузеле више других мањих или већих операција у основи с истим циљем и са истим исходом.

Груписање снага ИСАФ у Авганистану ишло је веома спора и дуго је трајало. Почетком фебруара 2002.

године, Савет НАТО-а утврдио је њихову почетну структуру, проширио им задатке и усвојио план њиховог ангажовања са предвиђених 5.000 људи – ниво који је требало постићи до краја исте године. У складу са развојем ситуације на бојишту, њихов број је повећаван, тако да је почетком 2006. године износио нешто више од 30.000 људи. Упоредо с тим успостављана је структура руковођења и командовања тим снагама и вршен је њихов стратегијски распоред.

Политику и стратегију ангажовања свеукупних интервентних снага (снага САД, осталих земаља НАТО-а и партнерских земаља), као и снага владе у Кабулу, у суштини, дефинисало је највише државно и војно руководство САД. Било је предвиђено да Северноатлантски савет, највише наредбодавно тело НАТО-а, одређује свеукупну координацију и политичку усмереност ИСАФ-а, али и њега су, у суштини, стратегијски „усмеравале” САД, које имају водећу улогу и у НАТО-у и под чију контролу је стављено деловање и авганистанске владе.

Структура врховног командовања снагама ИСАФ

Најважнији елемент наведеног врховног руковођења и командовања била је, неоспорно, Здружена команда ИСАФ. Под њеном надлежношћу налазиле су се регионалне команде, главни елемент оперативног руковођења и командовања. Њих је основала Команда снага САД у Авганистану за борбу против талибана и Ал Каиде у ширем подручју Кабула. Међутим, упоредо са властитим јачањем, експанзијом и интензитетом деловања, ИСАФ је преузимао постојеће и формирао нове регионалне команде и њихове борбене и помоћне елементе – провинцијске реконструкционе тимове. Њихова улога била је у свему ограничена.

Регионалне команде, као елементи оперативног командовања и

руковођења, основане су ради борбе против талибана и Ал Каиде и пружања помоћи и подршке безбедносним снагама и органима локалних власти у њиховом оспособљавању како за успешно супротстављање противнику тако и за изградњу савременијег демократског друштва. Свака регионална команда имала је одређену зону одговорности и јасно предвиђене задатке у оквиру своје зоне.

Прве регионалне команде, као елементи оперативног командовања и руковођења, организовале су снаге САД и сарадњи са снагама и органима владе у Кабулу. Међутим, после стављања готово свих интервентних снага под команду ИСАФ (април 2003), отпочето је и пренешење регионалних команди у његову надлежност. Тај процес, обављан у четири фазе, трајао је скоро пет година.

Свака регионална команда, у начелу, имала је:

- штаб командовања и комуникација,

- истурену базу за материјално-техничко снабдевање својих снага, помоћ и подршку војним и цивилним властима у својој зони;

- одређен број провинцијских реконструкцијских тимова од којих сваки „покрива” једну провинцију.

Војни елемент једне регионалне команде био је, у начелу, јачине једне дивизије. Командант одређене команде био је старешина (генерал-мајор) оне земље чији је војни контингент био најјачи у тој зони. Јачина војних контингената у зони једне регионалне команде одређивала је положај и његовог старешине у регионалној командној структури.

После одлуке о повлачењу САД и НАТО са авганистанског ратишта и током процеса смањења снага ИСАФ у Авганистану, регионалне команде су реорганизоване и преи-

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

меноване у ИСАФ саветодавне и помоћне тимове/групе (ISAF – Advisory and Assistance Teams).

У функционисању регионалних команди готово најважнију улогу имали су тзв. провинцијски реконструкцијски тимови (ПРТ). Концепт организације и деловања тих тимова развиле су и у неким ранијим ситуација тестирале Сједињене Америчке Државе. Оне су, међутим, најмасовније коришћене управо у Авганистану.

Прве провинцијске реконструкцијске тимове основале су америчко-британске снаге и снаге владе у Кабулу у оквиру операције „Трајна слобода“. Њихово организовање и распоред, у ствари, претходили су оснивању и деловању регионалних команди. С временом, преузимао их је ИСАФ и просторно ширио њихову делатност. На основу одлуке Савета НАТО, ИСАФ је први ПРТ у провинцији Кундуз преузео од снага САД тек крајем 2003. године. На основу одлука самита НАТО-а (Истамбул, 28. јуна 2004), наиме, ИСАФ је на северу Авганистана преузео још четири нова тима, чиме је завршена прва фаза оснивања, стратегијског распореда и ангажовања снага ИСАФ-а.

Следило је преузимање осталих и формирање нових тимова широм Авганистана. Тако је на основу одлука Савета НАТО-а ИСАФ преузео још четири тима на западном делу земље, после чега су снаге ИСАФ-а формално контролисале скоро 50 одсто авганистанске територије, завршивши другу фазу распореда и ангажовања својих снага.

Децембра 2005. године, Савет НАТО-а одобрио је план према којем је отворен пут даљег ширења улоге и присуства ИСАФ-а. Први корак у реализацији тог плана био је експанзија на јужни део Авганистана, где је ИСАФ преузео четири провинцијска реконструкцијска тима. Тако је до краја 2006. године, преузимањем 13 тимова на северу, западу и југу земље, покривајући близу три четвртине авганске територије, завршена и трећа фаза ширења ИСАФ-а.

КОМАНДОВАЊЕ СНАГАМА У АВГАНИСТАНУ

На нижим стратегијским нивоима, надлежност над ангажовањем снага САД у Авганистану пренета је на Централну команду снага САД у Тампи, Тексас, а снага ИСАФ – Савезничка команда за операције НАТО у Монсу, Белгија, док је непосредно на ратишту, руковођење и командовање америчко-британским снагама, на почетку, било одвојено од командовања и руковођења снагама ИСАФ-а. Међутим, упоредо са јачањем, ширењем и интензивирањем активности ИСАФ-а и релативним „слабљењем“ америчко-британских снага изведено је њихово спајање и стављање под јединствену команду – КОМИСАФ, с тим што је њен командант носио „две капе“ – командант снага САД у Авганистану (УСКОМ-а) и командант НАТО–ИСАФ снага. Усмеравана из Вашингтона и Брисела, КОМИСАФ је била одговорна и за успостављање и развој сарадње са владом председника Карзаја и за развој ситуације на ратишту уопште.

Године 2009, до када су снаге НАТО–ИСАФ знатно ојачане и својим активностима покриле готово читаву територију Авганистана, на врху командовања и руковођења у Авганистану десиле су се значајне промене. Поред поменуте „врховне“ команде (КОМИСАФ), формирана је Здружена команда ИСАФ (ИЈК), као главни оперативни елемент КОМИСАФ, којој је потпао је и посебан командно-руководећи орган за специјалне операције (СОЕ). Под Здружену команду ИСАФ-а потпале су регионалне команде са својим регионалним реконструкцијским тимовима.

На основу одлуке Савета НАТО-а од септембра 2006. године снаге ИСАФ прошириле су своје „операције“ и на исток Авганистана, преузимајући постојеће и формирајући нове тимове. На тај начин, снаге ИСАФ-а имплементирале су и последњу, четврту фазу својег ширења и деловања.

Састав једног тима сачињавали су професионална војна лица и циви-

ли разних струка и профила. Основни задаци били су борба против талибана и Ал Каиде, саветодавна и материјално-техничка помоћ и подршка безбедносних снага владе у Кабулу, саветодавна и друга помоћ цивилним органима власти у оквирим својих зона одговорности. Када се говори о борби против талибана и Ал Каиде, постојала је стална тежња да

Каиде, постојала је стална тежња да се тежиште те борбе што више пренесе на авганистанске снаге уз саветодавну, артиљеријско-ракетну и ваздухопловну подршку снага ИСАФ.

Војну компоненту тима најчешће су сачињавала лица која су долазила из структура намењених и оспособљених за специјално/антигерилско/антиустанничко ратовање и цивилне послове, јер су стратегије талибана и Ал Каиде, као и постављени им задаци то захтевали. Цивилне структуре сачињавали су стручњаци за политичко-пропагандну делатност, образовање, здравствену заштиту и слично. Све до 2009. године саставом су доминирала војна лица, а после тога цивилни стручњаци, али и даље под војном командом.

У склопу борбе против талибана и Ал Каиде, помоћи и подршке авганистанским безбедносним снагама и цивилним структурама, веома важну улогу имао је тзв. Противустаннички саветодавни и помоћни тим, који је основан 2009. године са седиштем у Кабулу и са низом саветодавних и помоћних тимова Команде ИСАФ-а распоређених у разним регионалним командама и испоставама. Основни задатак ове саветодавне и помоћне структуре био је обавештајно-извиђачка и политичко-пропагандна делатност, те подршка и помоћ снагама националне безбедности Авганистана.

Командовање и руковођење снагама ИСАФ-а било је веома комплексно. Умрежење пет регионалних команди и више од двадесет провинцијских реконструкцијских тимова разасутих широм територије Авганистана захтевало је успостављање веома сложеног и свеобухватног система командовања и комуникација. Извиђачки и комуникацијски сателити имали су изузетно важну улогу.

Повратак талибана

Изгубивши прву битку, талибани и Ал Каида нису се предали нити су одустали од борбе. Мула Омар, вођа талибана, и Осама бин Ладен,

РЕГИОНАЛНЕ КОМАНДЕ

У време највеће концентрације међународних снага (САД, НАТО и других земаља) у Авганистану (2009–2011) било је шест регионалних команди, и то:

- регионална команда *Север* у Мазар Шарифу са пет ПРТс у пет провинција, командант, немачки генерал;
- регионална команда *Зајпаг*, Херат, са четири ПРТ, командант италијански генерал;
- регионална команда *Кајиџал* (главног града), Кабул, без ПРТ, командант француски генерал;
- регионална команда *Југ*, Кандахар, са четири ПРТ, командант холандски генерал;
- регионална команда *Исток*, Вазад. база *Баграм*, са 13 ПРТ, командант амерички генерал;
- регионална команда *Југозапад*, *Camp Leaderneck*, формирана је у лето 2010. године, раздвајањем Јужне команде у две. Покрива две провинције, командант – генерал-мајор морнаричке пешадије САД.

вођа Ал Каиде, прешавши на територију Пакистана, без већег застоја ангажовали су се на проналажењу истомишљеника, извора подршке и помоћи и на успостављању нове руководеће структуре и нове стратегије и тактике. Разбијене снаге на територији Авганистана и у Пакистану они су реорганизовали, опремили новим средствима ратне технике, регрутовали нове борце и разноврсним видовима активности борбено оспособљавали своје војне формације.

У склопу припрема за масовни отпор влади у Кабулу и иностраним снагама у Авганистану, Мула Омар интензивно је радио на консолидовању и јачању најмоћнијег талибанског покрета Квета Шура, на чијем је челу он био, и на придобијању осталих већих и мањих талибанских организација и покрета. За борбу у планинским и другим руралним пределима одлучио се за герилски тип ратовања, а за борбу у градовима и против већих групација снага противника – за самоубилачку тактику.

Авганистан ни после свргавања талибана с власти, у ствари, није био мирна територија. Остаци талибана и Ал Каиде предузимали су повремено нападе, препаде и друге видове дејстава против снага и органа владе у Кабулу и међународних снага. Нешто значајније активности предузели су у

пролеће 2003. године у југоисточном делу Авганистана где они имају значајнију подршку народа и локалних вођа, да би их постепено преносили у планинске североисточне пределе и на остале делове територије.

Борбене активности широк размера, масовније и већег интензитета отпочете су 2006. године. Талибани су тада прокламовали крајњи циљ борбе: протерати све стране трупе из Авганистана и срушити централну власт у Кабулу. С тим циљем прогласили су општенародни устанак и позвали народ на борбу за одбрану ислама.

Тако су се Влада у Кабулу и њен штићеник – ИСАФ суочили са таласом напада који су из руралних подручја пренети у урбана. Самоубилачки напади постали су један од основних видова дејстава талибана и Ал Каиде. У даљем развоју ситуације, талибанске снаге су систематски јачале, самоубилачки напади су интензивирали, а територија под њиховом контролом повећавана. У 2007. години, на пример, забележено је 140 самоубилачких напада више него у пет ранијих година, а у 2008. изведени су самоубилачки напади у комбинацији са дејствима снага на копну, као онај од 13. јуна на централни затвор у Кандахару, из којег је ослобођено више од 1.200 заточеника, од којих је већина укључена у талибанске јединице.

АВГАНИСТАН – ТРИДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА РАТОВАЊА

Крајем 2009. године борбе су пренете и на територију Пакистана. Талибани су напали комуникације које од Пешевара воде у југоисточне пределе Авганистана. У релативно краткотрајној серији напада уништено је око 300 теретних камиона натоварених материјалом за снаге ИСАФ у Авганистану.

У 2009. години талибани су били снажно присутни у јужним и западним провинцијама, а у источним веома активни. Њихова бројност нарасла је, према проценама америчких обавештајних служби, на око 25.000 одањих бораца – исто онолико колико су имали пре почетка интервенције 2001. године. Осим успостављања контроле у већем делу руралних подручја, они су све озбиљније почели да угрожавају и велике градове. У Кабу-

лу је јануар 2010, на пример, означен као „месец терора“, јер су борбе у близини председничке палате и других владиних зграда паралисали живот у главном граду. Напади „командо стила“ и самоубилачке експлозије остављале су снажан психолошки ефекат не само код народа него и код припадника међународних снага.

Реаговање САД и НАТО

Током првих пет година америчко-авганистанског рата, снаге ИСАФ извршиле су свој стратегијски и оперативни распоред и заокружиле систем командовања и руковођења. Најзначајније је било преношење пуне надлежности УН на НАТО и стављање главнине снага САД под команду ИСАФ/НАТО. Међутим, све то ни-

је било довољно за успешно супростављање све снажнијим и агресивнијим талибанима, јер су снаге ИСАФ-а и даље биле релативно мале (нешто више од 30.000 људи у 2006. години) и посвећене више саветодавним и помоћним него борбеним задацима.

Главни задатак снага ИСАФ-а, наиме, и даље је био помоћ авганистанским снагама и њихово увођење у борбу против талибана и Ал Каиде. Такав задатак захтевао је велику разуђеност снага, потребну и због ефикасног одговора на талибанску герилску стратегију. Распоређене у четири регионалне команде и команду главног града, у тридесетак провинцијских реконструкцијских тимова и више стотина војних база и инсталација, оне су биле у ситуацији више да се бране него да нападају противника.

Опсежније војне операције с циљем протеривања талибана и Ал Каиде са одређених подручја (региона и провинција) снаге ИСАФ-а предузеле су тек после завршене унутрашње консолидације и значајнијих оспособљавања Снага националне безбедности Авганистана. Поред мноштва одбрамбено-нападних акција, оне су тек у пролеће 2006. године предузеле велику војну операцију „Планинска нада“, у којој је учествовало више од 11.000 војника: 2.300 америчких, 3.300 британских, 2.200 канадских, 1.000 аустралијских и 3.500 Авганистанске народне армије, уз веома снажну ваздушну подршку снага САД и Велике Британије. Операција је предузета ради протеривања талибана и Ал Каиде из јужних предела земље. После двоипомесечних борби и обострано осетних губитака резултат је био практично нерешен: тактичка победа снага ИСАФ-а и стратегијско повлачење талибана на север.

Да снаге ИСАФ-а нису постигле жељени успех, показује и чињеница да су, непуну годину дана касније, у основи на истом подручју, предузеле и из-

веле нову операцију под називом „Ахил“. Главнину снага и у тој операцију чиниле су америчке и британске снаге и снаге Авганистанске народне армије. Операција „Ахил“, као и „Планинска нада“, имала је делимичан успех, обележен посебно ликвидирањем једног од вођа талибана – Мула Дадула.

Убрзано јачање снага ИСАФ

Снаге ИСАФ-а наставиле су са извођењем операција – „Орловски самит“, од 27. августа до 5. септембра 2008; „Пантерова канџа“, од 19. јуна до 20. септембра 2009. и друге. Све оне организовале су и извеле регионалне команде са најјачим војним контингентом у зони одговорности. Међутим, те акције нису дале значајније резултате. Талибани и Ал Каида су све више угрожавали претходно стечене позиције снага ИСАФ-а, па су САД одлучиле да на то одговоре јачањем својих снага и снага других земаља НАТО.

Јачање ИСАФ-а најавиле су и у томе предводиле Сједињене Америч-

ке Државе. Током председничке кампање у 2008. години тадашњи председник САД Џорџ Буш млађи и председнички кандидат Барак Обама најавили су повећање америчког војног присуства у Авганистану. Преузимањем дужности јануара 2009. године, Барак Обама је ту своју намеру потврдио. Донео је одлуке о упућивању у Авганистан додатних 17.000 војника, како би амерички контингент у ИСАФ-у био повећан на 36.000 људи. Уследило је пребацивање дела снага САД из Ирака у Авганистан, као и јачање снага других земаља учесница у Авганистанском рату.

Јачање снага ИСАФ-а, уз сагласност Савета НАТО-а, настављено је убрзаним темпом, тако да су већ у пролеће исте године у Авганистану имале око 85.000 људи, а крајем 2010. године – 131.000 војника од којих 90.000 америчких. Врхунац тог повећања достигнут је крајем 2011. године са близу 150.000 иностраних војника – 103.000 америчких и 46.000 осталих земаља учесница.

Јачање америчких и снага НАТО-а није битније утицало на активности

и цивилних и војних обавештајно-диверзантских, психолошких и политичко-пропагандних служби из већег броја земаља, укључујући САД, Велику Британију, Немачку, Канаду, Аустралију, Норвешку, Белгију и друге. За извршавање конкретних задатака њима су се придруживали припадници других видова и родова, пре свега морнаричке пешадије и авијације.

За дејства против циљева на копну обично су формиране здружене борбене групе, које уз снажну ваздушну подршку предузимају напад усмерен на хватање, убијање или протеривање одметнутих талибана и припадника Ал Каиде. Одабрано циљно подручје, по правилу, најпре

талибана, који су на то одговарали: „Добро је, више људи, више мртвих неверника“. Њихов устанички замах започет 2006. настављен је и у периоду интензивног јачања снага ИСАФ-а. Самоубилачки бомбашки напади у градовима, напади, препади, диверзије и саботаже готово широм земље су интензивирани. Сједињене Америчке Државе и НАТО нису нашли адекватан одговор. Нису обновили покушаје сламања талибанског отпора предузимањем опсежних војних операција, већ су се за борбу против побуњеника и терориста ослањали претежно на акције и операције снага за специјално ратовање.

Акције и операције специјалних снага

Авганистански рат, посматран са становишта инвазионих снага и начина њихове употребе, могао би да се означи и као специјални рат. Ни у једном локалном или регионалном рату вођеном пре и после Вијетнама, нису учествовале тако бројне и разноврсне специјалне снаге с тако великим бројем задатака као у Авганистану. Придобијање локалних вођа и народа, као и команди и установа талибанске војске и полиције за борбу против побуњених талибана и Ал Каиде, савето-

давна помоћ, обука и материјално обезбеђење безбедносних снага нове владе у Кабулу, ликвидирање вођа талибана и Ал Каиде, саветодавна и друга помоћ органа власти и управе и индоктринација маса били су само неки од задатака специјалних снага.

Обимност и сложеност задатака захтевао је одговарајућу јачину и структуру специјалних снага, које су сачињавали припадници и јединице

се „прочешља“ ватром из ваздуха, после чега следи хеликоптерски десант. Велики транспортни авион типа АЦ-130 „топовњача“ и наоружани хеликоптери пружају непосредну ватрену подршку, док авиони за електронска дејства ЕЦ-130Ј емитују ТВ и радио програме за авганистанске цивиле, а МЦ-130 баца летке намењене талибанским побуњеницима и припадницима Ал Каиде.

Међутим, специјалне снаге, нарочито јединице „зелених беретки“ и оне за психолошка дејства делују и у мањим саставима на одређеним локалитетима са задатком да испитају присуство талибана и терориста или ради индоктринације локалног становништва. При томе, њихов однос према становништву није увек пријатељски; чешће је груб и насилнички, укључујући мучење и ликвидације. Један бивши припадник специјалних снага КоВ САД у изношењу својих запажања о деловању тих снага навео је: „Некада су наши противници и мушкарци и жене једне друштвене заједнице“, или „Они (припадници специјалних снага) бију људе. То је нареднички интелектуални посао“.

Насупрот томе, амерички специјалци за психолошко и политичко-пропагандно деловање наступају према локалном становништву пријатељски и едукативно свуда када се за то укаже прилика и на унапред заказаним скуповима.

Убиство Осаме бин Ладена

Специјалне снаге предузимале су и изводеле многобројне акције и операције и против појединачних, статичних и покретних циљева. Такве акције нарочито су интензивирани после усвајања нове стратегија САД и НАТО, која је обухватала постепено одустајање од непосредног ангажовања снага ИСАФ-а у борби и, на супрот, појачавање акција на плану ликвидирања вођа талибана и Ал Каиде. Најзначајнија успешно изведена операција те врста била је операција „Џеронимо“ – припрема за хватања и убиство Осаме бин Ладена.

Америчке обавештајне службе, пре свега ЦИА, дуже време су претпостављале да је Бин Ладен у Пакистану, али поузданије податке о његовом боравишту у кампу Билал, у граду Аболабаду, око 56 км североисточно од Исламабада, главног града Пакистана, добиле су тек децембра

2010. године. ЦИА је ступила у везу са одговарајућом пакистанском тајном службом и почела да организује операцију. За извршиоца посла одређена је специјална јединица РМ САД – SEAL тим. План операције израдили су стручњаци ЦИА са сарадницима из Пентагона, а одобрио га је лично председник Обама.

У извршење операције „Џеронимо“ (названа и операција „Нептунов мач“) упућен је SEAL тим од 40 људи са групом других војних специјалаца. Укрцани у четири хеликоптера и уз командну и комуникацијску подршку са земље од стручњака ЦИА, извели су изненадни, муњевити напад на камп Билал и том приликом убили тражену мету – Осаму бин Ладена. Његово тело бачено је, наводно по исламском обичају, у море.

Ликвидирање Осаме бин Ладена добило је велик међународни публицитет, с назнаком великог успеха снага ИСАФ-а у борби против тероризма. Оно је представљало и извесну промену на авганистанско-пакистанском ратишту. Следило је убиство неколико других вођа талибана и Ал Каиде и извесно слабљење активности талибанских устаника у Авганистану.

Масовна употреба беспилотних летелица

Познате су две основне врсте ваздухопловних беспилотних летелица, извиђачке (за осматрање и извиђање бојишта из ваздуха) и борбене (наоружане ракетама и бомбама). Прве, у страниј и нашој штампи често називане и дроновима, ушле су у наоружање армије великих сила средином прошлог века, док су друге први пут практично употребљене у „балканском“ рату, тј. у агресији САД и НАТО на Југославију 1999. године. Њихова борбена употреба драстично је повећана у ратовима у Ираку и у Авганистану.

Масовна употреба борбених беспилотних

летелица у Авганистану уско је повезана са америчком стратегијском оријентацијом на ликвидирање команданата и других вођа Ал Каиде и талибана, као и против важних статичних и покретних циљева. У ту сврху користили су их Централна обавештајна агенција и ратно ваздухопловство САД, а од 2007. године са истим циљем их користе и ваздухопловне снаге Велике Британије у Авганистану.

У Авганистану (и Пакистану) коришћени су углавном типови *PQ-1 Predator* („грабљивац“) и *MQ-9 Reaper* („жетелац“). Као борбена верзија „грабљивац“ је деценијама у употреби оружаних снага САД (коришћен је и на југословенском ратишту), док је други новијег датума и први пут је употребљен у Авганистану.

„Грабљивац“ је намењен првенствено за борбу против појединачних и мањих групних циљева, тј. за уништавање оклопних борбених возила и утврђених циљева. Опремљен је системом вођених ракета *AGM-114 Hellfire* („паклени огањ“), који се одликује високим степеном прецизности дејства и великом ватреном моћи. „Жетелац“ је новијег датума и први пут је употребљен у авганистанском рату.

О коришћењу беспилотних летелица у снагама Велике Британије постоје две верзије: према једној Велика Британије позајмила је од САД изван број управо за рат у Авганистану (сврха испитивања такође), а према другој Велика Британије је купила три комплекта „жетелца“ и за непредвиђене случајеве, сваки по цени од шест милиона фунти стерлинга.

У Авганистану су САД имале два сквадрона беспилотних летелица. Једним су руководили припадници снага ратног ваздухопловства, а једним стручњаци Одељење за специјалне активности ЦИА. Лансирају се са полигона непосредно на ратишту, а њима се управља из ваздухопловних база Нелис и Крич, недалеко од Лас Вегаса, савезна држава Невада. Беспилотне летелице, наиме, лансирају по-

саде са полигона на копну, а њихово вођење помоћу сателита преузима тим контролора (три човека) смештен у кабини усред пустиње у Невади.

Коришћење у борбене сврхе на авганистанском ратишту отпочело је у време администрације председника Буша млађег, а знатно интензивирано после ступања на дужност председника Барака Обаме (2009), који тој врсти оружја придаје посебан значај. Према америчкој штампи, наиме, у 2010. године лансирано је за 60 одсто више беспилотних летелица него шест година раније, а за 2011. годину планирано је да се тај интензитет повећа за 50 одсто. Само ЦИА је у истој години извела 115 напада беспилотним летелицама, што је било дупло више него у 2009. години. Тим дејствима ЦИА претежно покрива подручја северозападног Пакистана и југоисточног Авганистана. Према проценама разних међународних институција, она је у периоду јун 2004. – новембар 2014. године само у Пакистану изврела 369 напада, у којима је убијено близу 4.000 људи, од којих значајан део цивила, укључујући и децу. Због тога су Американци наишли на критику званичних органа Пакистана и разних међународних организација, укључујући *Амнести интернешенел*.

Сједињене Америчке Државе званично тврде да беспилотне летелице дејствују „хируршки прецизно“, да

убијају само „милитанте“, тј. наоружане талибана и терористе, а „случајна“ страдања цивила убрајају у „коллатералну штету“. Међутим, такве тврдње побијају са много страна. У једној студији америчке институције *Брукингс* каже се да на сваког убијеног милитанта, вође талибана или Ал Каиде, долази најмање десет убијених цивила.

Повлачење са бојишта

Скоро десет година од почетка америчког војног ангажовања у Авганистану, председник Обама саопштио је јавности две међусобно неусклађене одлуке: о драстичном повећању снага САД у Авганистану и о почетку и завршетку повлачења снага САД са авганистанског ратишта. Прва одлука заснована је на процени да ће се ојачањем снага и интензивирањем војних операција Ал Каида разбити и талибански покрет скршити, а друга да ће у међувремену снаге националне безбедности Авганистана (војска и полиција) бити оспособљене за успешну борбу против остатака терора и побуне.

Повлачење снага САД из Авганистана, које је председник Обама у више наврата најављивао, почело је да се реализује јула 2011. године, када је Авганистан напустила прва група од 650 припадника Националне гарде КоВ САД. Смањење снага САД у Авгани-

нистану настављено је тако да је њихов број од преко 100.000, средином 2012. године смањен на 68.000, јуна 2013. на 48.000, крајем исте године на 32.000, маја 2014. на 25.000, а до краја 2014. године на око 15.500 људи.

Упоредо са смањењем снага САД у Авганистану, смањиване су и снаге осталих земаља учесница у том рату. Најпре је то учинила Канада, која је јула 2011. повукла 1.000 од укупно 4.000 својих војника. Њен пример следиле су и друге земље, тако да је број њихових војника од око 46.000 на почетку 2012. сведен на око 5.000 почетком 2014. године и око 2.500 крајем исте године.

У објашњењу одлуке о смањењу снага у Авганистану, председник Обама нагласио је, 22. јуна 2011, у ТВ обраћању грађанима: „Ми почињемо ово смањење снага у Авганистану са позиција силе“, а тадашња шефица Стејт департмана Хилари Клинтон на конференцији о Авганистану одржаној у Токију 5. августа исте године,

навела је да то није стратегија повлачења, него стратегија преношења одговорности за властиту безбедност (Авганистанаца). Следило је дефинисање те стратегије и њена реализација током наредне три године.

Стратегија повлачења

На самиту НАТО-а одржаном у Чикагу маја 2012. године усвојена је Обамина стратегија повлачења – до средине 2013. године требало је да снаге ИСАФ-а своју борбену улогу трансформишу на саветодавну и помоћну и да одговорност за безбедност земље пренесу на авганистанске снаге. Тај процес, према средствима јавног информисања САД, завршен је у претходно предвиђеном року, да би 18. јуна 2013. ИСАФ авганистанским снагама и формално предао контролу у последњих 95, од укупно 403 дистрикта. После те предаје, борбу против талибанских побуњеника првенствено воде авганистанске снаге уз командно-

саветодавну и материјалну помоћ и ваздушну подршку САД и НАТО-а.

Осим преношења терета борбе против талибана и Ал Каиде на снаге националне безбедности Авганистана, стратегија повлачења обухватала је и поступке извлачења снага и средстава са авганистанског ратишта. У америчкој штампи наглашава се да је то изузетно сложена логистичка операција, много сложенија него стратегија повлачења из Ирака, јер је Авганистан изразито континентална земља стотине километара удаљена од морских обала (Индијски океан, Персијски залив, Балтичко море). Према наведеним изворима, са авганистанског ратишта требало је извући 750.000 комада наоружања и опреме у вредности од око 36 милијарди долара. Тај посао поверен је Материјалној команди КоВ САД, која је разрадила одговарајуће планове и приступила њиховој реализацији. Правци транспорта ишли су јужном рутом преко Пакистана и северном

ка Балтичком мору. Трошкови евакуације процењивани су на око шест милијарди долара.

Значајан део евакуације наоружања и опреме обављен је и ваздушним коридорима, али главнина материјала морала је да се транспортује копненим путем. Међутим, због високих трошкова и проблема са транспортом (тешко проходни путеви, напади талибана, па и припадника регуларне војске на колоне у повлачењу, односи са земљама кроз које воде копнени и ваздушни коридори и друго), један део опреме остављен је авганистанским снагама, а део уништен.

Процес договарања и споразумевања

У одлуци председника Обаме о почетку и завршетку повлачења глав-

нине снага и наоружања из Авганистана садржана је и намера САД да остану војно присутне и утицајне у тој земљи. Назначено је, наиме, да ће САД и НАТО и после 31. децембра 2014. године задржати делове својих снага у Авганистану и наставити да подржавају владу у Кабулу у очувању своје постојаности. Међутим, које, колико и какве би то снаге биле, какву улогу и задатке би имале, какав би био њихов статус у земљи домаћину и друго, постало је предмет америчко-авганистанског стрпљивог преговарања и споразумевања.

Првог маја 2012. године, на дан прве годишњице ликвидирања Бин Ладена, председници Обама и Карзај потписали су уговор о трајном стратегијском партнерству, којим је дефинисан оквир будућих односа и сарадње две земље. Тим уговором две земље обавезале су се да припреме и

потпишу билатерални уговор о безбедности, којим би конкретније били дефинисани односи две земље после 2014. године, укључујући и даље војно присуство САД и НАТО у Авганистану. Нацрт уговора је сачињен и у основи усаглашен, али председник Карзај одбијао је да га потпише. Његове примедбе односиле су се на „неконзистентност“ САД „како у приступу изградњи мировног процеса тако и у акцијама“. Нарочито га је узнемирило сазнање да су САД заобилазно преговарале и са талибанима.

Председник Карзај није био сагласан са одредбама којима се регулише право/положај америчких војника, који ће остати у Авганистану после 2014. године (имунитет, недирљивост, упади специјалаца у куће без дозволе надлежних власти и друго). Новембра 2013. скупштина локалних вођа, Лоја Џирга, одобри-

ла је текст понуђеног уговора и упутила га председнику на потпис, али он је и то фебруара 2014. године одбио, са образложењем да се сачекају нови председнички избори па да то учини нови председник државе.

Билатерални уговор о безбедности ступио је на снагу 1. јануара 2015, пошто га је истог дана одобрила велика скупштина. Важиће до краја 2027. и после тога уколико га не откаже нека од страна потписница.

Према одредбама претходно потписаног уговора о трајном стратегијском партнерству, новог билатералног уговора о безбедности и одговарајућег уговора потписаног између Авганистана и НАТО-а, у Авганистану ће после 2014. године остати 9.800 америчких војника и око 2.500 припадника осталих земаља НАТО-а. Њихова улога и задаци су наставак обуке и саветовања снага националне безбедности Авганистана и борба против остатака талибанских побуњеника и Ал Каиде. Ово последње задатак је првенствено снага за специјалне операције САД, док се ИСАФ руковођен НАТО-ом трансформише у мисију НАТО-а за обуку са штабом у Кабулу и шест база широм земље.

Билатерални уговор о безбедности дозвољава да САД имају своје базе на девет одвојених локација. База у Џалалабаду (источни Авганистан) може такође да остане као рампа за лансирање беспилотних летелица против циљева у Авганистану и преко границе, у Пакистану. Према том уговору америчко војно особље заштићено је од прогањања/осуде по авганистанским законима за криминалне радње које оно може учинити. Захтеви које је бивши председник Карзај одбијао овим уговором су прихваћени и оправоснажени.

Према одредбама наведеног уговора, број од 9.800 америчких војника до 2017. године биће смањен на половину, тј. на 4.900 војника. Даљим смањењем њихово присуство у Авганистану сводиће се на ниво америчке војне мисије при Амбасади САД у Кабулу. Међутим, председник Обама

повећао је, наводно, тајном одлуком број америчких војника у Авганистану од 9.800 на 10.800 и дозволио могућност њиховог ангажовања у борби против терориста, док је председник Гани у осврту на остатак америчке војске у Авганистану нагласио да крајњи рок „није закуцан“.

Потписивањем наведених уговора и постигнутим аранжманима, операција „Трајна слобода“, преименована је у операцију „Одлучна подршка“, коју САД и НАТО треба да пруже пре свега снагама националне безбедности Авганистана, али и новој авганистанској влади. Саветодавну и другу помоћ цивилним структурама пружаће и цивилни стручњаци, али се о томе у поменутим уговорима не говори. Она ће се остваривати на основу посебних, претежно тајних аранжмана.

Сличности и разлике двеју интервенција

Главни циљ – рушење постојеће и успостављање нове, себи одане владе у Кабулу, у суштини, био је исти за обе суперсиле – Совјетски Савез и Сједињене Америчке Државе. Међутим, САД су као главни циљ означиле разбијање највеће и нај-

моћнији светске терористичке организације – Ал Каиде, коју је подржавала влада у Кабулу. Ипак, без рушења те владе наведени циљ не би могао бити остварен. Зато су САД, заједно са савезничким и партнерским земаљама, ишле најпре на свргавање постојеће, да би заједно са новоуспостављеном владом прешли на вођење антитерористичког рата.

Пре интервенције Совјетски Савез је дуго времена био политички и војно снажно присутан у Авганистану. То присуство угрожавала је фракцијска борба у владајућој просовјетској Народној демократској партији Авганистана, али је совјетско руководство ипак рачунало на снажну подршку и цивилних и војних власти, која је изостала. Осим подземног присуства и деловања, САД у Авганистану нису имале значајнија упоришта у тој земљи. Влада у Кабулу и Ал Каида, која је контролисала добар део територије, и владине оружане снаге били су жестоки непријатељи САД и њихових савезника. Тако су САД могле да рачунају евентуално само на противнике талибанске владе и Ал Каиде, али је и та подршка изостала.

Пре једне и друге војне интервенције у Авганистану је постојао хаос. Фракцијске борбе у просовјет-

ској владајућој партији водиле су унутрашњим сукобима и губљењу совјетског утицаја у тој земљи, што је био довољан повод за предузимање војне интервенције. Током совјетске војне интервенције у Авганистану се у борби против ње, углавном уз америчку подршку и помоћ, изродила најмоћнија међународна терористичка организација, која ће својим акцијама и операцијама понукати САД на војну интервенцију.

Преинтервентни догађаји у Авганистану, у једном и у другом случају, одређивали су начин извршења војних интервенција. Главне детерминанте тог посла, међутим, биле су њихове војне стратегије и ратне доктрине. Да би што пре по-

торног типа. Њима и њиховим савезницима требало је више од пет година да на авганистанском ратишту имају нешто респективније оперативне снаге (око 30.000 људи).

Обе интервентне силе релативно брзо су оствариле планирани главни циљ – срушиле су владу у Кабулу и поставиле нову. Међутим, ни једна ни друга суперсила није наишла на очекивану подршку себи наклоњених политичких и војних структура, а још мање авганистанског народа. Совјетски Савез се убрзо суочио са снажним отпором унутрашњих снага потпомогнутих споља, а Сједињене Државе од истих снага које су најпре (у антисовјетској борби) довеле на власт, а затим скинуле

љевима, а још мање у исходу интервенција. Једна и друга сила морала је да напусти Авганистан под притиском унутрашњих снага, с тим што је Совјетски Савез претрпео потпун неуспех, док су САД оствариле делимичан, можда привремени успех.

Треба посебно нагласити да су војне интервенције и Совјетског Савеза и Сједињених Америчких Државе предузете на бази погрешних (или намерно монтираних) обавештајних и стратегијских процена, на основу којих су донете погрешне политичке и војне одлуке.

Непосредне и накнадне последице

У страним војним интервенцијама и десетогодишњем грађанском рату у Авганистану није било победника на побеђених. Највећи губитник био је авганистански народ, који је у тим сукобима имао милионе погинулих, рањених и за рад онеспособљених људи. Око три милиона Авганистанаца напустило је своја огњишта и потражило склоништа у дијаспори, претежно у Пакистану и Ирану.

Десетогодишње ангажовања Совјетског Савеза у рату у Авганистану коштало га је више од 15.000 погинулих и два до три пута више рањених. Оно је, неоспорно, допринело и убрзало његов дефинитиван распад; јер посустала економија није могла да поднесе велика и дуготрајна ратна напрезања.

Авганистански унутрашњи десетогодишњи верски и идеолошки сукоби, који су имали карактер грађанског рата, убрајају се међу најкрвавије унутрашње сукобе вођене у другој половини 20. века. Процењује се да је у тим сукобима погинуло и рањено близу милион људи, а материјална штета је непроцењива. У тим сукобима Ал Каида је обновљена, а њене терористичке активности су интензивирани, што је представљало узрок отпочињања антитерористичког рата који је повео САД.

стигао свој циљ Совјетски Савез предузео је муњевиту инвазију уз масовно ангажовања снага и средстава на фронту и по дубини авганистанске територије. Супротно томе, САД су, поучене из рата у Вијетнаму, интервенцију отпочеле дејствима из ваздуха и ангажовањем ограниченог броја снага специјалне намене на копну. Њихово ангажовање у једном асиметричном рату било је ескала-

са те исте власти – талибана и Ал Каиде. Тако су интервентне снаге у оба случаја биле доведене у ситуацију да воде дугогодишњи исцрпљујући несиметричан рат са снагама које за таква рат нису биле адекватно припремљене, обучене и опремљене.

Разлика у извршењу и току војне интервенције једне и друге силе је очигледна. Међутим, много су мање разлике у њиховим главним ци-

Највећи терет тринаестогодишњег војног ангажовања међународних снага у авганистанском рату поднеле су Сједињене Америчке Државе. Тај рат коштао је њихове пореске обавезника око 750 милијарди долара. Међутим, огромни материјални трошкови нису имали већи негативан утицај на веома снажне економије САД и осталих земаља НАТО-а. Штавише, не без разлога се верује да су додатна улагања у развој нових војних технологија допринела убрзању технолошког развоја уопште.

терористичку организацију – Ал Каиду, која се множи и развија своју активност у разним деловима света. Предвиђани сукоб цивилизација Семјуела Хантингтона практично се остварује захваљујући управо настајању екстремизма у Авганистану.

Сједињене Америчке Државе и НАТО повукли су главнине својих снага из Авганистана, али оружја на авганистанском ратишту нису утихнула. Током читаве 2014. године авганистанско ратиште било је веома активно. Снаге ИСАФ имале су више губитака у

Ал Каиде положити оружје и оберучке прихватити нову владу у Кабулу. Пре би се могло рећи да ће они наставити и интензивирати борбу како би остварили свој раније прокламовани циљ.

Уколико талибани и Ал Каида заиста наставе и интензивирају своје активности, поставља се питање како и чиме им се супротставити. Преостале снаге САД и НАТО сувише су слабе, а снаге националне безбедности Авганистана нису довољно поуздане и морално мотивисане за борбу против својих сународника.

Сједињене Америчке Државе инвестирале су огромна средства у Авганистан и тешко би могле да занемаре и препусте другом то стратегијски изузетно важно подручје. У случају нове ескалације сукоба, оне би вероватно предузеле мере да спрече неповољан развој догађаја. Председник Обама је наводно, одмах после потписивања наведених уговора, тајном одлуком дозволио да остатак снага САД у Авганистану може учествовати у борбама против остатака Ал Каиде и побуњених талибана и повећао њихов број од 9.800 на 10.800 људи, а нови председник Авганистана Гани у осврту на даље присуство страних трупа на својој територији истиче да датум њиховог повлачења „није закуцан“.

Званичници Сједињених Америчких Држава су пре две или три године имали контакте и разговоре са вођама побуњених талибана, што је иритирало бившег председника Авганистана Карзаја, који је то и јавно испољавао. Није искључено да су ти контакти настављени.

За новог председника Авганистана „изабран“ је Ашраф Гани, који потиче из етничке лозе талибана, док је А. Абдула, који је био дугогодишње борац Северне алијансе против талибана потиснут у страну. И то може да укаже на могуће унапред склопљене аранжмане између америчке администрације и вођа побуњених талибана ради изналажења трајног решења и за Авганистан и за америчко присуство у њему. ■

Према званичним саопштењима САД и НАТО, међународне снаге (ИСАФ) у авганистанском рату имале су 3.485 војника погинулих. Од тога броја 2.365 америчких. Овако малим губицима потврђена је „ваљаност“ америчке војне стратегије – рат до победе са минималним људским жртвама.

Највеће последице тридесетпетогодишњег ратовања у Авганистану представља настајање и јачање разних врста национализма, фундаментализма, организованог тероризма и других облика угрожавања мира и поретка. Оружани сукоби у Авганистану изродили су најмоћнију и најорганизованiju међународну

тој него у претходној години, а страдао је и већи број цивила.

Потписани билатерални уговори не могу се сматрати уговорима о миру. Они нису потписани између зараћених страна, већ између носиоца војне интервенције и на брзину формиране авганистанске владе. Главног противника потписника тих уговора – руководство побуњених талибана – званично нико није ни питао.

Према мишљењу бројних војних посматрача и аналитичара, не постоје реални изгледи да ће после реализације програма повлачења главнине снага ИСАФ-а у Авганистану превладати мир. Мало је вероватно да ће одбегли и побуњени талибани и остаци